

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

**МАТЕРІАЛИ УСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

26 жовтня 2022 року

Біла Церква 2022

Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти: Матеріали Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції: (26 жовтня 2022 р.) / Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2022. С.154

Рецензенти:

Шароватова Олена Павлівна, доцентка кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Харківського Національного університету цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук, доцент;

Горошкова Лідія Анатоліївна, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат фізико-математичних наук, доцент, академік Академії економічних наук України

Упорядники:

Маслова Оксана Володимирівна, в.о. завідувача кафедрою технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, кандидат фізико-математичних наук, доцент;

Гончарова Ірина Петрівна, старша викладачка кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти;

Збірник укладено на основі матеріалів і тез учасників Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти», що відбулася 26 жовтня 2022 року. Організатор заходу – кафедра технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Збірник містить тези доповідей, в яких розглядаються питання безпеки праці та збереження здоров'я учасників освітнього процесу; управління ризиками в екстремальних умовах; формування ризик-орієнтовного мислення у керівників і педагогічних працівників; цифровізація систем управління охороною праці в закладах освіти і на підприємствах; організація навчання з питань охорони праці в закладах професійної освіти; зміни в законодавстві з охорони праці.

Збірник адресовано педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, аспірантам, студентам, педагогам та всім тим, хто цікавиться сучасним станом освіти з охорони праці

Матеріали подані у авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їхні автори.

Затверджено на Вченій раді БІНПО (протокол № 6 від 21.12.2022 р.)

Адреса: вул. Леваневського, 52/4, м. Біла Церква, 09108
E-mail: dipodist@ukr.net

ЗМІСТ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ 7

Білодід Л.М.

**СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ І ЗДОРОВИХ УМОВ ДЛЯ ПРАЦІ ТА
НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ 11**

Геревенко А. М.

**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗП(ПТ)О 16**

Гончарова І.П.

**КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ 20**

Григорова Н. В.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У СФЕРІ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС
ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ 25**

Григорова О.А.

**ПРО ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНОГО, ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ
ТА САМОНАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ 27**

Грядуща В. В.

**ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ
В ОСВІТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 37**

Денисенко О. Г.

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ 41**

Діденко О.В.

**ЦИФРОВІ ТА ХМАРНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ЗП(ПТ)О ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ 46**

Дронь В.В., Сафронова І.А.

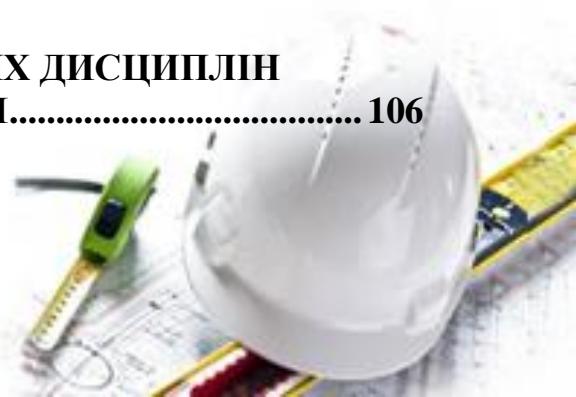
**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС
ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ФІЗИКИ Й ІНФОРМАТИКИ 50**

Іваненко В.С.

ДЕЯКІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ 55

<i>Карник С. М.</i> РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	59
<i>Князева М.О.</i> ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	64
<i>Колеснік Н. В.</i> ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ	69
<i>Курепін В. М.</i> СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ..	74
<i>Куріс Ю.В., Матяшев Д. О., Матяшева О.Б.</i> СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ Й ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	78
<i>Ланко В. М., Кочубей Н. А, Придатко С.І., Корнева С. П.</i> КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ З ГЕОДЕЗІЇ	82
<i>Лотарєва Д.В.</i> ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПОБУДОВИ І ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ..	86
<i>Маркович М.М., Моргун Л.В., Погорєлова В.М., Терницька Н.В.</i> ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ГЕОДЕЗИЧНИХ РОБІТ	90
<i>Манідіна Є. А.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ...	94
<i>Маслова О. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄВРОСОЮЗУ	94
<i>Мураховська К. К.</i> ВІЗУАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ.....	101
<i>Науменко Н.М., Яцела С.В.,</i> ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ ВИКЛАДАННЯ БЕЗПЕКОВИХ ДИСЦИПЛІН В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	106

Удовик С.І.

**ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ 110**

Фалимоненко Н. М.

**СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ
В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 113**

Фокіна Т.О., Бондаренко Н.І., Бондаренко І.В., Трохимець М. О., Гавула В. В.

**ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ
В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 119**

Хохлова О.І.

**ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРИ НАВЧАННІ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ. 123**

Черніков В.П.

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 127

Черніков П.І., Черніков С.В.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В КОЛЕДЖІ – ЗАПОРУКА
БЕЗПЕЧНОЇ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ І ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 132**

Шароватова О.П., Резніченко Г.М.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ НУЦЗ УКРАЇНИ..... 136**

Шароватова О.П., Цимбал Б.М.

**ЗМІСТОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ГЕНДЕРНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ 140**

Юденкова О. П.

**КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНА ПРАЦІ ЯК ПРІОРИТЕТИ В
ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ 143**

Яковенко Т.О.

**ТЕХНОЛОГІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ЗАХИСТУ НА ВИРОБНИЦТВІ:
НЕБЕЗПЕЧНІ ФАКТОРИ, ЗАСОБИ ЗАХИСТУ В ПРОФЕСІЇ..... 148**

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

26 жовтня 2022 року у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України відбулась Усеукраїнська науково-практична інтернет-конференція: **«Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти»**.

Організатором заходу виступила кафедра технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Мета Усеукраїнська науково-практична інтернет-конференція: підвищення рівня обізнаності щодо питань безпеки праці та збереження здоров'я всіх учасників освітнього процесу в закладах професійної освіти.

Коло питань Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції:

1. Системи управління охороною праці. Оцінка ризиків з урахуванням сучасних вимог.

2. Формування ризик-орієнтовного мислення у керівників, педагогів і здобувачів освіти закладів професійної освіти.

3. Нормативно-правове регулювання охорони праці в закладах професійної освіти під час воєнного стану.

4. Зміни в організації навчання щодо питань безпеки праці та збереження здоров'я в закладах професійної освіти в екстремальних умовах.

5. Використання цифрових технологій при навчанні з питань охорони праці.

6. Цифрові ресурси з охорони праці.

7. Практичний досвід щодо питань безпеки праці та збереження здоров'я на підприємствах в умовах дуальної освіти.

Партнерами заходу виступили Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М.Потебні Запорізького національного університету, Національний університет цивільного захисту України, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, Національний університет «Запорізька політехніка», Прилуцький технічний фаховий коледж, Територіально відокремлене відділення м. Радомишля Головинського вищого професійного училища нерудних технологій, ДНЗ «Чортківське вище професійне училище», НМЦ ПТО у Харківській області тощо.

Під час Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції зареєстровано понад 200 учасників із 17 областей України. Зафіксовано 197 точки підключення.

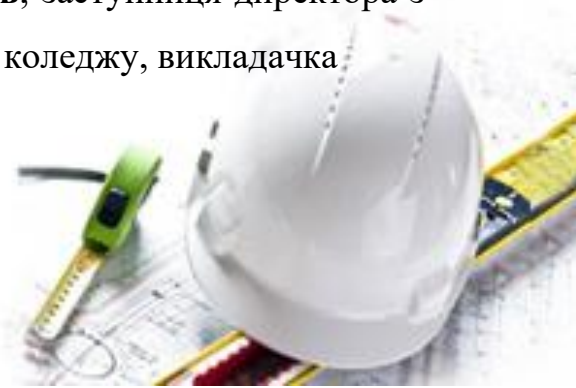
Із вітальним словом до учасників конференції звернулася **Вікторія Сидоренко**, директорка БІНПО, докторка педагогічних наук, професорка. Вікторія Вікторівна підкреслила, що в умовах масштабного військового

вторгнення російської федерації, тривалих ракетно-бомбових та артилерійських ударів по цивільній інфраструктурі, у тому числі й закладам освіти, найголовнішим завданням при організації освітньої діяльності є забезпечення безпеки працівників та здобувачів освіти.

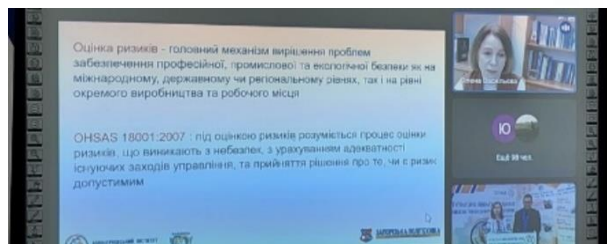
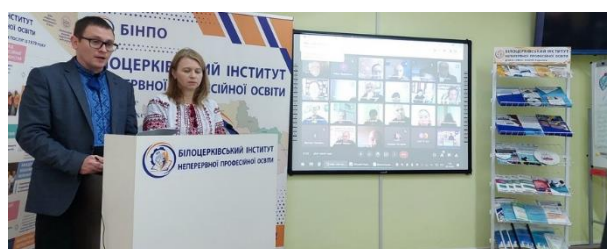
Науково-виробничий журнал «Охорона праці» упродовж багатьох років є справжнім світочем у складній сфері суспільно-правових відносин, які виникають у сфері організації охорони праці та забезпечення безпеки життєдіяльності підприємств, установ та організацій усіх форм організації та власності. Тож особливо знаковим став виступ **Дмитра Матвійчука**, головного редактора, полковника у відставці, відмінника освіти України, із науковою доповіддю: **«Охорона праці під час війни та повоєнного відновлення країни»**.

Під час Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції модератори виступили із такими науковими доповідями: **Юрій Древаль**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України, із доповіддю: **«Питання безпеки та гігієни праці в документах Міжнародної організації праці»**; **Олена Васильєва**, докторка економічних наук, доцентка, декан факультету міжнародного туризму та економіки Національного університету «Запорізька політехніка», із доповіддю: **«Управління ризиками та безпекою праці в закладах вищої освіти України»**; **Євгеній Івашев**, доцент кафедри технології навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат юридичних наук, із доповіддю: **«Окремі аспекти забезпечення безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану»**; **Вікторія Дронь**, заступниця директора з навчальної роботи Прилуцького технічного фахового коледжу, викладачка

вищої кваліфікаційної категорії, викладачка-методистка та **Ірина Сафронова**, викладачка спеціальних дисциплін Прилуцького технічного фахового коледжу, викладачка вищої категорії, із доповіддю: **«Безпека життєдіяльності здобувачів освіти під час виконання лабораторних робіт з фізики і інформатики»**; **Сергій Карпик**, заступник директора з навчально-виховної роботи ДНЗ «Чортківське вище професійне училище», із доповіддю: **«Розслідування нещасних випадків на виробництві закладів професійної освіти»**; **Ольга Григорова**, методистка НМЦ ПТО в Харківській області, із доповіддю: **«Використання сервісу Liveworksheets при викладанні предмету «Охорона праці» у закладах професійної освіти в умовах дистанційного і змішаного навчання»**; **Оксана Маслова**, доцентка кафедри технології навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидатка фізико-математичних наук, із доповіддю: **«Стан і перспективи розвитку системи охорони праці України та Євросоюзу»**; **Ірина Гончарова**, старша викладачка кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України із доповіддю: **«Кібербезпека як складова безпеки життєдіяльності закладів освіти»**.

Висловлюємо велику професійну вдячність усім, хто доєднався до роботи науково-практичної конференції, наукового дискурсу.

СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ І ЗДОРОВИХ УМОВ ДЛЯ ПРАЦІ ТА НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Білодід Л.М.,
*методист Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Сумській області
(м. Суми)*

Питання безпеки життєдіяльності та охорони праці під час військового стану та бойових дій на території України наразі є надзвичайно актуальним. В умовах війни стан охорони праці в нашій державі можна охарактеризувати як такий, що викликає серйозне занепокоєння та потребує невідкладного опрацювання та вдосконалення.

Створення безпечних умов праці – це невід’ємна частина соціально-економічного розвитку держави, складова державної політики, національної безпеки та державного будівництва, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад, підприємств [3, с. 3].

Збереження найвищої суспільної цінності – людини, її життя і здоров’я у державах, де сповідуються європейські цінності, є головним завданням влади, бізнесу, усього громадського суспільства. Проблема безпеки праці та цивільного захисту є загальносвітовою, над нею працюють усі члени міжнародної спільноти [1].

Охорона праці і безпечне освітнє середовище є в організації освітнього процесу закладу професійної (професійно-технічної) освіти наразі є надзвичайно пріоритетними питанням. Дотримання встановлених законодавчих норм з охорони праці – це одна з найважливіших складових її ефективної діяльності. Необхідно поставити пріоритет на безпечності умов під час проведення навчально-виробничого процесу, вживанні конкретних заходів щодо збереження життя і здоров’я всіх учасників освітнього процесу.

В загальному вигляді законодавство України про охорону праці являє собою систему взаємозв’язаних нормативних актів, що регулюють відносини в

галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Законодавство України про охорону праці складається із Конституції України, Закону України «Про охорону праці», Закону України «Про освіту» та нормативних актів України: Кодексу законів про працю України, Кодексу цивільного захисту України, Постанови Кабінету міністрів України від 26.06.2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях», Постанови Кабінету міністрів України від 09.01.2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» в частині щодо створення і діяльності в Міністерстві освіти і науки України системи навчання учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях, нормативно-правовим актом з охорони праці НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці», Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України (наказ МОН від 18.04.2006 р. № 304), Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669), які відображено в Показчику нормативно-правових актів з охорони праці (наказ Держпраці України від 06.07.2022 № 110) та інших.

У закладах освіти особа готується до повноцінного життя в умовах існуючого в Україні рівня безпеки, а, значить, її необхідно навчити запобігати нещасним випадкам через формування активної соціальної позиції щодо власної безпеки та безпеки оточуючих, розвинути практичні навички із самозахисту в умовах зростаючого психологічного навантаження, забезпечити нормальний та здоровий спосіб життя в умовах нашої суворої дійсності. Успішна професійна діяльність значною мірою залежить від мотивації та стресостійкості педагога, яким чином він мобілізує власні сили та ресурси. Педагогічний колектив,

обслуговуючий і технічний персонал закладу повинен з великою відповідальністю ставитися до питання охорони праці і безпеки життєдіяльності.

Кожен керівник закладу освіти зобов'язаний, в першу чергу визнавати життя і здоров'я дітей однією з найвищих соціальних цінностей, формувати команду однодумців серед педагогів, створюючи належні умови для всіх працівників, ретельно продумавши план роботи, спільно виховувати здорове покоління, бо саме від нього значною мірою залежить стан продуктивних сил країни, її економічний, оборонний, інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства, безпека держави.

Системний підхід до управління охороною праці та створення безпечних умов життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу – це добре продумана, творча, дієва і результативна робота, один із найважливіших аспектів управління, спрямована на: бездоганне виконання посадових обов'язків працівниками і правил для учнів, ознайомлення з принципами і способами захисту від небезпечних ситуацій у повсякденному житті та надзвичайних умовах, знання про юридичну відповідальність за порушення правопорядку; навчання, передбачення результатів своєї небезпечної поведінки на всіх етапах реального життя і праці; профілактику шкідливих звичок, своєчасне прийняття рішень щодо запобігання їх; формування розуміння про здоров'я і життя як найважливішого, що є у людини.

Саме тому керівник закладу освіти повинен розуміти, що, забезпечуючи налагоджену роботу з охорони праці в системі освіти, він забезпечує здорові і безпечні умови роботи, попередження травматизму, безпечну експлуатацію будівель, обладнання і технічних засобів навчання, створює оптимальний режим роботи і навчання [2, с. 6].

Організація роботи з охорони праці проводиться відповідно до сформованих планів, супроводжується виданням відповідних наказів, розпорядчих документів. Наказ видають на виконання законів, постанов уряду, наказів та рекомендацій вищих органів управління освітою, планів роботи навчального закладу.

Річний план роботи з охорони праці повинен містити такі заходи: навчання та перевірка знань працівників з охорони праці; проведення інструктажів; розробка, періодичний перегляд посадових інструкцій; внутрішній контроль; профілактичні та інші організаційні заходи, що спрямовані на підвищення рівня безпеки учасників освітнього процесу; визначенні потреби у новому обладнанні, матеріально-технічних засобах безпеки та санітарно-побутовому обслуговуванні.

Згідно з установленими вимогами законодавства з охорони праці та з метою систематичного їх виконання, необхідно розробляти та затверджувати посадові інструкції. Діяльність кожного підрозділу (навчального кабінету тощо) професійно-технічного навчального закладу регламентується відповідними положеннями, затвердженими наказами Міністерство освіти і науки України, наказами керівника закладу. В їх роботі передбачаються заходи з безпеки життєдіяльності, що обліковуються в планах роботи кабінету, класного керівника і мають відповідне нормативне забезпечення.

Особливу увагу і організації роботи з охорони праці слід приділяти інструктажам з охорони праці.

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації та зростанням ризиків застосування ворогом зброї масового ураження, зокрема, хімічної зброї, необхідністю стає набуття знань та навичок дії в надзвичайних ситуаціях та використання їх при навчанні працівників і учнів. Обов'язкового потрібно проводити навчання та інструктажі не лише щодо охорони праці, а й безпеки учасників освітнього процесу під час бойових дій, правила поведження у разі небезпечної ситуації та інше. В умовах воєнного стану особливу увагу необхідно приділяти укриттям фонду захисних споруд цивільного захисту, їх утриманню та експлуатації у разі необхідності.

У разі безпосередньої загрози життю та здоров'ю учасників освітнього процесу на об'єктах освіти вводити в дію Плани евакуації закладів освіти.

Безпекова ситуація в Україні ускладнилась внаслідок збройної агресії російської федерації проти України та потребує переосмислення підходів з охорони праці в освітніх закладах.

Функціонування та подальший розвиток будь-якого закладу професійної (професійно-технічної) освіти не буде ефективним, якщо на першому плані не стоятиме питання створення безпечних умов, збереження життя і здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Необхідно докласти максимум зусиль, аби насамперед через систему освіти впливати на умови збереження, зміцнення і відновлення здоров'я особистості.

Ми всі повинні бути обізнані та дбати про свою безпеку та безпеку оточуючих, рідних та друзів, якщо ми будемо знати як уберегти себе та близьких, як надати допомогу ми зможемо врятуватися у будь-якій ситуації.

Список використаних джерел

1. Братішко В., Хмельовський В., Мотрич М., Білько Т., Марчишина Є. Про посилення уваги до вивчення безпекових дисциплін та навчання з охорони праці посадових осіб Університету. Сайт Національного університету біоресурсів і природокористування України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/109884>

2. Кульчинський О. В. Охорона праці в закладах освіти: методичний посібник. Відділ освіти Новосанжарської РДА, 2010. с. 127 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://volodymyrivka-nvk.dp.sch.in.ua/Files/downloads/3278_85_.pdf

3. Млавець Ю. Ю. Охорона праці : конспект лекцій для студентів математичного факультету і факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. 56 с.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗП(ПТ)О

Геревенко А. М.,
старший викладач кафедри методики професійної
освіти та соціально-гуманітарних дисциплін,
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» статті 18. Навчання з питань охорони праці [1], кожен навчальний заклад або підприємство не в залежності від форми власності, повинні перед початком роботи та не рідше ніж раз на 3 роки проводити навчання та перевірку знань для всіх працівників. Для ефективної роботи структурного підрозділу з охорони праці запропоновано для впровадження спеціальний інтерактивно-практичний простір на тему «Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» Рис.1, який створений з цифрових онлайн-інструментів та гіперпосилань [2] з метою асинхронного навчання всі працівників закладу освіти.

Рис. 1 Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Враховуючи реалії сьогодення, даний методичний документ буде у нагоді для кожного відповідального за охорону праці або інженера з охорони праці, який працює в закладі професійної (професійно-технічної) освіти та організовує в умовах дистанційної роботи планову або позапланову перевірку знань з питань охорони праці.

Документ нагадує інтерактивну мапу, який дає можливість керівництву ЗП(ПТ)О, службі з охорони праці, працівникам закладу освіти та контролюючим органам доступ та простежуваність у будь-який час. Користуватися документом дуже просто та зрозуміло. Для перегляду документу потрібно перейти за посилання, що знаходиться у хмарному середовищі з відкритим доступом. Працювати з документом можливо під час підготовки, організації та в момент проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, що дуже спрощує та підвищує ефективність проведення заходу.

Методична розробка має партнерів, а саме: Державна служба України з питань праці [3], МЦФР – цифрове видавництво [4], Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти [5], кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін БІНПО [6], які можливо побачити у верхній частині документу. Для перегляду партнерів, необхідно натиснути на цей ярлик установи, щоб перейти до офіційної веб-сторінки.

Інтерактивно-практичний простір складається з наступних розділів:

- НПАОП;
- ЗАТВЕРДЖЕННЯ;
- НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ;
- РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ.

НПАОП – це нормативно-правові акти з охорони праці відповідно до яких проходить організація навчання та перевірки знань.

ЗАТВЕРДЖЕННЯ – це перелік наказів, графіків та інших документів, які затверджуються в закладі освіти перед проведенням навчанням та перевірки знань з питань охорони праці.

НАВЧАННЯ ТА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ – це розділ, до якого входить інтерактивний розклад навчання, який створений з навчальних матеріалів від МЦФР – цифрове видавництво [4], є перелік білетів та онлайн залік, який може проходити в синхронному на асинхронному режимі.

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ – це розділ в якому є приклад оформлення протоколу засідання комісії з перевірки знань з охорони праці та посвідчення про перевірку знань з питань охорони праці, яке видається працівнику на три роки.

Для більш продуктивного навчання та перевірки знань з питань надання першої медичної допомоги, пропонується до встановлення на мобільний пристрій спеціальний додаток від Товариства Червоного Хреста України під назвою «Перша допомога» [7].

Мобільний додаток «Перша допомога» розроблений для допомоги, підтримки та надання порад під час надання першої медичної допомоги потерпілим і складається він з наступних розділів: дізнатися, підготовка, надзвичайна ситуація, тести та інше.

Мобільний додаток має наступні переваги: зрозумілий, простий у використанні, безкоштовний, завжди поряд та працює без доступу к мережі інтернет, встановлюється на будь-яку операційну систему мобільного телефону або планшету.

Висновок. Вищевказана методична розробка базуються на практичному та багаторічному досвіді інженера з охорони праці закладу професійної (професійно-технічної) освіти та пропонується використовувати розробку як за основу всім інженерам з охорони праці у своїй професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці: Закону України від 14.10.1992р. № 2695-ХІІ. ВВР. 1992. № 49, С 669 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
2. Геревенко А.М. Методика проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Біла Церква: БІНПО, 2022. С.1. – URL:

https://drive.google.com/file/d/1mujjEhz21mOy93kJKexziWcGJXodehpr/view?usp=share_link (дата звернення 15.11.2022).

3. Державна служба України з питань праці. – URL: <https://dsp.gov.ua>. (дата звернення: 15.11.2022).

4. МЦФР – цифрове видавництво. – URL: https://shop.mcfr.ua/catalog/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=g&utm_content=630562803254&utm_term=mcfr&gclid=Cj0KCQjwteOaBhDuARIsADBqRehhG6yMuwnFx-cMo4_q6NhcEkzvzPWgk6mzMAcCaZmfC8NbSlfb94IaAu8jEALw_wcB (дата звернення: 15.11.2022).

5. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти. – URL: <https://binpo.com.ua>. (дата звернення: 15.11.2022).

6. Кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін БІНПО. – URL: <https://binpo.com.ua/%d0%ba%d0%b0%d1%84%d0%b5%d0%b4%d1%80%d0%b0-%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%ba%d0%b8-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%be%d1%97-%d0%be%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b8-2> (дата звернення: 15.11.2022).

7. Мобільний додаток Товариства Червоного Хреста України «Перша допомога. – URL: <https://apps.apple.com/ua/app/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0-%D0%BC%D1%84%D1%87%D1%85-%D1%96-%D1%87%D0%BF/id1312876691?l=uk>. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.cube.gdpc.fa&hl=uk&gl=NL> (дата звернення: 15.11.2022).

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Гончарова І.П.,
*старший викладач кафедри технології навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

Пандемія коронавірусу COVID-19, відкритий воєнний напад Росії на Україну обрушили звичні умови життєдіяльності, докорінно змінила наше життя і прискорило перехід на нові цифрові технології та онлайн-сервіси. Протягом останніх років Україна визначила цифрову трансформацію як пріоритетну політику. У 2019 році виконавча влада України презентувала план розвитку цифрової економіки країни, який закликає до прискореного розвитку для переведення української економіки в цифровий формат [1]. Значна увага питанню цифрової трансформації приділена у затвердженій Кабінетом міністрів України Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки.

Поняття «цифрова трансформація» визнано як найбільш узагальнююче серед таких як: «успішне підприємництво, безпечне середовище для життя, здоров'я та благополуччя громадян» тощо. Міністерство цифрової трансформації до 2024 року визначило наступні цілі [1]:

- переведення 100 % соціально значимих послуг у електронний вигляд;
- 95 % транспортної інфраструктури, населених пунктів та їхні соціальні об'єкти мають мати доступ до високошвидкісного Інтернету;
- 6 млн. українців мають бути залучені до програми розвитку цифрових навичок;
- доля ІТ-продукту у ВВП країни має складати не менше 10 %.

Особлива увага в системі освіти приділяється цифровій трансформації освітнього процесу, як провідному напрямку підвищення результативності навчання, одному з основних факторів підвищення якості освіти. Стрімкий розвиток цифрових технологій та нового інструментарію призвело до їх

активного впровадження в освітній процес та професійну практику викладача. Сучасні педагогічні технології навчання висувають на перше місце не тільки задачі інформування, навчання здобувачів освіти, але й їх здатність вирішувати проблеми безпеки життєдіяльності у навчальних та життєвих ситуаціях.

Проблеми безпеки життєдіяльності людини – одні з найактуальніших проблем людства, у світі цифрових технологій безпосередньо пов'язані з його виживанням в умовах цифрового технологічного прогресу. Новий інструментарій у вигляді Інтернету, комп'ютера, приладів мобільного зв'язку таїть у собі численні небезпеки та ризики. Кожен користувач глобальної мережі повинен розуміти, що робота в цифровому просторі несе в собі певний ризик. Усвідомлення цього факту дозволяє уникнути багатьох проблем.

Відомо, що в інтернеті давно не існує такого поняття, як анонімність. Тому правоохоронні структури з легкістю можуть визначити місцезнаходження будь-якого користувача соціальних мереж, знаючи IP-адресу комп'ютера, з якого надіслано повідомлення про «заміновану будівлю, аеропорт тощо». Ще одна з небезпек, яка може підстерігати в мережі – це кібербулінг, цькування за допомогою відкритих коментарів недоліків особистості користувача, показ злісних тролів, нав'язування платних ігор тощо. Захоплення комп'ютерними іграми може спричинити небезпечні для суспільства проблеми кримінального характеру, коли в людей не вистачає грошей на гру, і вони йдуть на злочин. Щоб подібних ризиків не допустити, зі здобувачами освіти потрібно проводити заняття з кібербезпеки, на яких потрібно навчити їх відрізняти фейкові відомості від правдивих і негайно закривати спливаючі вікна. Високий рівень розвитку кіберпростору потребує такого ж високого рівня культури користування цим, без перебільшення, науково-технологічним досягненням. Цифрова безпека є викликом сучасності. Розвиток кіберкультури та кібергієни здобувачів освіти дозволить попередити кібернебезпеку, може допомогти педагогічній та батьківській громадськості сформулювати ефективні заходи у відповідь.

У сучасних реаліях володіння базовими правилами інформаційної безпеки так само необхідно, як, наприклад, знання основ здорового життя чи пожежної

безпеки. Причому формувати навички так званої кібергігієни потрібно з раннього віку. Розповідати дітям про правила безпечної поведінки в інтернеті потрібно, як тільки юні користувачі отримують доступ до цифрового пристрою. Подібно до того, як дитина дізнається про правила безпечного переміщення містом, коли вона починає самостійно ходити до школи. В кіберпросторі необхідно використовувати ті самі правила безпеки життєдіяльності, що й в звичайному житті. Наприклад, мити руки, не спілкуватися з незнайомими людьми, не смітити, бути ввічливими, перевіряти інформацію перед тим, як купувати продукти харчування тощо. Знаходячись у кіберпросторі потрібно пам'ятати, що доступність до людини як об'єкта збільшилася. Тобто, з одного боку, утворився новий цікавий простір, а з іншого – доступність для всіх.

Програму вивчення в школі предмету «Основи здоров'я», у закладах професійної освіти предмету «Охорона праці та безпека життєдіяльності» необхідно розширити розділом вивчення основ кібербезпеки. Значимість інформаційної безпеки постійно зростає вже кілька років. Після атак на енергооб'єкти та урядові сайти, після витоків з оборонного сектору та масштабних хакерських атак на банки та великі компанії ні в кого не залишилося сумнівів, що ця сфера безпеки не поступається значущості. Шахраї активно використовують різні методи соціальної інженерії для крадіжки персональних даних, здійснення фінансових шахрайств. Загальносвітовий інтерес до цієї теми дозволив заразити сотні тисяч комп'ютерів через фішингові сайти та розсилки. Маса інформаційних фейків теж несе у собі загрозу безпеці. Ніщо так не вчить фінансової грамотності, як втрата грошей, і ніщо так не вчить кіберграмотності, як витік персональних даних, зламування акаунту і знову ж таки втрата грошей.

Всі учасники освітнього процесу повинні розуміти вплив кіберпростору на свою особистість, розуміти відповідальність перед собою та суспільством за власну поведінку та її (можливі) глобальні наслідки, знання та розуміння небезпек кіберпростору [3].

Як визначається Законом «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [4], «кіберпростір – середовище (віртуальний простір), яке надає

можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних».

Щоб здобувачі освіти з легкістю засвоювали базові правила цифрової безпеки інформаційних потоків, важливо їм показати, що кібербезпека дійсно є цікавою і важливою, а головне – вона стосується кожного з нас. Для досягнення цієї мети дієво стають у пригоді інструменти індустрії розваг.

У процесі навчання кіберграмотності саме у відеоіграх здобувачі освіти зіткнуться з правдоподібними ситуаціями та будуть поставлені перед тими ж виборами, які доводиться робити і в реальному житті, що безпосередньо вплине на рівень захищеності користувача від кіберзагроз. Це такі актуальні питання, як доцільність використання VPN, підключення до Wi-Fi у громадських місцях, збереження паролів до важливих ресурсів безпосередньо у веб-браузерах, листування з незнайомими дорослими тощо. Прикладом таких ігор може бути Cyber Manhunt (розробник: Aluba Studio) або Hacknet (розробник: Team Fractal Alligator). Подібні ігри успішно виконують свою основну функцію: демонструють дії зловмисників, вказуючи нас слабкі ланки захисту від таких дій, знайомлять із тим набором навичок, які застосовуються у сфері безпеки інформаційних цифрових потоків.

Онлайн-тренажери створюють ситуації, які максимально наближені до «бойових». Так, у серпні 2022 року кіберполіція Сумщини спільно з громадськими та урядовими організаціями регіону презентували онлайн-гру для дітей «Чемпіони кібербезпеки». Відповідаючи на питання у форматі вікторини, користувачі мають змогу покращити знання з цифрової безпеки та підвищити власний рівень кібергігієни.

Для забезпечення захисту персональних даних під час роботи в Інтернет-мережі спеціалісти ESET (міжнародний розробник антивірусного програмного забезпечення і рішень в області комп'ютерної безпеки для корпоративних і

домашніх користувачів) рекомендують дотримуватися основних правил кібергігієни [5]:

- перевірка безпеки вже існуючих облікових записів електронної пошти та акаунтів в соцмережах (такі веб-сайти як haveibeenpwned.com та breachalarm.com допоможуть з'ясувати, чи був пароль до електронної пошти викрадений зловмисниками);

- аналіз програм;

- своєчасне оновлення операційної системи та окремих додатків;

- створення надійних паролів;

- використання двофакторної аутентифікації;

- регулярне резервне копіювання інформації на зовнішній жорсткий диск або у хмару;

- використання надійного рішення для захисту комп'ютера чи смартфона від різних загроз, зокрема програм-вимагачів, шпигунських програм, вірусів, троянів та фішинг-атак.

Ці основні правила кібергігієни допоможуть користувачам цифрового простору своєчасно виявити підозрілу діяльність зловмисників та запобігти втраті персональних даних та іншої особистої інформації.

Формування основ кібергігієни – процес тривалий і складний, але важливий і необхідний. Інтернет може бути як всесвітньою енциклопедією, яка об'єднує цифрові інформаційні ресурси в усьому світі, так і руйнівним чинником, що таїть у собі конкретні ризики. Завданням педагогів є формувати різнобічну інтелектуальну особистість, високий моральний рівень якої буде гарантією її безпеки в цифровому потоці інформації. Для цього необхідно підвищувати кваліфікацію педагогів з питань цифрової безпеки, щоб вони вміли не тільки оперативно орієнтуватися в цифровому кіберпросторі, а й орієнтували здобувачів освіти на відповідну безпеку перебування в ньому вводити в освітні програми курс з основ кібербезпеки. Нормою є працювати не навздогін, а на випередження. І пам'ятаймо, безпека – понад усе.

Список використаних джерел

1. Цифрові трансформації в Україні: чи відповідають вітчизняні інституційні умови зовнішнім викликам та європейському порядку денному? Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, 2020 р. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf (дата звернення 22.10.2022).
2. Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.10.2022).
3. Горбенко А. А. Кібербезпека освітнього середовища в умовах карантину URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/94.pdf> (дата звернення 23.10.2022).
4. Закон No 2163-VIII «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (Відомості Верховної Ради), No 45, с. 403, 2017.
5. Основні правила захисту даних – кібергігієна для активного Інтернет-користувача URL: <https://eset.ua/ua/blog/view/38/osnovnyye-pravila-zashchity-dannykh-kibergigiyena-dlya-aktivnogo-Internet-polzovatelya> (дата звернення 24.10.2022).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Григорова Н. В.,
*доцент кафедри фізіології, імунології і
біохімії з курсом цивільного захисту та медицини
Запорізького національного університету,
м. Запоріжжя*

Після 24 лютого 2022 року, коли російська федерація здійснила повномасштабне вторгнення на територію України, розпочався новий і вирішальний етап визвольної боротьби нашого народу за свою свободу та незалежність, а також відновлення територіальної цілісності та суверенітету

країни. Особливості існування в умовах воєнного стану відчули громадяни нашої держави у всіх сферах життя. Не є виключенням і освітній процес. Стала гостро відчуватися потреба як в поглибленні, так і розширенні знань студентами при вивченні дисциплін, які стосуються збереження життя та здоров'я під час проведення військових дій. Крім того, особлива увага приділяється застосуванню отриманих теоретичних знань на практиці. До практичних вмінь і навичок, які опановувалися в умовах екстремальних ситуацій мирного часу (наприклад, правила поведінки з електричними приладами та надання першої медичної допомоги при електротравмі) додалися ті, з якими почали стикатися безпосередньо під час війни. Для зон проведення активних бойових дій і небезпечних районів прифронтових територій – це правила поведінки під час артилеристських і мінометних обстрілів і бомбардувань, а для всієї країни – під час повітряних тривог і ракетних обстрілів. Минування ворогом територій, величезних за своєю площею, що призводить до масштабних втрат і каліцтв серед місцевого населення, спонукає до тримання в фокусі постійної уваги питання поведінки з вибухонебезпечними предметами. Враховуючи наявність ризиків радіаційного і хімічного зараження, вкрай необхідним є засвоєння правил поведінки в таких умовах і особливостей надання першої допомоги потерпілим.

За багато днів війни стало очевидним, що вміння надавати першу медичну допомогу в порядку само- та взаємодопомоги й, головне, вчасно – дійсно рятує життя. Тому при викладанні навчального матеріалу по темі «Надання першої медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях» потрібно підсилити увагу до проведення кожного її заходу: тимчасової зупинки кровотечі, накладання стерильної пов'язки на рану або опікову поверхню, транспортної іммобілізації, часткової санітарної обробки, протишокових і реанімаційних заходів. У випадках тимчасової зупинки кровотечі та транспортної іммобілізації та накладання пов'язок потрібно розглядати ситуації, пов'язані з використанням не тільки засобів, виготовлених промисловим способом, але й слід окремо зробити акцент на вогнепальних ранах і мінно-вибухових травмах, також

особливостях надання допомоги при їх виявленні. При розгляді питань проведення реанімаційних заходів крім традиційних способів штучного дихання («із рота в рот» і «із рота в ніс») необхідно навчити студентів і менш поширеним (способи: Лаборда, Сільвестра, Шеффера та Шюллера). Правильний вибір способу оживлення та вміле його проведення є запорукою виведення потерпілого зі стану клінічної смерті та його повернення до повноцінного життя.

Таким чином, розгляд вище перелічених питань при викладанні дисциплін, пов'язаних з безпекою життя, дає можливість студентам краще адаптуватися до можливих екстремальних ситуацій, що виникають під час війни з російськими загарбниками, а також врятувати не тільки своє життя, а й інших людей.

ПРО ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНОГО, ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ТА САМОНАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Григорова О.А.

методист НМЦ ПТО у Харківській області

(м. Харків)

Взаємодія всіх учасників освітнього процесу — один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої освітньої спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією училища, майстрами, викладачами, учнями — набуває особливої важливості. Саме адміністрація закладу освіти має забезпечити організацію діяльності закладу освіти в умовах режиму дистанційного навчання, узгодити правила та розклад взаємодій усіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм закладу. Завдання керівника закладу освіти — обговорити зміну форм навчання з педагогічним колективом, обрати онлайн платформу, організувати й запровадити навчання з використанням дистанційних технологій. Тобто слід не перекладати відповідальність на вчителів, а допомогти колегіально обрати оптимальний варіант, зважаючи на технічні можливості закладу освіти, кожного педагога та учнів. Важливі підтримка й допомога. Занадто високі вимоги до

«віртуального ідеального» педагога або учня, а також відсутність чіткої нормативно-правової бази в умовах існування багатьох інших освітніх проблем щодо впровадження дистанційного навчання не сприяють ефективному вирішенню проблеми. Дистанційне навчання дасть результати, лише якщо буде посиленням для всіх учасників освітнього процесу.

Педагог зобов'язаний виконувати освітню програму для досягнення учнями передбачених результатів навчання, тобто надавати інформацію щодо обсягу та змісту навчального матеріалу, завдань на його закріплення, перевіряти й оцінювати їх та надавати відгуки на виконані завдання. Саме педагог співпрацює з усіма учасниками освітнього процесу. Він має розуміти мету, план виконуваних завдань, інструментарій для праці, її обсяг та методику оцінювання виконаної роботи. Рекомендуємо педагогам розпочати з планування графіка своєї роботи, визначити базові інструменти та платформу. Як показує досвід, не варто одночасно “кидатись” на всі платформи — краще обрати просте й доступне, а згодом виробити чіткий алгоритм дій. Педагогу треба пересвідчитись, що він технічно готовий до праці на обраній платформі, провести пробний урок з колегами, скласти графік онлайн-зустрічей з учнями, створити групу або спільноту з учнями в зручному месенджері та повідомити про дату і час занять. Для реалізації завдань індивідуальної освітньої траєкторії осіб з особливими освітніми потребами педагогу інклюзивних груп варто проаналізувати індивідуальну програму розвитку дитини, календарно-тематичне планування, визначити теми для вивчення в дистанційному режимі, розробити тематичні завдання в системі онлайн у межах встановленого навантаження. Учні мають опрацьовувати навчальні матеріали для оволодіння відповідними компетентностями та досягнення передбачених освітньою програмою результатів навчання, дотримуючись принципу академічної доброчесності. Перед початком роботи бажано зробити онлайн-конференцію з учнями, обговорити форми співпраці та інші організаційні питання, скоординувати роботу всіх у зручному форматі. На сайті закладу освіти рекомендуємо розмістити розклад занять (консультацій) учителів і загальний алгоритм дій під

час дистанційного навчання. Завдання педагогів — навчати і давати зворотний зв'язок.

Повернення до очного навчання

Існує кілька можливих сценаріїв повернення до очного навчання після завершення карантину. Проте в будь-якому з них необхідно провести діагностику та аналіз опанування учнями матеріалу, пропонованого під час дистанційного навчання. Зважаючи на те, що в учні вивчають багато предметів, надзвичайно важливо відвести на цей процес достатньо часу для уникнення перевантаження та зайвого емоційного напруження. Якщо є можливість, варто застосовувати метод спостереження за діяльнісними проявами опанованих компетентностей окрім або замість контрольних робіт, базованих на засвоєнні теоретичних відомостей. Важливо проаналізувати ефективність технологій, використаних під час дистанційного навчання, зокрема й для того, щоб продовжити використовувати деякі з них для змішаного навчання, електронної підтримки очних занять тощо. Для цього потрібно визначити практики та технології, які підтвердили свою успішність, і застосовувати їх надалі. Наприклад, технології організації інтерактивних опитувань чудово працюють на очних уроках, цифрові творчі завдання можуть використовуватись для проектних підходів, а практика формувального оцінювання має стати звичною, незалежно від форми організації освітнього процесу. Найбільш імовірно, що та чи інша форма змішаного навчання буде застосовуватись і надалі, тож закладу освіти варто докладно дослідити можливі технологічні рішення для забезпечення безперервного навчального процесу, організувати підвищення кваліфікації для вчителів, запропонувати ознайомчі курси чи окремі заняття для учнів.

Критерії вибору засобів організації дистанційного навчання.

Для забезпечення дистанційного навчання учнів педагог може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси на свій вибір. При цьому обов'язково надати учням рекомендації щодо використання ресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо. Щоб привчати дітей до академічної доброчесності, важливо завжди давати коректні посилання

на джерела використаної інформації. Найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання має бути відповідність поставленим методичним цілям, тобто те, наскільки певний сервіс чи ресурс уможливило досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі. При цьому бажано також урахувати універсальність цих інструментів, щоб скоротити кількість різних платформ, які використовуються для навчання. Порівнюючи кілька інструментів, варто враховувати зрозумілість інтерфейсу як для вчительства, так і для учнівства. Перевагу краще надати україномовним ресурсам або таким, що мають інтуїтивно зрозумілий інтерфейс.

Відеоконференція — один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і вчитель/ка перебувають на відстані. Отже, обговорення й ухвалення рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються в режимі реального часу. Педагог і учні можуть бачити одне одного, має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом.

Форум — найпоширеніша форма спілкування педагога і учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений певній проблемі або темі. Модератор форуму реалізує обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією.

Чат — спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативної комунікації людей через інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-, Основні форми онлайн-комунікації відеочат. Найбільш поширений — текстовий чат.

Блог — це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Автор (педагог, один учень чи їх група) розміщує на сайті свого мережевого щоденника (блогу) допис (вір, есе) і надає можливість іншим учням прочитати й прокоментувати розміщений матеріал. В учнів з'являється можливість обговорити й оцінити якість публікації, зокрема й іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

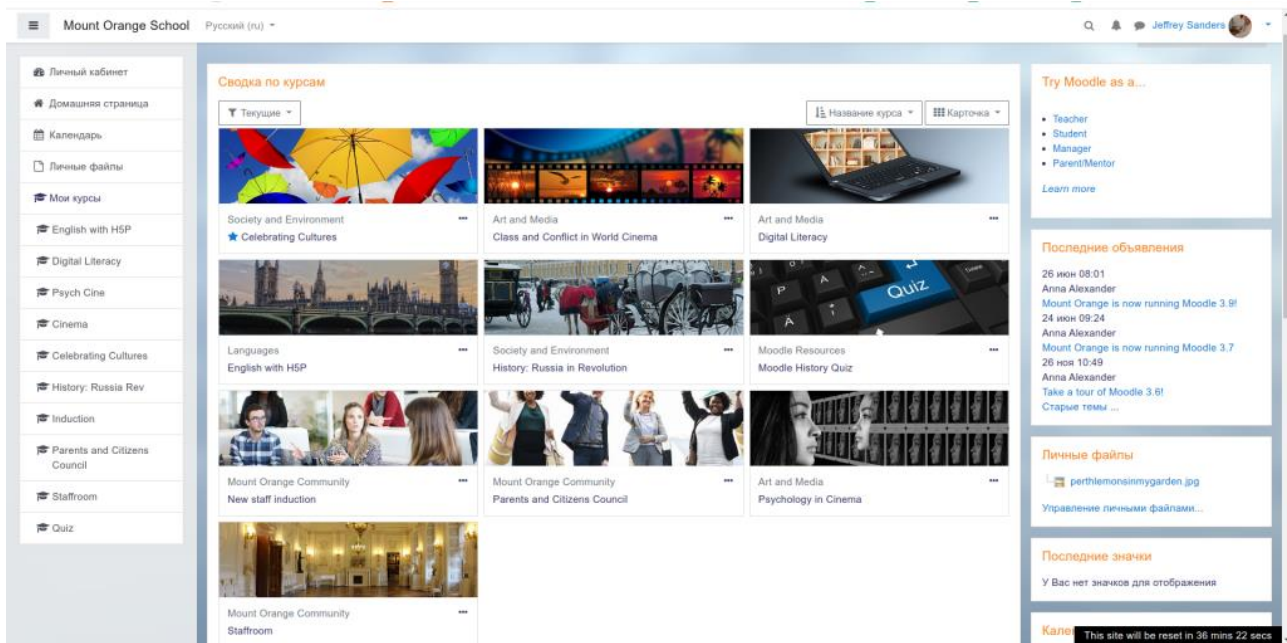
Електронна пошта — це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах

(графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача/викладачки й учня/учениці, а також учнів між собою.

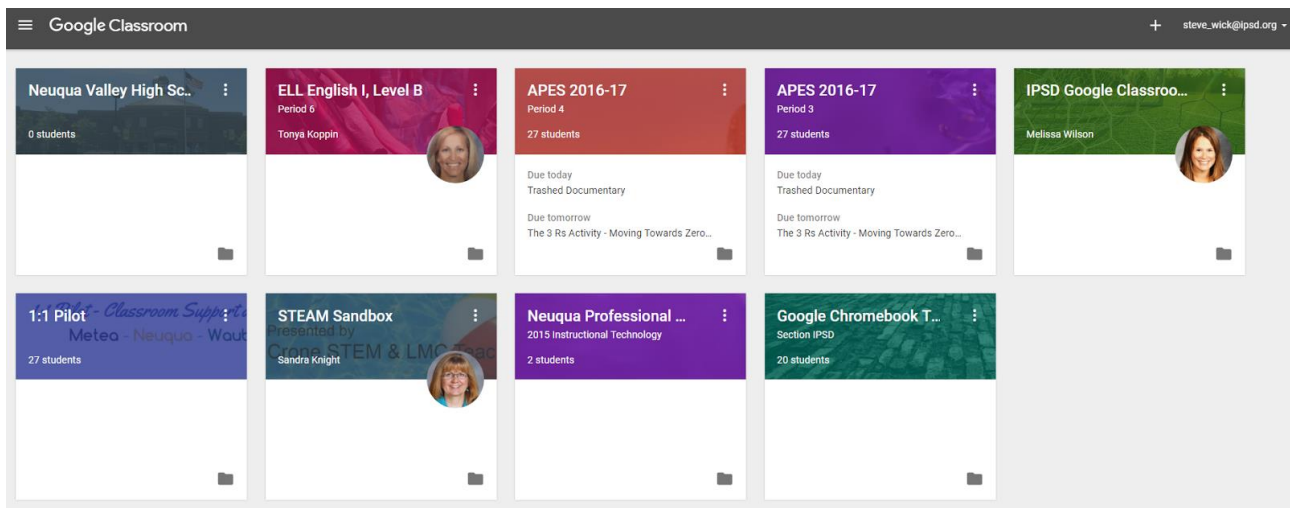
Анкетування — для поточного контролю в ході дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети.

Соціальні мережі, служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні застосунки на кшталт Viber дозволяють створювати закриті групи, спільноти, чати, вести обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

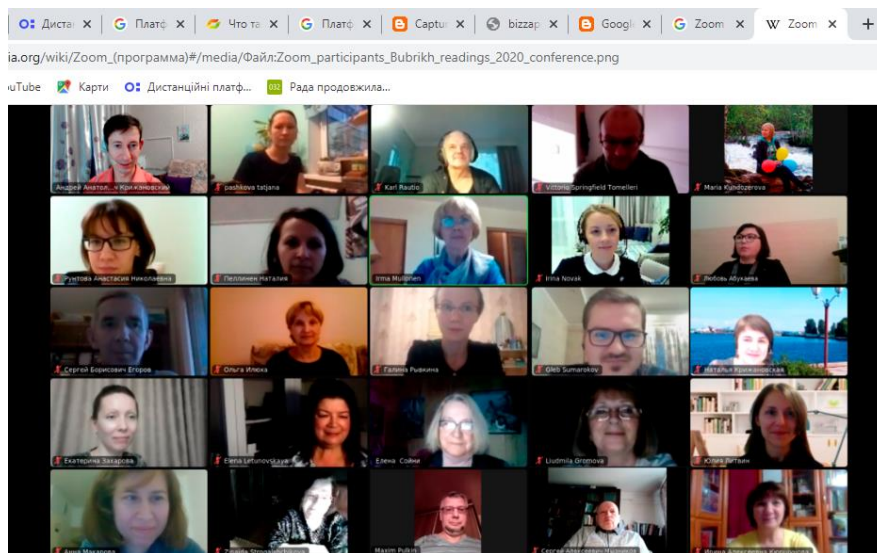
Платформа Moodle (<https://moodle.org/>) — безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Дозволяє використовувати широкий набір інструментів для освітньої взаємодії вчителя/вчительки, учнів та адміністрації закладу освіти. Зокрема, надає можливість подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка; урок як сукупність веб-сторінок з можливим проміжним виконанням тестових завдань); здійснювати тестування та опитування школярів з використанням питань закритого (множинний вибір правильної відповіді та зіставлення) і відкритого типів; учні можуть виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли. Крім того, система має широкий спектр інструментів моніторингу навчальної діяльності учнів, наприклад: щодо загального часу роботи учня/учениці з конкретним навчальним предметом, відповідними темами або складниками навчального матеріалу, загальної успішності учня/учениці або класу в процесі виконання тестових завдань тощо. Moodle має у своєму інструментарії: форми здавання завдань; дискусійні форуми; завантаження файлів; журнал оцінювання; обмін повідомленнями; календар подій; новини та анонси; онлайн-тестування; Вікі-ресурси.

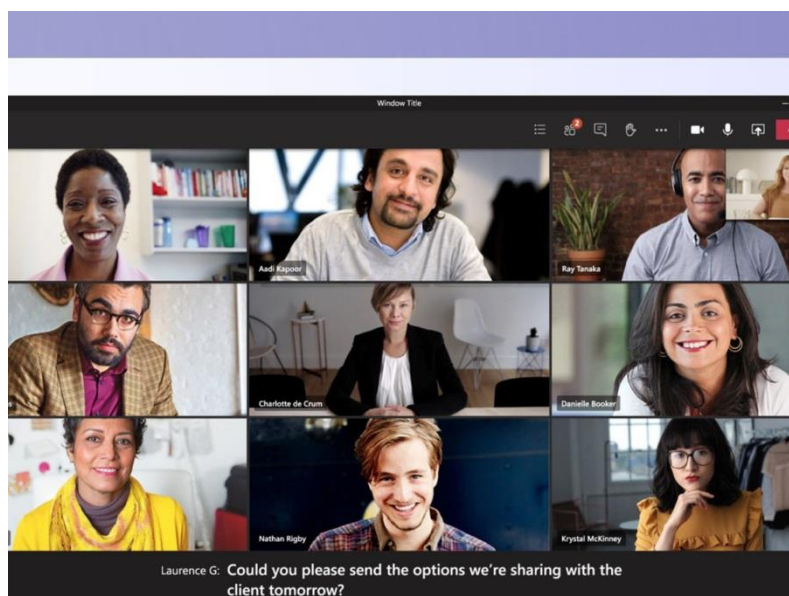
Поширені веб-ресурси для дистанційного навчання Платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) — це сервіс, що пов’язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Учитель/ка має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом Google Classroom є групи. Функціонально групи нагадують структурою форуми, оскільки вони дозволяють користувачам легко відправляти повідомлення іншим користувачам. Завдяки сервісу для спілкування Hangouts учні та вчитель/ка мають змогу вести онлайн-бесіди в режимі реального часу з комп’ютера або мобільного пристрою, учасники/учасниці команди можуть показувати свої екрани, дивитись і працювати разом над усім. Така трансляція автоматично публікуватиметься на YouTube-каналі. Також платформа дозволяє за допомогою Google-форм збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

Zoom (zoom.us/download) — сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей. Для цього потрібно створити обліковий запис. Безкоштовна версія програми дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин, однак на період пандемії сервіс зняв це обмеження. Zoom підходить для індивідуальних та групових занять. Користувачі можуть використовувати додаток як на комп'ютері, так і на планшеті чи смартфоні. До відеоконференції може підключитися будь-який користувач за посиланням або ідентифікатором конференції. Заняття можна запланувати заздалегідь, а також зробити посилання для постійних зустрічей у певний час. У платформу вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати учням. Крім того, є можливість легко й швидко перемикається з демонстрації екрана на інтерактивну дошку. Завантажити програму можна на офіційному сайті Zoom. Платформа доступна для операційних систем Windows, MacOS, Android та iOS і має плагін, який дозволяє використовувати Zoom прямо в браузерях Google Chrome та Mozilla Firefox. На сервіс Zoom були нарікання через низький рівень безпеки й захищеності, випадки підключення до конференцій сторонніх осіб. Для уникнення цього рекомендуємо дозволяти приєднання лише зареєстрованим користувачам, користуватися налаштуванням “кімната очікування” (тоді організатор конференції підтверджує кожного учасника для приєднання), не розміщувати посилання на zoom-конференції на загальнодоступних ресурсах.

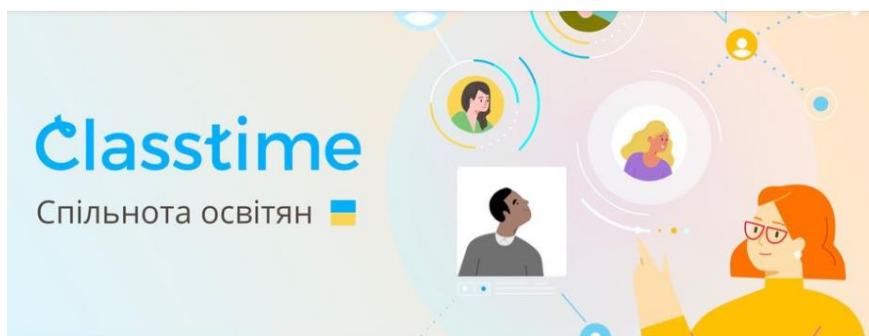

Відеоконференції можна проводити також за допомогою Microsoft Teams, Google Meet, Skype тощо ClassDojo (<https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/>) — простий інструмент для оцінювання роботи класу в режимі реального часу. Тут створена комфортна система заохочення з різними ролями та рівнями доступу. У ClassDojo реєструється вчитель/ка й реєструє учнів свого класу. Персональний код для доступу до власного профілю висилається учням. Є можливість спілкування учнів на сторінці групи: після того як педагог створив пост, учні можуть його коментувати.

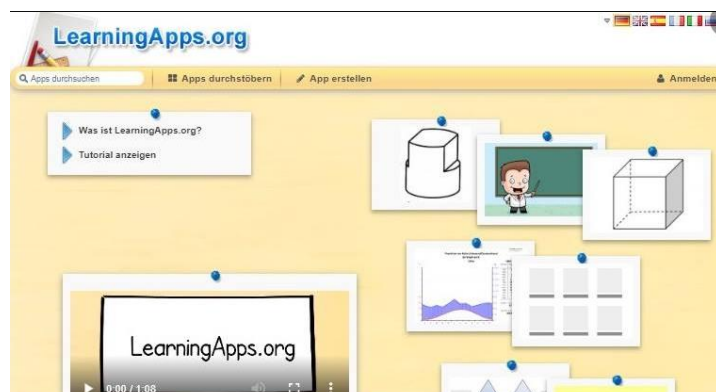

Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) — платформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу. Є бібліотека ресурсів,

а також можливість створювати запитання. Принцип роботи такий: учитель/ка розробляє інтерактивний навчальний матеріал з певної теми (можна використовувати матеріали з бібліотеки), учні отримують доступ до навчального матеріалу і розпочинають роботу, вчитель/ка у режимі реального часу відслідковує прогрес кожного учня/учениці. Специфіка дистанційного навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи.

LearningApps.org (LearningApps.org) — онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або як індивідуальні вправи для учнів. Дозволяє створювати вправи різних типів на різні теми. Цей сервіс є додатком Web 2.0 для підтримки освітніх процесів. Конструктор LearningApps.org призначений для розробки, зберігання та використання інтерактивних завдань з різних предметів. Тут можна створювати вправи для використання з інтерактивною дошкою.

Команда МОН збирає перелік корисних ресурсів для дорослих та дітей щодо психологічної підтримки, навчання та інформування.

За ініціативи Дарії Герасимчук Офіс Президента України спільно з ЮНІСЕФ та Міністерством соціальної політики України створили чат-бот "Дитина не сама". Бот орієнтований на допомогу неповнолітнім дітям у складних ситуаціях. Тут можна знайти інформацію про те, як прихистити дитину, що робити у випадку, якщо вона загубилася або ви її знайшли. Крім того, у боті є контакти гарячої лінії підтримки дітей, сімей та соціальних працівників.

Крім того відкрита онлайн-платформа Об'єднаний Український Університет (United Ukrainian University (UUU) може надати ЛІНІЮ ДОПОМОГИ всім закладам, щоб допомогти їм організовано використати пропозицію та налаштувати процес реєстрації та можливу адаптацію курсів.

Ось посилання на перелік проєктів МОН, започаткованих спільно з партнерами, які можна використовувати у роботі педагогам і майстрам при дистанційної і змішаної формі навчання:

<https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-platformi-dlya-navchannya-samorozvitku-ta-otrimannya-dopomogi-j-perevirenoyi-informaciyi>

Дуже багато цікавих і корисних застосунків для онлайн навчання. Однак вони не замінять живого спілкування учня і педагога. Завдання педагога, наставника, майстра, методиста – підтримати учня в наш складний час, надати і знання, і психологічну допомогу, бути чуйним і зрозуміти потреби кожного. І в той же час педагог часто сам потребує того ж самого. Тому підтримуючи одне одного, вирішуючи повсякденні завдання, крокуємо у світле і радісне майбутнє. Багато кваліфікованих працівників потрібно для відбудови економіки і промисловості держави, тому перед педагогами постають нові виклики щодо їх підготовки. Зробімо це.

Віримо і наближаємо нашу перемогу.

Слава Україні!

Статтю підготовлено за матеріалами офіційного сайту МОН України

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ В ОСВІТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Грядуща В. В.,
*кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри технології навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

Більше восьми років продовжується озброєний конфлікт, а з 24 лютого 2022р. – повномасштабна війна на території України. В таких надскладних умовах продовжується освітній процес.

«...Наше головне завдання – зберегти життя кожного громадянина України. Ворог нещадно руйнує дитячі садки, школи, профтехи, коледжі, університети. Але найжорстокіші та найболючіші втрати – сотні загублених життів від рук агресора...вони бояться не тільки наших сильних і відважних військових, а й освітян і науковців. Так, ми дійсно сильні, ми обов'язково переможемо та відбудуємо наші заклади освіти», – зазначив Сергій Шкарлет [1].

Рішення щодо забезпечення відповідних гарантій, створення безпечного освітнього середовища, організацію здобуття освіти та здійснення освітнього процесу в особливий період приймають у межах своєї компетенції:

- органи виконавчої влади, органи військового командування, військові, військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування, їх представники, посадові особи (керівники, голови, начальники), органи управління (структурні підрозділи) у сфері освіти;
- заклади освіти, установи освіти, наукові установи, їх засновники;
- громадські об'єднання, благодійні організації та фізичні особи, які здійснюють благодійну (волонтерську) діяльність [2].

Саме синергія та соціальний діалог між зазначеними вище організаціями, установами, об'єднаннями та усіма учасниками освітнього процесу можуть знизити ризики війни.

Сьогодні основним інструментом комунікації та обміну інформацією, у тому числі інформацією стосовно можливих небезпек пов'язаних з війною та шляхів підвищення безпеки праці в закладах, є цифрові технології. Використання цифрових технологій довело свою ефективність та стало одним з ключових факторів збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. МОН України створило окремий портал щодо навчання в надзвичайних умовах <https://emergency.mon.gov.ua/> та представило нові цифрові інструменти та сервіси для освіти [3].

New e-tools and services for teachers, parents and learners

[Education during war](#) an online hub for parents, teachers and children seeking answers to questions such as how to study abroad or how to enroll a child in kindergarten

[Ukrainian Education in Emergency](#) website is created for ministries of education, international education managers, and teachers to help our children adjust to new schools and curriculums in foreign countries

[EducationUABot](#) education chat-bot for teachers, parents and learners who are internally displaced or being temporary abroad

[InfoScienceBot](#) information chat-bot for researchers and innovators on open programs and projects for Ukrainian scientists in Ukraine and abroad

Рис. 1. Нові цифрові інструменти та сервіси для освіти (для педагогів, батьків та учнів)

Ознайомлення з нормативними актами роботи в умовах воєнного стану відбувається на офіційних порталах Верховної Ради (<https://www.rada.gov.ua>) та Міністерства освіти та науки України (<https://mon.gov.ua>), з міжнародним законодавством та досвідом щодо охорони праці – на порталі міжнародної організації праці (<https://www.ilo.org>).

У цифровому просторі, завдяки платформам для веб-конференцій (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams та інш.) відбувається також обмін досвідом (Рис.2).

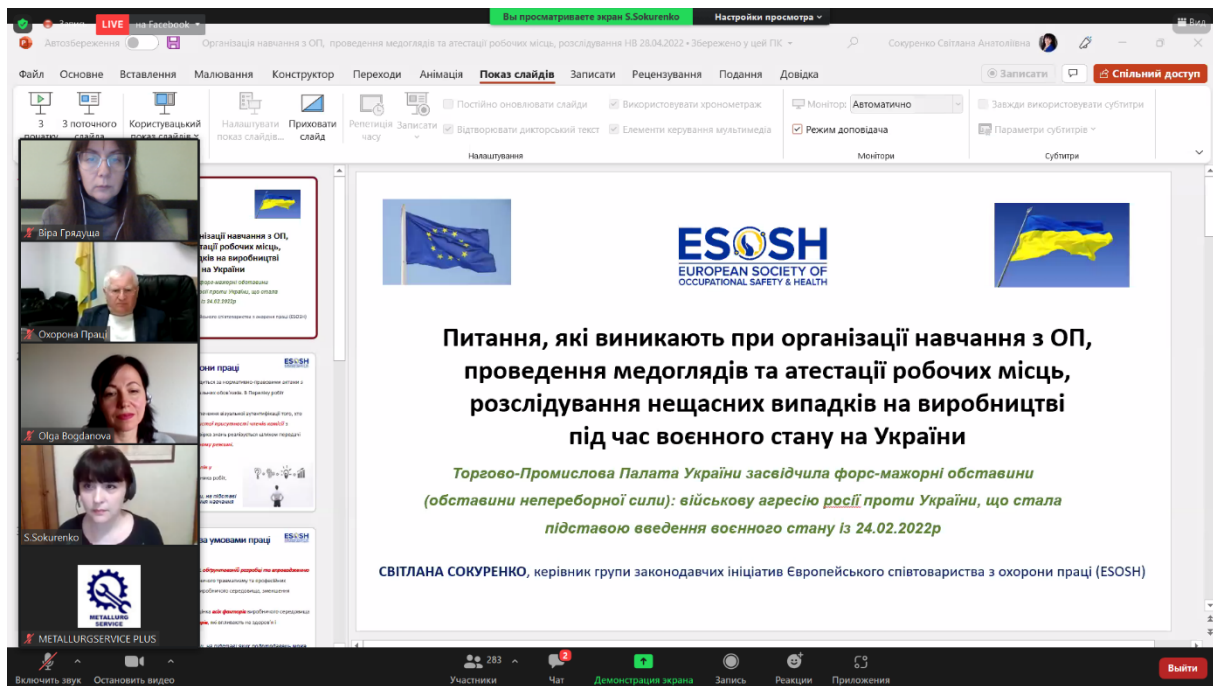

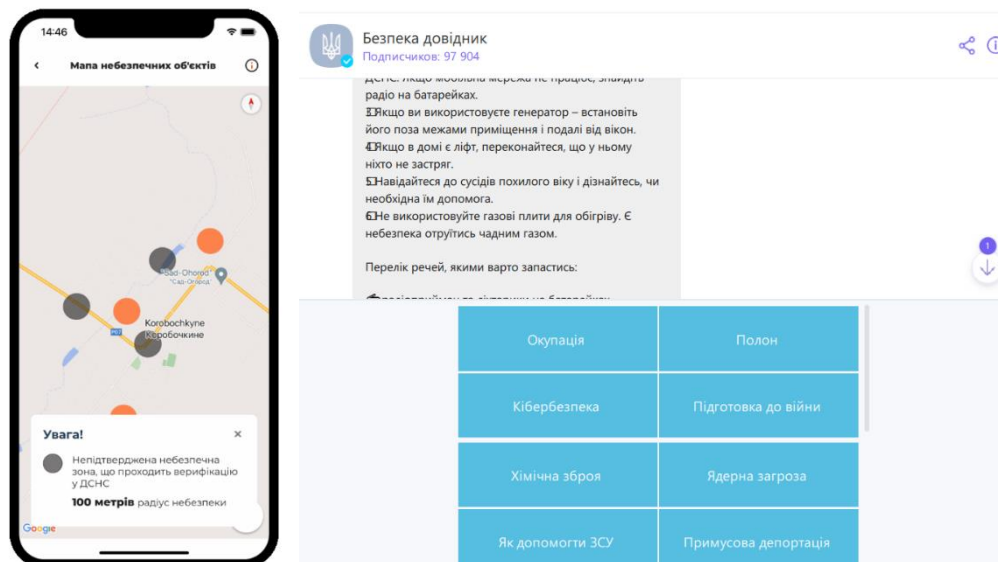
Рис. 2. Круглий стіл: «Захист та адаптація працівників в екстремальних умовах»

Всі зазначені ресурси допомагають в організації безпечного освітнього середовища та ефективного навчання в умовах воєнного стану.

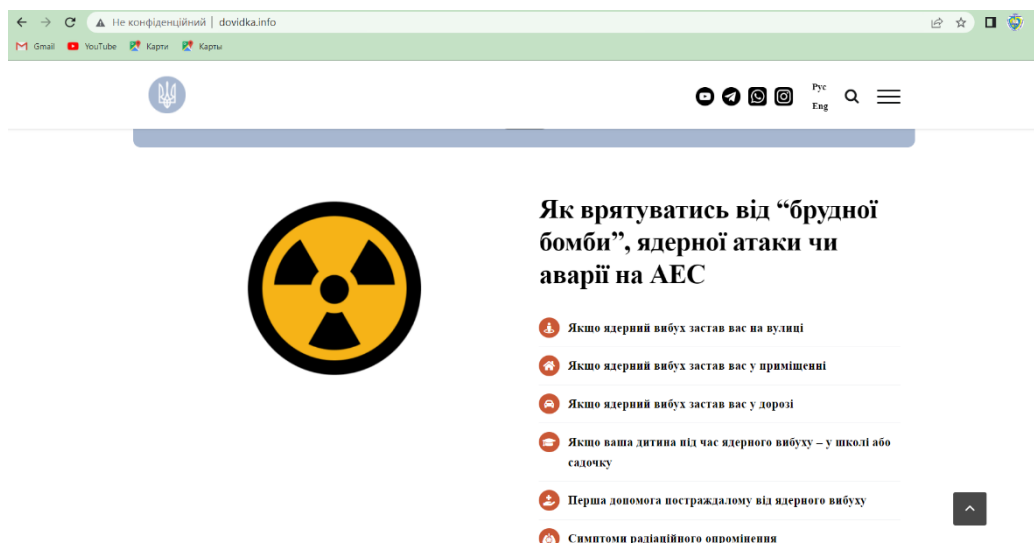
Однак сьогодні створено корисні ресурси, які інформують про небезпеки та ризики війни, з якими необхідно, на нашу думку, ознайомлювати усіх учасників освітнього процесу. Головними з них є:

- *MineFree* (<https://www.minefree.info>) – єдиний застосунок в Україні, який сповіщає людей у разі наближення до відомих ДСНС небезпечних зон, де раніше були виявлені вибухонебезпечні предмети і де проводяться заходи з розмінування. Застосунок використовує мапу з даними ДСНС, яка оновлюється в режимі онлайн; окрім того, в застосунку можна переглянути довідник вибухонебезпечних предметів та сповістити ДСНС про їх виявлення. Це допомагає попереджати людей про небезпеку для здоров'я та життя! (Рис.3а);

- *Довідник безпеки* – чат-бот Viber та веб-портал dovidka.info, де можна дізнатись як врятуватись від “брудної бомби”, застосування ядерної зброї чи аварії на АЕС; чи можна довіряти чат-ботам, якими ви користуєтесь? як поводитись в умовах загрози замінування; як діяти під час атаки із застосуванням хімічної зброї та інш. (Рис. 3б)

а)

б)

Рис. 3. а)Застосунок «MineFree»; б) Час-бот та веб-портал «Довідник безпеки»

Отже, цифрові технології сьогодні – це один з найважливіших інструментів підвищення безпеки праці в освіті та збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України запускає інтерактивну мапу зруйнованих і пошкоджених закладів освіти. МОН України: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-zapuskaye-interaktivnu-mapu-zrujnovanih-i-poshkodzhenih-zakladiv-osviti>.

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану: Закон України № 2126-IX від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>.

3. Українська освіта в надзвичайних ситуаціях. МОН України: веб-сайт. URL: <https://emergency.mon.gov.ua/>.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Денисенко О. Г.,
*викладач-методист, практичний психолог,
ордена «Знак Пошани» вищого
професійного училища №75
(с. Олександрівка, Дніпропетровська область)*

Однією з основних умов успішної кар'єри (і життя) людини є ціннісне ставлення до здоров'я. Значну частину часу свого життя доросла людина присвячує роботі, тому умовою збереження здоров'я та високого рівня працездатності є створення безпечних умов праці, зменшення впливу на працівника шкідливих та небезпечних виробничих чинників. Набуття кваліфікованими робітниками професійних навичок починається у професійно-технічному навчальному закладі. Саме тут здобувачі освіти знайомляться з безпечними прийомами праці, усвідомлюють взаємну обумовленість особистої безпеки і безпечного стану умов праці на виробництві.

Для тривалого й успішного професійного життя здобувачі професійної (професійно-технічної) освіти повинні бути конкурентоспроможними на ринку праці. Тому педагоги ПТНЗ сприяють формуванню та ефективній реалізації особистого потенціалу кожного здобувача освіти, застосовують найновіші освітні технології, розробляють власні методики. Для того, щоб майбутні кваліфіковані робітники впевнено почувалися в умовах постійних змін на ринку праці, навчальна, виховна, методична і організаційна робота педагогічного

колективу націлена на всебічний розвиток здобувача освіти та формування його ключових, загальнопрофесійних та професійних компетентностей, орієнтованості на здоровий спосіб життя. Свідоме ставлення підлітків до свого здоров'я є однією з умов його успішного навчання, а згодом — тривалої і продуктивної професійної діяльності[6].

У наш час розвитку глобалізаційної економіки в закладах освіти, створення безпечних умов праці в закладах освіти неодмінно залишається невід'ємною частиною соціально-правового розвитку держави та складовою державної політики в цілому. Так, відповідно із ст. 3 Конституції України та Закону України „Про охорону праці”, основним принципом державної політики є пріоритет життя та здоров'я працівників відносно будь-яких результатів виробничої діяльності.

Для професійного становлення майбутніх кваліфікованих робітників психологічна складова підготовки вкрай важлива.

На відміну від традиційних форм проведення уроків, уроки із застосуванням інтерактивних методів найбільш відповідають особистісно орієнтованому підходу. Завдяки активній діяльності суб'єктів освітнього процесу на уроках предмета «Охорона праці» формуються професійні і здоров'язберігаючі компетентності.

А під час дистанційного навчання це відбувається завдяки використанню таких засобів навчання, як відео - та документальних фільмів, друкованої продукції профілактичного спрямування: листівок, буклетів, пам'яток, плакатів, інтерактивних тестів-малюнків за різними професіями, що пропонують періодичні видання з охорони праці. Наочні пам'ятки чи плакати можна використати в дистанційному навчанні під час створення навчального відеоконтенту. Психолог А.Дистервег сказав: «Поганий учитель підносить істину, хороший – учить її знаходити». Зараз, засоби візуалізації навчальної інформації мають не аби яке значення.

Тому підготовка здобувачів освіти професійних закладів до безпечної праці та діяльності неможлива без своєчасного засвоєння знань з безпеки життєдіяльності й основ охорони праці.

Отак виявляється, що охорона праці — це не тільки про заземлення, протигази і вогнегасники. Охорона праці — це про цінності: збереження здоров'я, довге і продуктивне життя. Тому в процесі формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти ПТНЗ на уроках охорони праці доцільно розвивати їх навички рефлексії, звертати увагу на зв'язок особистих якостей людини з її ставленням до безпеки праці та почуттям власної відповідальності за своє здоров'я. Кожна людина — унікальна, і має свій неповторний набір психологічних характеристик. Тому у одній і тій же виробничій ситуації люди діють по-різному. Варто пояснити здобувачам освіти, що незалежно від особливостей їхньої психіки, вони здатні виконувати вимоги охорони праці та адекватно реагувати на можливі позаштатні ситуації. Аби переконати кожного, що він здатний правильно діяти в нестандартних умовах, можна запропонувати здобувачам освіти самостійно проаналізувати риси свого характеру і визначити, які з них сприятимуть адекватній поведінці в критичній ситуації. Кожен опинявся у ситуації, коли він швидко зреагував, правильно діяв в критичних умовах. Такі вчинки не обов'язково мають бути масштабні та значущі. Головне — віднайти позитивний досвід розв'язання проблеми. Щоб зміцнити впевненість здобувачів освіти у власних силах, доцільно акцентувати їх увагу на тому, що вони можуть оцінювати ситуацію, розв'язувати проблеми, приймати рішення і раціонально діяти [4].

Психологи стверджують, що психічно нормальна людина не прагне до самознищення, травмування себе й оточуючих її людей. Тому причини порушення правил і норм охорони праці варто шукати не тільки в психічних властивостях особистості, характеристиках і особливостях самої людини, але й у впливах зовнішніх подразників, одним із яких є стрес. Більше того, у центрі системи життєвих цінностей здобувача освіти повинна бути людина, її життя і здоров'я.

Кроком у цьому напрямку є проведення таких уроків охорони праці, які сприяють формуванню у здобувачів освіти упевненості у власному позитивному впливі на стан безпеки праці. Одним із ключових факторів ефективності навчання з охорона праці є готовність педагогів ПТНЗ до розвитку здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти.

Рівень складності повинен відповідати реальним можливостям здобувачів освіти: це дасть їм змогу відчути свою здатність вирішувати проблеми, що виникатимуть перед ними у професійній діяльності. Прийоми навчання варто обирати такі, що виявляють, задіюють і збагачують суб'єктивний досвід здобувача освіти, спрямовують пізнавальні здібності у напрямку здоров'язбереження [5].

Педагог - головна дійова особа будь-якого процесу навчання в ПТНЗ. Уміння розкрити явища чи процеси в розвитку, відтворити принцип науковості у професійній підготовці, створення майстер-класів, проведення творчих виставок та тематичного спрямування, створення системи тестового контролю знань і умінь здобувачів освіти, навчальних посібників і підручників, використання інтернет-ресурсів – це сходинки, за якими визначається рівень професійної компетентності педагогічного працівника. Творчий пошук і розвиток професійної майстерності – ось головний пріоритет сучасного педагога. Педагог буде успішним, якщо буде теоретично грамотним, творчо активним, якщо він упевнений у собі і своїх силах, якщо має визнання колег, адміністрації, якщо його працю гідно оцінюють морально і матеріально. Професійно-технічна освіта передусім формує компетентну особистість, готує її до життя у суспільстві, яке динамічно змінюється, розвиває здатність засвоювати інформацію і приймати ефективні рішення. Але не завжди педагогу вдається досягти бажаного результату. Виходячи з свого педагогічного досвіду зазначу, що рівень навчальних досягнень і практичних умінь здобувачів освіти у конкретній групі залежить від фахової компетентності майстра виробничого навчання і, звичайно ж, від старанності здобувача освіти.

Одним із завдань освітнього процесу є пропагування безпечного та здорового робочого середовища, спрямованого на збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу. Перше, з чого починається заняття в лабораторіях, кабінетах – це проведення інструктажів з охорони праці та техніки безпеки.

Ми бажаємо всім закладам освіти працювати в безпечних умовах, завжди піклуватись про особисту безпеку і безпеку оточуючих та пам'ятати, що вдома вас чекають живими та здоровими рідні й близькі люди.

Хочу зазначити, що творчість викладача – це запорука педагогічної майстерності, від якої залежатимуть професійні надбання майбутніх фахівців. Тож, розвивайтесь, перебувайте постійно в пошуку зручних інструментів для формування у здобувачів освіти на уроках охорони праці, бо здоров'я – це безцінне надбання не тільки кожної людини, а й всього суспільства. Ми повинні зберегти захистити і укріпити здоров'я майбутнього покоління.

Список використаних джерел

1. Бухлова Н.В. Тренінг про тренінг: формування самоосвітньої компетентності учнів / Наталія Бухлова. – К. : Шк. світ, 2009. – 128 с.
2. Коваленко О.Е. Дидактичні основи професійної освіти: підруч/ О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, Н.А. Божко, В.В. Белікова, В.Б. Бакатанова; за ред. О.Е.Коваленко / Укр. Інж.-пед. акад. – Харків: Друкарня Мадрид», 2017. – 238 с.
3. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 2 (46). – 452 с.
4. Шукалюк Г. П. 8 порад, як ефективно навчити працівників прийомам домедичної допомоги // Довідник спеціаліста з охорони праці: журнал. — 2018. — №1. — С. 41–43.
5. Шукалюк Г.П. Готовність педагогів ПТНЗ до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів // Методичний вісник: Інформаційно-методичний збірник. Рівне: НМЦ ПТО, 2018. — №1. — С. 22–25.

6. Шукалюк Г. П. Позитивний підхід до вивчення охорони праці // Крок за кроком до вершин професійної майстерності. Збірник матеріалів школи передового педагогічного досвіду. — Рівне: НМЦ ПТО, 2018. — С. 30–32.

7. Закон України „Про охорону праці” (дата звернення: 20.04.2021).

ЦИФРОВІ ТА ХМАРНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЗП(ПТ)О ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Діденко О.В.,
методист НМЦ ПТО у Харківській області
(м. Харків)

Роль педагога і сам формат уроку змінюється, якщо педагог створює такі умови, які підвищують активність учнів на уроці та спонукають до обговорення питань, які сформулювали здобувачі освіти після перегляду навчального відео, вирішення практичних проблемних ситуацій, дискусії.

Під час дистанційного і змішаного навчання доцільно використовувати інтерактивні віртуальні дошки: Padlet, Jamboard, Lino it, Miro, які дають змогу демонструвати матеріал у різних форматах: текст, зображення, відео; взаємодіяти з цим матеріалом (наприклад, поставити позначки на зображенні, підкреслити текст, накреслити/намалювати зображення). Під час вивчення нового матеріалу такі види діяльності спонукають слухачів до творчості та самостійності.

При використанні конференц-сервісів та онлайн-застосунків в освітньому процесі для проведення онлайн-уроків педагог може організувати віртуальні кімнати, де триває робота в групах, а створення хмар слів за допомогою сервісів Word art, Tagxedo, тощо підвищить мотивацію здобувачів до навчання.

Зараз все частіше педагогами використовується формувальне оцінювання, яке впливає на процес розвитку компетентностей. Воно спрямоване на підтримку і розвиток здобувача освіти. Такий вид оцінювання є інструментом не контролю, а підтримки, так як такі компетентності як повага до професії або

відповідальність за особисту безпеку неможливо оцінити за балами. Критерії до формувального оцінювання повинні бути лаконічними, чіткими і вимірювальними. У залежності від цілей формувального оцінювання цифрові інструменти можна використовувати на різних етапах заняття. Технік зворотнього зв'язку дуже багато. В залежності від етапу уроку кожен педагог обирає найбільш відповідний.

Існують сучасні інструменти Wordwall або Mentimeter, які можна використовувати для зацікавлення здобувачів на уроці, а саме: створення вікторин, вправ, ігор.

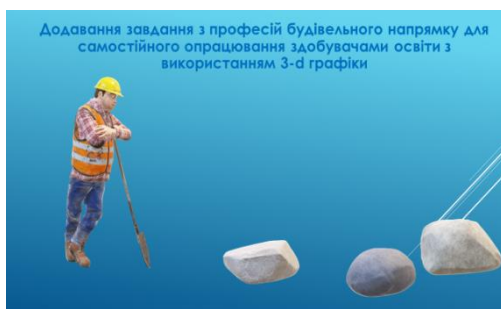
Є цікавий і корисний практичний онлайн-сервіс для створення відеоуроків EDpuzzle, використання якого в ЗП(ПТ)О буде зручним при дистанційному або змішаному навчанні здобувачів професійної освіти. Заняття в ньому має нетрадиційну, гнучку структуру та орієнтоване, головним чином, на підвищення інтересу здобувачів освіти до навчання за допомогою нової форми організації їх навчальної діяльності. За допомогою цього багатофункціонального сервісу з'являються можливості: монтувати відео, робити якісь роз'яснення для учнів або комбінувати пояснення і опитування здобувачів освіти. Він допомагає: вирішувати проблемні завдання, організовувати групову роботу, вести статистику виконання завдань здобувачами освіти, створювати кейси, виконувати контроль навчальної діяльності. Відеоурок з легкістю вбудовується на сторінку сайту або блогу педагога за допомогою запропонованого коду. Функція «мій вміст» зберігає завдання, контент, який створювали, оцінки, результати опитувань, мої класи (здобувачі, яких ви зареєструєте). Через функцію «Мої класи» (My classes) додаються здобувачі освіти, можна додати Google Classroom, в якому обираємо групу для EDpuzzle. Для створення завдань є три опції:

- задати питання з варіантами відповідей, яке схоже на гугл-форми;
- задати відкрите питання і у віконці здобувачі можуть дати відповідь у текстовому вигляді вручну;
- примітка – ваш супровід, коментар, картинка, аудіокоментар, який можна навіть записати, там є мікрофон.

Застосунки для створення презентацій продовжують бути актуальними і під час дистанційного і під час змішаного навчання. Робота в них удосконалює освітній процес, допомагає формувати інтеграцію в освіті, розвивати професійні компетентності. Як приклад – програмні можливості PowerPoint в Microsoft.

Деякі можливості PowerPoint, такі як: налаштування переходу "Морфінгу" з ефектами наближення, трансформації, ефекти 3-х вимірних моделей, 3d-графіки, додавання відео можуть слугувати педагогові для активізації освітньої діяльності здобувачів професійної освіти під час дистанційного навчання в ЗП(ПТ)О. Викладач (майстер в/н) можете анімувати текст, зображення, таблиці, рисунки SmartArt й інші об'єкти. Завдяки анімаційним ефектам об'єкти можуть з'являтися, зникати та переміщуватися, змінювати розмір і колір. Все це можна застосувати при виконанні здобувачами освіти завдань професійного спрямування, під час яких формуються тверді навички (hard skills), закладені у стандартах нового покоління. Здобувачі освіти навчаються аналізувати реальну проблему з точки зору інтеграції освітніх компонентів, наприклад, охорони праці, матеріалознавства, технології робіт, екологічного захисту.

Застосування 3-d графіки та функції плавних переходів малюнків з одного на інший при викладанні предмета «Охорона праці»

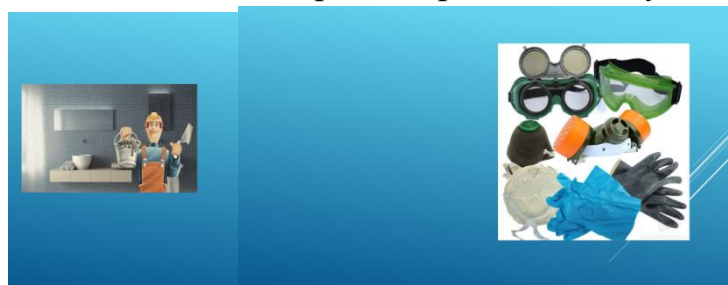

допомагає
учням краще

запам'ятовувати правила безпечного користування інструментом, обирати необхідні для роботи засоби колективного чи

індивідуального захисту. Здобувачів професійної освіти краще можна мотивувати виконати самостійно завдання з певним героєм виробничої ситуації, а також швидко загасити пожежу, використовуючи первинні засоби пожежогасіння; нагадати про необхідність освоєння важливих

компетентностей для отримання професійної кваліфікації. Таким чином урок «оживає».

У PowerPoint для Microsoft 365 або PowerPoint 2019 є можливість вставити в слайд відео із сайту YouTube або Vimeo.

Представлені приклади застосування цифрових ресурсів та хмарних інструментів для здобувачів освіти в ЗП(ПТ)О при вивченні ними предмета «Охорона праці», переконують в перспективі не тільки урізноманітнити форми проведення уроків, а й покращити засвоєння здобувачами професійної освіти навчального матеріалу під час дистанційного і змішаного навчання. Таким чином, педагогічна мета отримання кращих результатів навчання досягається, а значить формуються професійні компетентності майбутніх робітників в галузі.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Технології хмарних обчислень – провідні інформаційні технології подальшого розвитку інформатизації системи освіти України / В. Ю. Биков. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 6. – С. 3–11.
2. Дистанційне навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва (авт. кол. Аніщенко В.М., Єльнікова Г.В., Г.І. Лук'яненко, В.Б. Байдулін, М.О. Савченко / за ред. Г.І.Лук'яненко). – К.:ІПТО НАПН Укараїни, 2015. – 217 с.
3. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Практичний посібник – К.: 2021. – 68 с
4. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О. В. Базелюк, О. М. Спирін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський та ін.]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с.; іл.
5. <https://educationpakhomova.blogspot.com/2020/02/edpuzzle.html>
6. <https://edpuzzle.com>

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ФІЗИКИ Й ІНФОРМАТИКИ

Дронь В.В.,

викладач природничих дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Сафронова І.А.,

викладач інформатики та інформаційних технологій

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Безпека життєдіяльності учасників освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти ґрунтується на свідомому і сумлінному виконанні правил. Основні види життєдіяльності у коледжах – це праця, навчання та творчість. Під час знаходження у коледжі здобувачі освіти повинні усвідомлювати наслідки своїх дій, щодо створення небезпечних ситуацій, виробивши відчуття особистої безпеки та безпеки оточення; розуміти те, що безпека, перш за все, залежить від кожної людини, її ставлення до навколишнього середовища та інших людей.

Державна політика з безпеки життєдіяльності у галузі освіти базується на принципі пріоритету життя і здоров'я учасників освітнього процесу, повної відповідальності роботодавця, керівника закладу освіти за створення належних, безпечних і здорових умов навчання та праці. Неухильне дотримання вимог безпеки життєдіяльності (система знань з питань охорони життя, здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, попередження побутового травматизму, дії у випадках надзвичайних ситуацій тощо) усіма учасниками освітнього процесу є елементом дисципліни, культури безпеки життєдіяльності.

Питання організації роботи з охорони праці у закладах фахової передвищої освіти є ключовим у процесі створення безпечних і нешкідливих умов праці для всіх учасників освітнього процесу. Відповідно до Законів України «Про охорону праці», «Про освіту», Постанови Міністрів України від 27 січня 1993 року, Типового положення про службу охорони праці від 3 серпня 1993 року №73,

Наказу Міністерства освіти і науки України від 26 грудня 2017 року №1669 «Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти», «Правила пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України» затверджених наказом Міністерства освіти України й Головного управління Державної пожежної охорони Міністерства внутрішніх справ України від 30.09.98 №348/70 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 17.12.98 за №800/3240 (зі змінами), «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів» затверджених наказом Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики України від 09.01.98 №4 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 10.02.98 за №93/2533 «Правила безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти» затверджених наказом Держнаглядохоронпраці України від 16.03.2004 №81 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 17.05.2004 за №620/9219, визначено єдину систему організації роботи з охорони праці, яка поширюється на всі заклади освіти України.

Так, згідно із Законом України «Про освіту» [5] стаття 51. п. 1.: Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі мають гарантоване державою право на безпечні й нешкідливі умови навчання та праці.

Відповідно до статті 57. п. 1.: Держава забезпечує педагогічним та науково-педагогічним працівникам належні умови праці, побуту, відпочинку, медичне обслуговування.

Відповідно до закону України «Про фахову передвищу освіту» [6] статтею 56 п. 1: Особи, які навчаються в закладах фахової передвищої освіти, мають право на: ... безпечні й нешкідливі умови навчання, праці та побуту.

В Законі України «Про охорону праці» [2] у статті 43 наголошено, що: «За порушення законодавства про охорону праці, невиконання розпоряджень посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці юридичні та фізичні особи, які відповідно до законодавства використовують найману працю,

притягаються органами державного нагляду за охороною праці до сплати штрафу у порядку, встановленому законом».

Згідно «Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» [3] викладач, учитель, класовод, куратор групи, класний керівник, вихователь:

1) є відповідальним за збереження життя і здоров'я здобувачів освіти під час освітнього процесу;

2) забезпечує проведення освітнього процесу, що регламентується законодавчими та нормативно-правовими актами з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності;

3) організовує вивчення здобувачами освіти правил і норм з охорони праці, безпеки життєдіяльності;

4) проводить інструктажі зі здобувачами освіти;

5) здійснює контроль за виконанням здобувачами освіти правил (інструкцій) з безпеки;

6) проводить профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед здобувачів освіти під час освітнього процесу;

7) проводить профілактичну роботу серед здобувачів освіти щодо вимог особистої безпеки у побуті (дії у надзвичайних ситуаціях, дорожній рух, участь у масових заходах, перебування в громадських місцях, на об'єктах мережі торгівлі тощо);

8) при настанні під час освітнього процесу нещасного випадку вживає заходів, передбачених Положенням про порядок розслідування нещасних випадків.

Кожен викладач зобов'язаний знати специфіку правил з охорони праці під час викладання здобувачам освіти свого предмета та ознайомлювати їх з цими правилами. Найбільш схильні до ризику предмети, при проведенні яких, здобувачі освіти мають справу з небезпечними чинниками під час лабораторних і практичних робіт, є зокрема предмети фізика та інформатика. Цей факт обґрунтований тим, що під час роботи з небезпечними речовинами й технічним

устаткуванням є вірогідність отримати удар струмом, травмування кінцівок в результаті використання несправного устаткування або недотримання правил охорони праці у закладі освіти [1].

Відповідно до Положення про порядок проведення навчання з питань охорони праці [4] у кабінетах фізики та інформатики закладів освіти викладачі під час проведення навчальних занять з фізики та інформатики обов'язково проводять навчання з питань безпеки життєдіяльності за допомогою системи інструктажів з питань безпеки життєдіяльності.

Інструктажі з БЖД мають на меті набуття здобувачами навичок застосовувати знання у практичному житті. Їх програми містять питання особистої безпеки та безпеки оточення згідно з напрямом проведення заходів.

На видному місці у кабінетах та лабораторіях розміщується куточок з охорони праці, у яких повинні міститися такі матеріали: правила дорожнього руху, пожежна безпека, електробезпека, поведження з вибухонебезпечними предметами, цивільна оборона, поведження на воді та льодових покриттях.

Обов'язково наявні попереджувальні, застерігаючі та інформаційні написи: «Небезпечно напруга!», «220 В», «Електрощитова», «Небезпечно для життя».

Кабінети обладнуються аптечкою з набором медикаментів, перев'язувальних засобів і приладь та інформацією про місце знаходження і номер телефону найближчого лікувально-профілактичного закладу, де можуть надати кваліфіковану медичну допомогу.

У разі скоєння нещасного випадку, що трапився зі здобувачем під час проведення освітнього процесу в кабінеті (лабораторії) викладач повинен терміново організувати надання першої допомоги потерпілому відповідно до Положення про порядок розслідування нещасних випадків.

Організація освітнього процесу повинна завжди супроводжуватися заходами з охорони праці задля збереження життя і здоров'я всіх його учасників. Всі зазначені вище нормативні документи регламентують роботу закладів фахової передвищої освіти з питань охорони праці, забезпечують запобігання

нешасним випадкам, створення безпечних умов навчання та праці здобувачів та педагогічного колективу.

Список використаних джерел

1. Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності: навч.-метод. посібник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. Нагайчук О. В. – Умань : Візаві, 2019. – 310 с.

2. Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці»: Закон України від 21.11.2002 р. № 229-IV: станом на 17 груд. 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-15#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

3. Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти: Наказ МОН України від 26.12.2017 р. № 1669. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

4. Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України : Наказ МОН України від 18.04.2006 р. № 304 : станом на 30 січ. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-06#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 24 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

6. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII: станом на 16 верес. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

ДЕЯКІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ

Іваненко В.С.,

*здобувач вищої освіти, другого (магістерського) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»
Миколаївський національний аграрний університет
(м. Миколаїв, Миколаївська область)*

Весь процес оцінки ризиків, а також ефективність методів управління потребують постійного моніторингу, аналізу та, за необхідності, коригування [1]. Це може бути пов'язано як з появою нових ідей щодо вдосконалення оцінки ризиків та заходів управління, так і з актуалізацією вимог нормативних правових актів, змінами в організації роботи, робочих місцях, устаткуванні тощо.

Актуальність проблеми оцінки професійних ризиків людини є досить значною у зв'язку з упровадженням нових механізмів управління на виробництві [2]. Щоб оцінити на підприємстві рівень професійного ризику і прийняти відповідні управлінські рішення використовують безліч методів оцінки ризику.

Якщо на підприємстві необхідно дослідити та зробити оцінку ризиків на стабільних, давно організованих робочих місцях з усталеною практикою експлуатації та добре відомими технологіями [3], обладнанням, сировиною, матеріалами найбільш перспективним видається метод перевірного листа (контрольного, чек-листа). Цей метод можна використовувати для ідентифікації небезпек або оцінки ефективності заходів управління. Перевірочні листи є переліками небезпек, ризиків або відмов засобів управління, які зазвичай розробляють на основі отриманого раніше досвіду. Перевірочний лист застосовується послідовно до кожного наявного елементу процесу чи системи.

Якщо необхідні уявлення про наслідки відхилення від штатного режиму роботи технологічних процесів, агрегатів, механізмів, робочого інструменту використовують метод «Що буде, якщо ...?». Метод являє собою дослідження можливих сценаріїв на виробничий об'єкт (процес) відхилення від нормального функціонування і поведінки. Дослідження вимагає ретельної підготовки та має

проводитися групою висококваліфікованих та досвідчених фахівців. До початку дослідження складаються питання, що починаються зі слів «що станеться, якщо...», «могло щось чи може щось...», і виносяться на обговорення, тим самим стимулюючи учасників до дослідження можливих сценаріїв небезпечних подій, їх причин, наслідків та впливів.

Вам потрібно прийняти остаточне рішення щодо ідентифікації небезпек і ви бажаєте вислухати думки фахівців? Використовуйте метод мозкового штурму, метод Дельфі, метод інтерв'ю. Ці методи і є збиранням думок фахівців. У першому випадку відбувається колективне відкрите обговорення заздалегідь підготовлених питань, у другому - письмове анонімне висловлювання своєї думки з можливістю дізнатися думки інших фахівців, у третьому - усне опитування фахівців безпосередньо на місцях.

Оцінити рівні ризиків та ранжування їх з метою розстановки пріоритетів в управлінні ризиками здійснюється за допомогою матричного методу [4]. Цей метод є матрицею з осями «імовірність виникнення небезпек» та «наслідки небезпек», на перетині яких встановлюється значення рівня ризику. При цьому попередньо підбираються назви, що характеризують ступені ймовірності та наслідків, та їх кількісні вирази (бали) та складаються рейтинги ступенів цих двох параметрів.

Також складається і рейтинг рівнів ризиків. Рівні ризиків у матриці для зручності сприйняття додатково позначаються за допомогою кольірних зон. Таким чином, прийом, що використовується в матриці, дозволяє виділити дві крайні зони ризиків - однозначно високий і однозначно низький рівні і тим самим автоматично виявити і дуже складний для оцінки середній рівень.

Оцінювати рівні ризиків та ранжувати їх з метою розстановки пріоритетів в управлінні ризиками можна також використовуючи метод Файна-Кінні. Він являє собою похідну трьох складових - ступеня схильності працівника до впливу небезпеки, ймовірності виникнення небезпеки та тяжкості наслідків. Так само, як і при матричному методі, заздалегідь складається рейтинг характеристик ступенів для цих трьох параметрів, виражених у балах. У кожному конкретному

випадку визначається, яким чином те чи інше порушення вимог охорони праці може призвести до виробничої травми чи професійного захворювання [5]. Проведення оцінки в такий спосіб має призвести до класифікації ризиків за ступенем серйозності кількох груп від найнижчого до вкрай високого.

Метод «Аналіз дерева подій». Це напівкількісний логічний метод графічного представлення взаємовиключних (що погіршують та покращують) послідовностей подій, що йдуть за вихідною подією (аварійною/небезпечною ситуацією), відповідно до функціонування або нефункціонування різних систем (заходів безпеки), розроблених для зменшення їх наслідків. Побудова дерева подій починають із вибору початкової небезпечної події та перерахування функцій чи систем, спрямованих на пом'якшення наслідків. Далі зображують протилежні шляхи (справний стан чи відмова) розвитку подій від початкової події кожної функції чи системи. Зазначений метод може використовуватись на всіх етапах оцінки ризиків.

На всіх етапах оцінки ризиків можуть використовуватись методи «Аналіз видів та наслідків відмов», «Аналіз видів, наслідків та критичності відмов», «Аналіз дерева відмов (несправностей)». Дані методи є напівкількісними і призначені для ідентифікації причини відмови окремого елемента системи (устаткування), які можуть призвести до невиконання його призначеної функції та впливу на всю технічну систему, а згодом – виникнення небезпечних ситуацій. Аналіз дерева відмов (несправностей) являє собою багаторівневу графологічну структуру причинно-наслідкових взаємозв'язків, отриманих у результаті простеження небезпечних ситуацій у зворотному порядку, щоб знайти можливі причини їх виникнення.

Ще один напівкількісний метод, метод «Оцінки впливу людського фактора» застосовують для оцінки впливу дій працівника на безпеку трудового процесу з подальшого зниження впливу. Значимість оцінки дій працівника підтверджується нещасними випадками, що з людським чинником [6]. Спочатку визначається, які дії працівника можуть призвести до нещасних випадків, професійних захворювань чи аварійних ситуацій, тобто проводять ідентифікацію

помилки працівника, потім оцінюються ймовірність та значущість настання несприятливих наслідків від таких помилок.

Таким чином, наявність потенційної небезпеки створює ризик. Ризик, поза визначенням, - це дія, спрямована на досягнення бажаної мети в умовах наявності загрози неуспіху або отримання небажаного результату. Для визначення надійності людини проводять дослідження за допомогою методів, кожен з яких не є універсальним і не пристосований для проведення комплексного та об'єктивного процесу кількісної оцінки професійних ризиків. Усі методи є складними, потребують від виконавця спеціального рівня знань та значних витрат часу на їх проведення.

Список використаних джерел

1. Курепін В. М. Використання ризик орієнтованого підходу у системі управління охороною праці на підприємстві // Економіко-правові дискусії: матеріали III міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та науковців, м. Кропивницький, 30 квітня 2022 р. Кропивницький: ЛА НАУ, 2022. С. 135-138. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11711>.

2. Бочковський А.П. «Людський фактор» та ризик виникнення небезпек: випадковість чи закономірність / А.П. Бочковський. – Одеса: Юридична література, 2015. – 137 с.

3. Русавська В. І., Курепін В. М. Основні напрями державного регулювання ризиками та безпекою: загальні положення, поняття та визначення // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості: матеріали доповідей за результатами проведеного спільного «круглого столу» обліково-фінансовий факультет, інженерно-енергетичний факультет, м. Миколаїв, 9 грудня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 53-55. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10692>.

4. Курепін В. М., Комісаренко К. М. Підвищення електробезпеки працівників на основі чисельного моделювання стаціонарних задач

енергетичного устаткування // Перспективна техніка і технології – 2019 : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і студентів, м. Миколаїв, 27 вересня 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 128 – 131. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6406>.

5. Іваненко В. С. Управління економічними та соціальними питаннями у сфері охорони праці на підприємствах аграрного профілю // Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачево, 6-7 квітня 2022 р. Мукачево : МДУ, 2022. С. 105-108. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11482>.

6. Курепін, В. М. Особливості побудови систем та механізмів управління кадровою безпекою на аграрних підприємствах. Modern Economics. 2022. №32 (2022). С. 54-61. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-07).

РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Карпик С. М.,
заступник директора з навчально виховної роботи,
викладач охорони праці
ДНЗ «Чортківське вище професійне училище»
(м. Чортків, Тернопільська обл.)

На виконання вимог Закону України "Про охорону праці" постановою Кабінету міністрів України був затверджений Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Порядок визначає процедуру проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності.

Розслідування проводиться у разі виникнення нещасного випадку, що стався у процесі виконання трудових обов'язків у тому числі внаслідок гострого професійного захворювання.

Про кожний нещасний випадок потерпілий або працівник, який його виявив, чи інша особа - свідок нещасного випадку повинні негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

У разі настання нещасного випадку безпосередній керівник робіт зобов'язаний терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу; негайно повідомити роботодавця про те, що сталося; зберегти до прибуття комісії з розслідування нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю інших працівників і не призведе до більш тяжких наслідків та порушення виробничих процесів), а також вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.

Роботодавець, одержавши повідомлення про нещасний випадок, зобов'язаний:

1) протягом однієї години передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії повідомлення про нещасний випадок згідно з додатком 2 до Порядку:

2) протягом доби утворити комісію у складі не менш як три особи та організувати проведення розслідування.

До складу комісії входять керівник (спеціаліст) служби охорони праці або посадова особа, на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці (голова комісії), представник Фонду соціального страхування від нещасних випадків за місцезнаходженням підприємства, представник первинної профспілки, а також представник підприємства, інші особи.

До складу комісії не може входити безпосередній керівник робіт.

Потерпілий або уповноважена ним особа, яка представляє його інтереси, не входить до складу комісії, але має право брати участь у її засіданнях, вносити пропозиції, подавати документи щодо нещасного випадку, давати відповідні пояснення, в тому числі викладати в усній і письмовій формі особисту думку щодо обставин і причин настання нещасного випадку та одержувати від голови комісії інформацію про хід проведення розслідування.

Голова комісії зобов'язаний письмово поінформувати потерпілого або уповноважену ним особу, яка представляє його інтереси, про його або її права і з початку роботи комісії запросити до співпраці.

Комісія зобов'язана протягом трьох робочих днів з моменту її утворення:

обстежити місце настання нещасного випадку, одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати осіб - свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб;

визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці;

з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку;

вивчити первинну медичну документацію;

визначити, пов'язаний чи не пов'язаний нещасний випадок з виробництвом;

установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;

скласти у п'яти примірниках акт проведення розслідування нещасного випадку за формою Н-1 і передати роботодавцеві для затвердження;

У разі виникнення потреби у проведенні лабораторних досліджень, експертизи, випробувань для встановлення обставин і причин настання нещасного випадку строк розслідування може бути продовжений за письмовим погодженням з територіальним органом Держпраці за місцезнаходженням підприємства.

У разі отримання письмового погодження роботодавець приймає рішення про продовження строку проведення розслідування.

Акт Н-1 затверджується роботодавцем протягом доби після закінчення розслідування та направляється:

- обласне Управління освіти і науки;
- потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його інтереси;
- ФССНВ за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок;
- територіальному органу Держпраці за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок;
- первинній організації профспілки, представник якої брав участь у роботі комісії, або уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці;
- та один залишається в організації де стався нещасний випадок.

На вимогу потерпілого або уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси, голова комісії зобов'язаний ознайомити їх з матеріалами розслідування.

Примірник акту за формою Н-1 разом з матеріалами розслідування зберігаються на підприємстві протягом 45 років, у разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства - до державного архіву.

Після закінчення періоду тимчасової непрацездатності потерпілого внаслідок травми, одержаної під час нещасного випадку, роботодавець, який бере на облік нещасний випадок, складає повідомлення про наслідки нещасного випадку за формою Н-2 надсилає його в 10-денний строк організаціям і особам, яким надсилався акт за формою Н-1.

Повідомлення за формою Н-2 обов'язково додається до акта за формою Н-1 і зберігається разом з ним відповідно до Порядку.

Нещасний випадок, про який своєчасно не повідомлено керівника підприємства чи роботодавця потерпілого або внаслідок якого втрата працездатності настала не одразу, розслідується і береться на облік згідно з Порядком протягом місяця після надходження заяви потерпілого чи уповноваженої ним особи, яка представляє його інтереси.

Контроль за своєчасністю та об'єктивністю проведення розслідування нещасних випадків, підготовкою матеріалів розслідування, веденням обліку нещасних випадків, вжиттям заходів до усунення причин нещасних випадків здійснюють органи державного управління, органи державного нагляду за охороною праці, виконавча дирекція ФССНВ та її робочі органи відповідно до компетенції.

Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин

Роботодавець на підставі акту за формою Н-1 подає державну статистичну звітність про потерпілих за формою 7-ТНВ та несе відповідальність за її достовірність.

Роботодавець зобов'язаний провести аналіз причин настання нещасних випадків за підсумками кварталу, півріччя і року та розробити і виконати план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам.

Відповідальність за несвоєчасне інформування про нещасний випадок на виробництві.

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення "Порушення встановленого порядку повідомлення (надання інформації) спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці про нещасний випадок на виробництві - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності.

ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Князєва М.О.,

*викладачка кафедри методики професійної освіти
та соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

Останніми роками в нашій країні удосконалюється законодавча база з охорони праці. Пріоритетним залишається збереження життя і здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Сьогодні передбачає нові вимоги до професійного рівня педагога, який за обсягом і різнобічністю вирішуваних завдань повинен бути спеціалістом широкого профілю, володіти основами навчальних предметів, інноваційними технологіями, хорошою психологічною і педагогічною підготовкою. Зростання масштабів техногенної діяльності сьогоденного суспільства, індивідуальні зміни оточуючого середовища створюють реальні загрози для життя і праці людини. Росте кількість жертв від наслідків різноманітних надзвичайних ситуацій, промислових аварій, катастроф, стихійних лих. Вивчення найбільш імовірних надзвичайних ситуацій, їх особливостей і можливих наслідків, навчання поведінці в таких умовах покликані підготувати людину до вибору найбільш розумного рішення для виходу з небезпечних ситуацій із найменшими втратами.

Основою для комплексних планів поліпшення умов охорони праці і санітарно-оздоровчих заходів є дані паспортів про технічний і санітарний стан структурних підрозділів галузевих об'єктів.

При розробці комплексних планів необхідно враховувати засоби працюючих у шкідливих і тяжких умовах праці, поліпшення умов праці жінок, підвищення рівня технічної естетики, поліпшення санітарно- побутового обслуговування працюючих, ліквідацію шкідливих і небезпечних виробничих чинників на галузевих об'єктах.

Система навчання нормам і правилам з охорони праці в закладах освіти та на виробництві, при проходженні виробничої практики включає такі заходи:

1. Проведення всіх видів інструктажів з техніки безпеки, виробничої санітарії і протипожежної охорони.

2. Розробку і видачу працівникам інструкцій з охорони праці, що встановлюють порядок виконання робіт і правила поведіння у виробничих приміщеннях і на територіях закладів освіти.

3. Навчання нормам і правилам охорони праці на спеціальних курсах, атестацію і переатестацію інженерно-технічних працівників та робітників, зайнятих на роботах з підвищеною небезпекою.

Практиканти, під час прийняття на виробничу практику та періодично, повинні проходити на підприємстві інструктажі з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих.

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний інструктаж

Проводиться:

- з усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
- з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;
- з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження трудового або професійного навчання;
- з екскурсантами у разі екскурсії на підприємство.

Вступний інструктаж проводиться спеціалістом служби охорони праці або іншим фахівцем відповідно до наказу (розпорядження) по закладу освіти, який в установленому Типовим положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних

технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва. Програма та тривалість інструктажу затверджуються керівником закладу освіти, виробництва, при проходженні виробничої практики.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці, який зберігається службою охорони праці або працівником, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про проходження практики.

Первинний інструктаж.

Первинний інструктаж проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) на підприємство або до фізичної особи, яка використовує найману працю;
- який переводиться з одного структурного підрозділу підприємства до іншого;
- який виконуватиме нову для нього роботу;
- відрядженим працівником іншого підприємства, який бере безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві.

Первинний інструктаж проводиться з учнями, курсантами, слухачами та студентами навчальних закладів:

- до початку трудового або професійного навчання;
- перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими в закладі освіти, виробництві, при проходженні практики інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж.

Повторний інструктаж на робочому місці індивідуально з окремим працівником або групою працівників, які виконують однотипні роботи, за

обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Повторний інструктаж проводиться в терміни, визначені нормативно-правовими актами з охорони праці, які діють у галузі, або роботодавцем (фізичною особою, яка використовує найману працю) з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

- на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці;
- для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
 - при зміні технологічного процесу, або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;
 - при порушеннях працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
 - при перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів
- для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт - понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж з учнями, студентами, курсантами, слухачами проводиться під час проведення трудового і професійного навчання при порушеннях ними вимог нормативно - правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

Позаплановий інструктаж може проводитись індивідуально з окремим працівником або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

- при ліквідації аварії або стихійного лиха;

- при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Додержання правил техніки безпеки і виробничої санітарії залежить не тільки від виконання власником або уповноваженим ним органом своїх обов'язків, а й від того, наскільки кожний працівник знає і виконує їх під час роботи. Законом України «Про охорону праці» на працівника покладається обов'язок знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поведіння з машинами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту; додержуватися зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором та правилами внутрішнього трудового розпорядку закладу освіти; проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди; співробітничати з власником у справі організації безпечних і нешкідливих умов праці; особисто вживати посильних заходів щодо усунення будь-яких виробничих ситуацій, які створюють загрозу для працюючих.

Науково-педагогічний колектив закладу освіти повинен з великою відповідальністю ставитися до питання охорони праці і безпеки життєдіяльності. Незважаючи на низький рівень матеріально-технічного забезпечення, враховуючи особливі умови існування навчального закладу, кожному слід збалансовано усвідомлювати права і відповідально виконувати свої обов'язки, власним прикладом навчати і виховувати підростаюче покоління. За допомогою єдиних педагогічних вимог та порозумінь з активом батьків слід прагнути виконання учнівських правил поведінки у закладі освіти та в громадських місцях, адже відповідальне ставлення до своїх обов'язків – запорука уникнення нещасних випадків.

Отже, організація роботи з профілактики нещасних випадків у закладах вищої освіти повинна сприяти створенню належних умов для всіх працівників,

ретельно продумуючи план роботи, спільно виховувати здорове покоління, бо саме від нього значною мірою залежить стан продуктивних сил країни, її економічний, оборонний, інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства, безпека держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону праці». [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Кодекс законів про працю України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про пожежну безпеку». [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку». [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Колеснік Н. В.

*старший викладач кафедри освітнього менеджменту,
державної політики та економіки комунального закладу
вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
(м. Дніпро, Дніпропетровської обл.)*

Анотація. У запропонованій статті визначено поняття «охорона праці»; «планування заходів з охорони праці»; розглянуто види та особливості

планування заходів в охорони праці, обґрунтування їх рішень і розподіл відповідних ресурсів з метою покращення якості та ефективності впливу на стан охорони праці.

Ключові слова: охорона праці, планування, заходи з охорони праці, розподіл ресурсів.

Summary. The proposed article defines the concept of "labor protection"; "planning of labor protection measures"; the types and features of planning measures in occupational safety, the justification of their decisions and the distribution of relevant resources in order to improve the quality and effectiveness of the impact on the state of occupational safety are considered.

Key words: labor protection, planning, labor protection measures, allocation of resources.

Важливість системного вирішення питань у сфері охорони праці об'єктивно визначається загальним низьким рівнем безпеки праці в Україні. Необхідною умовою вирішення цих питань є ефективне комплексне управління охороною праці та промисловою безпекою.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ в редакції від 1 січня 2015 року, охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [1].

Для ефективної роботи, з урахуванням специфіки роботи конкретного суб'єкта господарювання, кадрового укомплектування служби охорони праці та інших чинників, служба охорони праці розробляє план заходів з охорони праці на рік, де передбачені питання які мають бути охоплені в ньому, заходи та терміни.

Планування заходів з охорони праці — це організаційний управлінський процес, який здійснюється з метою забезпечення прав працівників на безпечні і здорові умови праці [2].

Під час планування відбувається обґрунтування рішень і фактично для їх реалізації проводиться розподіл відповідних ресурсів (матеріальних, фінансових, людських, інформаційних і часових).

Зазначені заходи та засоби включаються до Комплексних заходів щодо досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці, що є складовою колективного договору.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про охорону праці» фінансування заходів з охорони праці здійснюється підприємствами, незалежно від форм власності, або фізичними особами, які використовують найману працю, за рахунок коштів, що становлять не менше 0,5 відсотка від суми реалізованої продукції.

На підприємствах, що утримуються за рахунок бюджету, розмір витрат на охорону праці встановлюється у колективному договорі з урахуванням фінансових можливостей підприємства, установи, організації.

Метою планування заходів з охорони праці є визначення необхідних вкладень у заходи з охорони праці для ефективного впливу на стан охорони праці.

Система планів з охорони праці окремого підприємства, організації, закладу може включати:

- перспективне планування (на період, більший одного року) ;
- поточне планування (на рік) ;
- оперативне планування (детальні плани, спрямовані на вирішення конкретних питань працезахоронної діяльності на підприємстві в короткостроковому, до одного року, періоді).

Планування в охороні праці може включати:

- визначення цілей діяльності з охорони праці на підприємстві, в організації, закладі та засобів їх досягнення;
- вибір методів і базових показників, за допомогою яких може здійснюватися оцінка необхідних вкладень в охорону праці;
- розрахунок суми вкладень у заходи з охорони праці та раціональний

розподіл цієї суми за напрямками діяльності;

- забезпечення організації контролю виконання плану (при необхідності здійснення коригування запланованих показників) ;
- здійснення постійного контролю умов і безпеки праці на підприємстві, в організації, закладі та оперативне реагування на відхилення від нормативних вимог.

Перспективне планування вміщує найбільш важливі, трудомісткі і довгострокові за терміном виконання заходи з охорони праці, виконання яких, як правило, вимагає сумісної роботи кількох підрозділів підприємства. Можливість виконання заходів перспективного плану повинна бути підтверджена обґрунтованим розрахунком необхідного матеріально-технічного забезпечення і фінансових витрат з зазначенням джерел фінансування.

До перспективних планів належить комплексний план покращення умов праці і санітарно-оздоровчих заходів, що передбачає створення, відповідно до нормативних актів з охорони праці, умов праці, пов'язаних з перспективними змінами підприємства. Таке планування, як правило, розраховане на термін від 2 до 5 років. Реалізація цих планів забезпечується через річні плани номенклатурних заходів з охорони праці, які вносяться до угоди, що є невід'ємною частиною колективного договору [3].

Поточне планування здійснюється у межах календарного року через розроблення відповідних заходів у розділі «Охорона праці» колективного договору.

Поточні плани передбачають реалізацію заходів із покращення умов праці, створення кращих побутових і соціальних умов на виробництві. Ці плани обов'язково забезпечуються фінансуванням згідно з розробленими кошторисами [3].

Питання охорони праці можуть віддзеркалюватися в інших поточних планах, які підприємства та організації можуть складати на вимогу трудових колективів:

- план соціального розвитку колективу;

- наукової організації праці;
- механізації важких і ручних робіт;
- охорони праці жінок;
- підготовки підприємства до робіт в осінньо-зимовий період;
- підвищення культури виробництва, організації, закладу та ін.

Оперативне планування роботи з охорони праці здійснюється за підсумками контролю стану охорони праці в структурних підрозділах і на підприємстві в цілому.

Оперативні плани складаються для швидкого виправлення виявлених в процесі державного, відомчого і громадського контролю недоліків в стані охорони праці, а також для ліквідації наслідків аварій або стихійного лиха [3].

Оперативні заходи щодо усунення виявлених недоліків зазначаються безпосередньо у наказі власника організації, який видається за підсумками контролю, або у плані заходів, як додатку до наказу.

Організаційно-методичну роботу щодо складання перспективних, поточних та оперативних планів здійснює служба (спеціаліст) охорони праці.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>. (дата звернення: 01.11.2022).
2. Про затвердження Типового положення про службу охорони праці: Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 15 лист. 2004 р. № 255. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04#Text>. (дата звернення: 01.11.2022).
3. Гандзюк М. П., Желібо Є. П., Халімовський М. О. – К. : Каравелла, 2008.

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Курепін В. М.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет

(м. Миколаїв, Миколаївська область)

Розвиток ринкових відносин, впровадження в різні галузі економіки нових технологій одночасно з використанням фізично і морально застарілих технологічних процесів та виробничого обладнання, що є джерелом підвищеної небезпеки, зумовлює необхідність реформування системи управління охороною праці.

Система управління охороною праці, яку було сформовано відповідно до командно-адміністративних засад планової економіки, довела свою ефективність за умови монополії державної форми власності в усіх галузях народного господарства, планування розвитку технічних систем і значного регламентування процедур і правил, пов'язаних із застосуванням виробничого обладнання та виконанням робіт.

Діюча система управління охороною праці на всіх рівнях сформована за принципом «коригувальних дій» (реактивним принципом), тобто реагування на небезпечні випадки та ситуації [1], а не за принципом «запобіжних дій» (проактивним), тобто профілактики небезпечних випадків та ситуацій, що унеможливорює визначення пріоритетності профілактичних заходів з безпеки та гігієни праці на кожному з етапів діяльності підприємства. Такий підхід не сприяє запровадженню ефективного механізму економічного стимулювання роботодавців до створення належних, безпечних і здорових умов праці і не дає змоги роботодавцям вибрати найефективніший спосіб управління та інтегрувати систему управління охороною праці в загальну систему управління підприємством.

Жорстка регламентація правил виконання робіт і використання машин і механізмів призвела до накопичення значного обсягу нормативно-правових актів

з безпеки та гігієни праці і не дає можливості оперативно та своєчасно реагувати на швидкий розвиток технологій та економіки і характеризується неефективним використанням ресурсів. За таких умов підприємствам, особливо мікро- та малим, складно швидко адаптуватися до сучасних технологій, змін на ринку товарів і послуг [2].

Через відсутність ефективного аналізу причин нещасних випадків, професійних захворювань та аварій заходи реагування на нещасні випадки спрямовуються переважно на регулювання та посилення обов'язкових загальних вимог без урахування факторів ризику на виробництві (наслідок, хибних висновків щодо способів запобігання таким випадкам) та полягають у проведенні позапланових інструктажів з питань охорони праці. Не враховані гендерні потреби та особливості працівників, які є важливими у зв'язку з відкриттям раніше заборонених професій для жінок [3].

Норми Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» обмежують повноваження інспекторів Держпраці що призводить до зниження ефективності інспекційної діяльності щодо забезпечення застосування правових норм. Впровадження стандартів Європейського Союзу і Міжнародної організації праці з безпеки та гігієни праці змушує Україна у зв'язку з ратифікацією у 2004 році конвенцій Міжнародної організації праці № 81 про інспекцію праці у промисловості й торгівлі та № 129 про інспекцію праці в сільському господарстві взяти на себе зобов'язання утворення дієвого органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері безпеки та гігієни праці, а також з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю (інспекція праці).

Серед основних нерозв'язаних проблем у діючій системі управління охороною праці залишаються:

а) підготовка фахівців з питань безпеки та гігієни праці - призводить до дефіциту кваліфікованих кадрів, які повинні забезпечувати організацію запобіжних заходів для створення належних, безпечних і здорових умов праці;

б) фінансування заходів з безпеки та гігієни праці та відсутність механізму економічної мотивації роботодавців та працівників до створення більш безпечних і здорових умов праці [4];

в) низька якість експертизи з безпеки та гігієни праці;

г) робота з підвищення обізнаності та інформування суспільства про безпеку та гігієну праці [5].

Відсутність в Україні єдиної державної системи статистичної звітності стосовно нещасних випадків на виробництві, аварій та професійних захворювань, шкідливих умов праці, випадків погіршення здоров'я, пов'язаних з професійною діяльністю, унеможливує проведення аналізу витрат і вигод у процесі забезпечення належного рівня безпеки та гігієни праці. Існування незадекларованої праці, особливо на виробництвах, віднесених до небезпечних, унеможливує здійснення системного контролю і визначення фактичного стану дотримання вимог щодо безпеки та гігієни праці.

Потребують удосконалення принципи участі у формуванні та реалізації державної політики у сфері безпеки та гігієни праці усіх заінтересованих сторін: представників сторін соціального діалогу, професійних асоціацій, експертів з безпеки та гігієни праці, а також громадськості.

Запровадження національної системи запобігання виробничим ризикам, заснованої на принципах усунення небезпек, оцінюванні, контролі ризиків та управлінні ними, є головним механізмом, що застосовується багатьма країнами світу для ефективного і дієвого заохочення до створення безпечних і здорових умов праці як на державному, регіональному, галузевому і місцевому рівні, так і на рівні окремого підприємства і робочого місця.

Система повинна ґрунтуватися на відповідальності роботодавців за забезпечення безпеки і здоров'я працівників в усіх аспектах, пов'язаних з роботою [6], на зобов'язанні роботодавців постійно пристосовуватися до мінливих обставин, вживати необхідних заходів для створення умов, безпечних для життя і здоров'я працівників, з урахуванням особливостей потреб чоловіків і жінок, і забезпечувати запобігання виробничим ризикам та їх оцінювання,

проведення консультацій з працівниками, медичних оглядів, надання інформації та проведення навчання з питань охорони праці із суворим дотриманням згаданих загальних принципів запобігання.

Отже, створення системи безпеки та гігієни праці на таких загальних принципах вимагатиме передусім зміни традиційних підходів до управління безпекою та гігієною праці і застосування інших керівних принципів.

Список використаних джерел

1. Курепін В. М. Особливості формування інноваційної безпеки підприємства // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021, С. 149-151. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9295>.

2. Іваненко В. С. Методичні засади формування кадрової політики підприємства з питань охорони праці // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 174-177. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10505>.

3. Єгіазарян А. С. Умови праці та фактори їх формування // Перспективна техніка і технології – 2021 : матеріали XVII міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів і студентів, 21-23 вересня 2021 р., м. Миколаїв. Т. 1 / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 40-43. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10402>.

4. Курепін В. М. Формування інформаційно-облікового забезпечення фінансування заходів з охорони праці на підприємстві // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 19-20 листопада 2020 р., м. Миколаїв 19-20 листопада 2020 року. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний

університет, 2020. С. 57-62. URL:
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8182>.

5. Іваненко В. С. Комплексна безпека підприємств агропромислового комплексу, як складова система управління // Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів, м. Львів, 19 лютого 2021р. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2021. С. 295 – 297. URL:
<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8880>.

6. Запорожець Д. В. Впровадження комплексних заходів з охорони праці запорука безпеки на виробництві // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 146-147 URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10492>.

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ Й ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Куріс Ю.В.,

*доктор технічних наук,
професор кафедри металургійних технологій,
екології та техногенної безпеки
Запорізького національного університету
(м. Запоріжжя, Запорізька область)*

Матяшев Д. О.,

*магістрант спеціальності «Охорона праці»
Запорізького національного університету
(м. Запоріжжя, Запорізька область)*

Матяшева О.Б.,

*методист Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти у Запорізькій області
(м. Запоріжжя, Запорізька область)*

Інформаційна технологія забезпечення безпеки праці складається з інформаційно-технологічних процесів, інформаційного представлення стану безпеки праці у вигляді баз даних і знань, прикладного програмного

забезпечення, апаратних засобів, користувача, предметної області (стану і умов формування безпеки праці).

В сучасну систему інформаційного забезпечення входять наступні елементи:

- інформаційні ресурси – дані і відомості, збережені на матеріальних носіях;
- інформаційні технології – способи і методи обробки інформаційних даних;
- інформаційні мережі – сукупність засобів взаємодії на інформаційному рівні;
- інформаційні засоби – програмно-технічні пристрої та нормативно-правові акти у сфері інформатизації;
- інформаційні структури – організаційні системи, спрямовані на забезпечення ефективного функціонування єдиного інформаційного простору;
- інформаційні механізми – інструменти управління і регламентації діяльності учасників.

Створення інформаційної технології забезпечення безпеки праці (ІТЗБП) включають етапи проектування, реалізації та впровадження, здійснення яких пов'язане з визначенням здійсненності проекту, розробкою загальної концепції, тестуванням її прототипів, виробничим випробуваннями версій технологій з оцінкою організаційно-технічних передумов, можливості розробки ІТЗБП.

Вимоги до інформаційної технології формуються по мірі реалізації проекту і обумовлюються характером і рамками середовища, в якому буде діяти система, побажаннями користувачів (фахівців з охорони праці), особливостями засобів розробки та експертизи. Слід зазначити, що в публічному просторі саме нормативні правові акти, відомча документація і офіційні статистичні відомості в деякій мірі гарантують об'єктивність інформації.

Розглянувши систему охорони праці, її стан на сьогоднішній день і провівши аналіз можна виявити такі проблеми в сфері інформаційного забезпечення умов і охорони праці, а саме:

- ускладнений процес доступу до інформації з охорони праці;
- низький рівень взаємодії;
- електронні звернення приймаються, але не фіксуються дані про вжиті заходи за зверненнями;
- низький рівень навчання в сфері охорони праці;
- інформаційний супровід діяльності органів влади, що застосовується сьогодні як суб'єктів системи забезпечення охорони праці розраховано на активного і кваліфікованого користувача.

Разом з тим, нині існуючий і розглянутий нами рівень інформаційного забезпечення управління охороною праці явно не відповідає сучасним вимогам. Необхідна розробка концепції нового інформаційного забезпечення та інформатизації діяльності всіх органів, що входять в систему управління охороною праці.

На наш погляд, основні напрямки реалізації такої концепції повинні виходити з цілей інформаційної політики, викладеної вище, і складаються вони в наступному.

Перший етап – створення системи інформаційного забезпечення діяльності державних органів у сфері охорони праці.

Другий етап – встановлення зворотного із споживачами інформації.

Таким чином, створення інтернет-порталу дозволяє вирішити різні проблеми (табл. 1).

Таблиця 1 – Створення інтернет-порталу

Проблеми	Створення інтернет-порталу
Ускладнений процес доступу до інформації з охорони праці	Вирішує дану проблему, так як на інтернет-порталі буде зібрана вся загальна інформація з усіх сайтів з охорони праці і буде донесена в дуже доступній і зрозумілій формі
Низький рівень навчання в сфері охорони праці	Ця проблема так само може бути вирішена. Інтернет-портал буде містити відомості про різні заходи українського і зарубіжного рівня, нарадах,

	виставках, пов'язаних з умовами та охороною праці. Також на інтернет-порталі буде розташована медіа-інформація (презентації, фотографії, наукова література, відео-уроки) для навчання дистанційно
Інформаційний супровід, розраховано на активного і кваліфікованого користувача.	Інтернет-портали зазвичай і створюються для зручності, щоб було легше орієнтуватися в будь-якій області (в нашому випадку сфера умов і охорони праці). Портали завжди прості і зрозумілі в використанні.

Відповідно з необхідністю якнайшвидшого переходу до інноваційного етапу розвитку української економіки, сучасними підходами до підвищення «якості трудового життя» і визначенню з позицій «антропоцентризму» людського фактора виробництва в якості ключового, орієнтація на створення безпечних і здорових умов праці є не тільки фактором збереження працездатності персоналу, збільшення періоду його професійної активності, але і найважливішим фактором забезпечення конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізації.

У зв'язку з цим вкрай важливим і актуальним завданням стає розробка понятійного та інструментального апарату в сфері умов і охорони праці, уточнення даних визначень, розмежування та встановлення взаємозв'язків даних категорій між собою та з іншими суміжними соціально-економічними поняттями.

Список використаних джерел

1. Куріс Ю. В., Тарасов В. К., Банах А. В. Соціально-психологічні засади виробничої діяльності. Гуманітарний вісник ЗДІА. Збірник наукових праць. Вип. 68, 2017. С. 216-222.

2. Куріс Ю. В. Дослідження системи управління охороною праці на промислових підприємствах. Енергетика і електрифікація. №4. 2018. С. 24-28.

3. Куріс Ю. В. Методологія оцінки професійного ризику з точки зору позицій охорони праці в галузі. Енергетика і електрифікація. №5. 2018. С. 40-44.

4. Куріс Ю. В., Белоконь К. В., Манідіна Є. А. Інформаційні технології в охороні праці: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2018. 160 с.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ З ГЕОДЕЗІЇ

Ланко В. М.

*викладач вищої категорії,
Прилуцький технічний фаховий коледж,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

Кочубей Н. А.

*викладач спеціальних дисциплін,
Прилуцький технічний фаховий коледж,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

Придатко С.І.

*викладач спеціальних дисциплін,
Прилуцький технічний фаховий коледж,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

Корнєва С. П.

*викладач, Прилуцький технічний
фаховий коледж
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

**Людина, яка хоче пізнати небо,
Землю, море – повинна пізнати
перед усім себе.**

Григорій Сковорода

Відповідно до державного стандарту охорона праці – це система законодавчих актів і відповідних соціально-економічних, технічних, гігієнічних та організаційних заходів, що забезпечують безпеку людини, збереження її здоров'я і працездатності в процесі проведення практичного навчання.

Під безпекою проведення практичного навчання з геодезії розуміють такий стан виробничих обставин, за яких унеможлиблюється вплив шкідливих або небезпечних виробничих чинників на працюючих.

Завдання техніки безпеки – вивчати й виявляти всі чинники, що прямо чи опосередковано впливають на виникнення небезпечних моментів, що призводять

до нещасних випадків, гострих захворювань та отруєнь, і розробляти запобіжні організаційні та технічні заходи.

Проходячи практичне навчання з геодезії здобувачі освіти зобов'язані:

- виконувати розпорядок дня;
- на протязі робочого часу знаходитись на своїх робочих місцях;
- не відлучатися з практики без дозволу керівника;
- виконувати правила техніки безпеки, санітарії і гігієни;
- бережно відноситись до геодезичних приладів;
- підтримувати чистоту на території практики, учбовому полігоні;
- під час повітряної тривоги спуститися в укриття.

При виконанні польових геодезичних робіт здобувачі освіти повинні бути одягнені в сигнальні оранжеві жилети, не можна закріплювати точки на посівах або виконувати лінійні вимірювання безпосередньо на них. Точки знімальної мережі слід закріплювати на межах і по краям канав, доріг.

При виконанні правил санітарії і гігієни здобувачі освіти зобов'язані:

- суворо дотримуватись правил санітарії і особистої гігієни;
- мати з собою питну воду, або пити тільки із спеціально пристосованих для цих цілей джерел;
- про нещасні випадки необхідно доповідати керівнику практики.

Нещасним випадком на практиці називається подія, яка пов'язана з практикою, в результаті якого трапилося порушення стану здоров'я здобувача освіти і втрата ним працездатності тимчасово або постійно. До загальних причин нещасних випадків відносяться:

- невірне поводження з геодезичними приладами;
- неправильна організація роботи і не виконання технічних вимог і норм;
- незнання умов дорученої роботи;
- недисциплінованість здобувачів освіти;
- незнання або порушення правил техніки безпеки.

Загальними вимогами боротьби з нещасними випадками є:

- чітка організація праці;

- влаштування застережних заходів;
- дисципліна праці;
- навчання працюючих безпечним способам виконання робіт і суворе

дотримання встановлених правил з техніки безпеки;

- дотримувати норми трудового законодавства;
- утримання приладів і устаткування в чистоті і справності.

Техніка безпеки під час виконання польових робіт:

- всі здобувачі освіти, які проходять практичне навчання з геодезії, зобов'язані виконувати правила техніки безпеки;

- всі види польових топографо-геодезичних робіт повинні проводитись в суворій відповідності з діючими технічними інструкціями;

- під час грому всі види полевих робіт повинні бути призупинені;

- кожний здобувач освіти, який помітив небезпеку, зіпсований прилад або обладнання, зобов'язаний вжити можливих заходів і терміново доповісти про це керівнику практики чи бригадиру;

- в населених пунктах при зніманні садиб необхідно остерігатися собак;

- забороняється розкладати вогнище та з ним пустувати;

- сокира повинна бути добре загострена, тісно насаджена на ручку і розклинена залізним розрізним клином;

- при перенесенні приладу на штативі потрібно тримати його приблизно в прямовисному положенні;

- передача приладів повинна виконуватись із рук в руки. Категорично забороняється кидати сокиру, віху, шпильки і т. д. та пустувати з ними. Не можна переносити штативи і віхи на плечах. Перенесення їх повинно виконуватись в опущеній руці, вістрям вниз назад;

- прилад слід скласти так, щоб він не міг впасти. Не можна залишати сокиру зарубану в дерево на висоті і класти прилади на підвищених незручних місцях;

- складні рейки повинні мати справні гвинти в місцях закріплення, для запобігання випадкових спусків верхньої частини рейки;

- при спостереженні парасолька повинна бути добре закріплена. Коли сильний вітер, то парасольку тримають;

- обережно відноситись до сталеві стрічки при розкручуванні і скручуванні, тому що її краї можуть порізати руки, а при створенні «вісімки» і натягу вона зламається;

- переходити проїжджу частину вулиці під прямим кутом, а не навскоси;

- переходити вулиці (дороги) слід після впевнення в повній безпеці переходу. Спочатку потрібно подивитись наліво, а дійшовши до середини вулиці, подивитись направо;

- при роботі на міських вулицях забороняється носити рейку на плечах.

Рейку слід носити в опущеній руці;

- на будівельних майданчиках не можна виконувати вимірювання в небезпечній зоні, тому що можна одержати травму при падінні будівельного матеріалу;

- в період практичного навчання категорично забороняється купатися без дозволу керівника;

- не дозволяється пити холодну воду, коли здобувач освіти сильно розігрітий;

- влітку під променями сонця обов'язково працювати в головному уборі;

- не дозволяється працювати і переходити з точки на точку босоніж;

- при будь-яких порізах або пошкодженнях на тілі необхідно старатися зберегти рану в чистоті, змастити йодом, перев'язати бинтом і терміново звернутися до лікаря.

Для проведення практичного навчання з геодезії допускаються здобувачі освіти, які пройшли інструктаж з техніки безпеки та розписалися у відповідному журналі інструктажів.

Здобувачі освіти, які не виконують правила техніки безпеки, для подальшого проходження практики не допускаються.

Список використаних джерел

1. Григорій Васянович. Християнсько-філософський персоналізм

Григорія Сковороди (до 300 – річчя від дня народження): монографія для студентів та викладачів гуманітарних дисциплін, зокрема викладачів соціальної роботи, управління та суспільних наук. – Львів: «Норма», 2022. – 268 с. з іл.

2. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці. Навчальний посібник. – Вид. 4-те, доповнене. – Львів: Афіша, 2000. – 350 с.

3. Москальова В.М. Основи охорони праці: Підручник. – Рівне: НУВГП, 2006. – 666 с.

4. Верховна Рада України (ВРУ): Закон №2694-ХІІ від 1992-10-14 «Про охорону праці» [редакція від 2000-03-14].

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПОБУДОВИ І ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Лотарєва Д.В.,
*спеціальності 015 «Професійна освіта
(Аграрне виробництва, переробка сільськогосподарської
продукції та харчові технології)»*
*Миколаївський національний аграрний університет
(м. Миколаїв, Миколаївська область)*

В умовах переходу до ринку командні методи адміністративної системи управління охороною праці органів влади та керівників підприємств поступово замінюються на ринкові механізми. Основним чинником поліпшення стану охорони праці на сучасних підприємствах незалежно від форм власності відповідно до вимог нормативних актів дедалі рішучіше виступає економічна заінтересованість самих підприємств [1]. Наслідки нещасних випадків і порушень нормативних актів стали настільки відчутні, що підприємства самі заінтересовані в додержанні всіх вимог охорони праці.

У роботі підприємств з охорони праці все більшого значення набувають такі фактори:

- економічна заінтересованість керівника в одержанні максимального прибутку, зменшенні витрат на штрафні санкції, ремонт пошкодженого устаткування, відшкодування шкоди потерпілим;
- необхідність постійного підвищення якості й конкурентоспроможності продукції, що можливо лише за сприятливих і безпечних умов праці;
- відповідальність власника за нещасні випадки і відшкодування збитків потерпілим та їх сім'ям;
- необхідність змінювати стратегію розвитку підприємства, забезпечення переваги підприємства перед конкурентами [2];
- необхідність підвищувати продуктивність праці й підвищувати ефективність використання людських, матеріальних і фінансових ресурсів;
- забезпечення досягнення перспективних цілей підприємства, що неможливо без підвищення рівня охорони праці.

Названі фактори змушують власника підприємства постійно і систематично вирішувати питання охорони праці не через адміністративний тиск (приписи державних інспекцій, численні нормативні акти), а завдяки дієвому механізму зменшення рівня виробничого ризику, науково-обґрунтованої системи управління охороною праці (СУОП) на підприємстві.

Практика свідчить, поодинокі заходи з охорони праці на підприємствах не дають необхідного ефекту у забезпеченні дотримання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці [3], створення на робочих місцях в кожному структурному підрозділі належних здорових та небезпечних умов праці. Для цього потрібний системний підхід, за якого заходи з охорони праці будуть застосовуватися виважено, взаємопов'язано, комплексно.

Комплексне управління охороною праці з боку роботодавця та працівників здатне забезпечити підвищення ефективності у цій сфері [4]. З цією метою на підприємстві, з урахуванням його особливостей, розробляється система управління охороною праці.

Управління - це сукупність дій, спрямованих на підтримання та поліпшення функціонування об'єкта відповідно до існуючої програми чи мети

функціонування. У процесі управління орган управління одержує певну інформацію про стан об'єкта управління та стан навколишнього середовища, в якому він перебуває. На основі цієї інформації виробляється рішення, за яким здійснюється вплив на об'єкт управління.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці», стаття № 13 роботодавець повинен забезпечити функціонування системи управління охороною праці. Управління охороною праці на підприємстві є складовою, підсистемою загальної системи управління підприємством, оскільки лише за високого рівня охорони праці може бути забезпечено ефективне виконання завдань, що постають перед підприємством, і досягнення найкращих економічних результатів.

Суб'єктом управління в СУОП на підприємстві в цілому є керівник (головний інженер), а в цехах, на виробничих дільницях і в службах - керівники відповідних структурних підрозділів і служб. Об'єктом управління в СУОП є діяльність структурних підрозділів та служб підприємства по забезпеченню безпечних і здорових умов праці на робочих місцях, виробничих дільницях, цехах та підприємства в цілому.

Головна мета управління охороною праці є створення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, покращення виробничого побуту, запобігання травматизму та профзахворювань. Вона може бути досягнута шляхом виконання певних функцій управління:

- прогнозування і планування робіт з охорони праці;
- організація роботи;
- оперативне керівництво і координація;
- стимулювання високого рівня охорони праці;
- контроль, облік, аналіз роботи з охорони праці.

Функція управління - це комплекс взаємозв'язаних видів діяльності, що здійснюються суб'єктом управління при цілеспрямованому впливі на об'єкт управління.

Під час виконання завдань управління власник (уповноважений ним орган) має керуватися статтями № 153, № 160, № 161, №№ 163-168 Кодексу законів про працю України, Законом України «Про охорону праці», нормативними актами з перелічених питань, розробленими й затвердженими відповідними органами та зареєстрованими в установленому порядку в Державному реєстрі міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці [5].

Отже, система управління охороною організовується таким чином, щоб здійснювалось адекватне та постійне управління з урахуванням усіх факторів, що впливають на стан охорони праці, і орієнтується на проведення запобіжних дій, що унеможливають виникнення небезпечних ситуацій, але при цьому, у випадку їх виникнення, вона повинна своєчасно реагувати на них та усувати їх.

Список використаних джерел

1. Курепін В. М. Використання ризик орієнтованого підходу у системі управління охороною праці на підприємстві// Економіко-правові дискусії: матеріали III міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та науковців, м. Кропивницький, 30 квітня 2022 р. Кропивницький: ЛА НАУ, 2022. С. 135-138. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11711>.

2. Запорожець Д. В. Впровадження комплексних заходів з охорони праці запорука безпеки на виробництві // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 146-147 URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10492>.

3. Курепін В. М., Стрихар Д. Л. Запровадження заходів з охорони праці в умовах ПОП «Вікторія» Миколаївської області// Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни: матеріали 34-ї студентської науково-теоретичної конференції, м. Миколаїв, 23-25 березня 2022 р/ Міністерство освіти і науки України; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв: МНАУ, 2022. С. 77-84. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11464>.

4. Курепін В.М. Особливості виконання функцій з охорони праці посадовими особами підприємств // Актуальні проблеми трудових відносин під

час воєнного стану : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 27 квітня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 32-34.
URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11730>.

5. Русавська В. І. Адаптація національного трудового законодавства до законодавства Європейського Союзу // Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Миколаїв, 23-24 червня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 36-39.
URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9821>.

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ГЕОДЕЗИЧНИХ РОБІТ

Маркович М.М.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу,

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Моргун Л.В.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу,

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Погорєлова В.М.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу,

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Терницька Н.В.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу,

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Охорона праці при землеустрої, на топографо-геодезичних роботах пов'язана з умовами польових та камеральних робіт, з технікою та технологією топографо-геодезичного виробництва, а також з науками спеціального профілю – геодезією, аерофотозніманням, фотограмметрією, картографією. Тому працівники повинні вміти правильно оцінити умови праці і прийняти правильні

технічні рішення по безпечному веденню робіт на основі засвоєних знань з охорони праці.

Згідно до Закону України, який був прийнятий в 1992 році „Про охорону праці” [1] передбачено забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони праці, здійснення контролю за дотриманням законодавчих актів про охорону праці у загальній системі.

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Для допуску працівників до роботи в полі необхідно їм пройти обов'язкову медичну перевірку та вступний, первинний, повторний, позаплановий або цільовий інструктажі.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці [4, с.35].

Керівник бригади зобов'язаний до виїзду на роботу провести інструктаж робочих своєї бригади по правилах і умовах безпечного проведення робіт, а потім безпосередньо на робочих місцях навчати практичним прийомам безпечного ведення всіх видів робіт, які будуть їм доручатися в процесі виробництва. Крім того, всі обов'язково повинні бути навчені безпечному переходу на ділянках робіт, користуванню транспортними засобами, орієнтуванню на місцевості, переходу через небезпечні місця, поведінці в польовому таборі, наданню первинної медичної допомоги потерпілим і інше [5, с.98].

До інженерно-геодезичних вишукувань допускаються особи, що мають спеціальну підготовку, і пройшли вступний та первинний інструктажі, а процесі трудової діяльності пройшли цільовий інструктаж перед проведенням вишукувань.

До робіт з підвищеною небезпекою відносяться:

- Інженерно-геодезичні вишукування в зоні діючих високовольтних ліній електропередач;
- Інженерно-геодезичні вишукування в зоні магістральних газопроводів;
- Інженерно-геодезичні розвідки на автомагістралях і автомобільних дорогах;
- Інженерно-геодезичні розвідки на об'єктах залізничної мережі.

Виконавець вишукувальних робіт повинен мати при собі аптечку з медикаментами та іншими засобами для надання першої медичної допомоги потерпілому.

При виконанні робіт на полотні автодороги працівники бригади повинні бути одягнені в сигнальні жилети жовтогарячого кольору.

Під час проведення робіт на проїжджій частині доріг забороняється:

- залишати на автодорогах без нагляду геодезичні інструменти та устаткування;
- виконувати роботи на автодорогах у туман, заметіль, грозу й ожеледь.

Виконання інженерно-геодезичних розвідок поблизу повітряних ліній електропередачі під час грози і при її наближенні забороняється.

Вимоги безпеки по закінченні робіт [4, с.27]:

- Перевірити наявність і комплектність застосовуваних приладів, пристосувань, устаткування, інструментів. Вкласти їх у спеціальні укладальні шухляди.
- Установити укладальні шухляди з приладами та інструментами в кузові автомашини, закріпити їх від падіння, виключивши можливість травмування ними при різкому гальмуванні автомобіля.
- Доповісти безпосередньому керівникові про недоліки в забезпеченні дотримання належних правил проведення розвідок.

При виконанні камеральних робіт також необхідно дотримуватись правил техніки безпеки. В сучасних умовах виконання робіт широко застосовуються персональні комп'ютери.

Техніка безпеки - це система організаційних і технічних заходів і засобів, що запобігають впливу на людину шкідливих виробничих факторів, тобто таких, які при певних умовах призводять до травми (ушкодження людського тіла) або іншого раптового різкого погіршення здоров'я.

Основні вимоги щодо техніки безпеки та гігієни праці наступні [3, с.123]:

- необхідно, щоб споруди, виробничі будівлі та технологічні процеси відповідали вимогам, які б забезпечували здорові та безпечні умови праці;
- необхідно правильно використовувати приміщення;
- необхідно правильно експлуатувати обладнання;
- забезпечувати захист працюючих від шкідливих умов праці;
- утримувати виробничі приміщення та робочі місця відповідно до санітарно-гігієнічних норм і правил.

Згідно наказу Міністерства праці та соціальної політики України, політику з нагляду за охороною праці України № 21 від 10.02. 1999 року затверджені „Правила охорони праці при експлуатації електронних обчислювальних машин в яких наведені нормативні параметри мікроклімату для приміщень з ЕОМ” [2]. В холодну пору року в приміщенні повітря повинно бути 21-24^оС, відносна вологість повітря 40-60%, швидкість руху повітря 0,1 м/с. У теплу пору року температура повітря у приміщенні повинна бути 22-25^оС, відносна вологість повітря – 40-60%, швидкість руху повітря – 0,1 м/с.

Оптимальний рівень іонізації повітря виробничого приміщення при роботі з ЕОМ (у відповідності СОСН 2152-80) повинен бути 1500-5000 іонів в 1 сантиметрі кубічного повітря.

Велике значення у житті людини відіграє світло. Недостача світла пригнічує дію організму, викликає напруженість, що призводить до зниження працездатності. І відповідно з нормативами рівень освітленості на робочому столі в зоні розміщення документів повинен бути в межах 300-500 лк.

В землевпорядних організаціях застосовується дві системи штучного освітлення:

– загальне освітлення, яке використовують без застосування місцевого освітлення;

– комбіноване освітлення, коли до загального освітлення на робочих місцях додатково передбачається місцеве освітлення.

Дотримання вимог охорони праці та техніки безпеки дає можливість уникнути випадків травматизму, зберегти здоров'я та життя працюючих, що є основним завданням в системі заходів охорони праці під час виконання геодезичних робіт.

Список літератури

1. Закон України , від 24.11.992 року „Про охорону праці” .

2. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, політики з нагляду за охороною праці України № 21 від 10.02. 1999 року затверджені „Правила охорони праці при експлуатації електронних обчислювальних машин в яких наведені нормативні параметри мікроклімату для приміщень з ЕОМ”.

3. В.І. Голінько «Основи охорони праці»: підручник ; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – 2-ге вид. – Д.: НГУ, 2014. – 271 с.

4. А.Г. Касянчук «Охорона праці»/геодезія, картографія, землевпорядкування: Навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2006 – 269 с.

5. Г.Г. Гогіташвілі, В.М. Лапін. Основи охорони праці. Навч. посібник. 3- те видан., стереотипи. – Львів «Новий світ – 2000», 2006. – 232 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Манідіна Є. А.,

кандидат технологічних наук,

доцент кафедри металургійних технологій,

екології та техногенної безпеки ІННІ ім. Ю.М. Потебні

Запорізького національного університету

(м. Запоріжжя)

Якщо розглядати освіту як процес, то професійна освіта – це освіта впродовж життя. Також освіта – це одна із важливіших галузей економічної

діяльності країни. Тому як і люба галузь економічної діяльності освіта підлягає аналізу з точки зору стану охорони праці.

Один із основних показників стану охорони праці є травматизм на підприємстві (організації). Для закладів освіти доцільно розглядати окремо рівень травматизму серед учасників освітнього процесу (здобувачів) та працівників, що забезпечують освітній процес.

За даними Міністерства освіти і науки України за останні роки спостерігається майже однакова кількість травмованих учасників освітнього процесу, загальна кількість закладів освіти [1]. В середньому кількість травмованих знаходиться на рівні 8500 чоловік на рік (за даними спостереження за 2017-2019р.р.). Але 2020 році спостерігалось значне зниження кількості травмованих у закладах освіти, 5435 випадків. Одночасно з цим відбувається тенденція щодо зменшення кількості смертельних випадків серед здобувачів освіти (з 10 до 5 потерпілих за 2017-2019 р.р. та з 5 до 1 випадки за 2019-2020 р.р.) [1,2].

При аналізі рівня травматизму за видами діяльності під час освітнього процесу встановлено, що найбільша кількість травмувань відбувається на лабораторних роботах, заняттях фізкультурою та перервах. Встановлено, що смертельно травмованих більше під час перерви та проведені лабораторних занять.

Якщо поглянути на статистику травмування працівників закладів освіти, то за даними Фонду Соціального страхування не відслідковується чітка динаміка зниження рівня травматизму (2018-2021 р.р.). Вона має такий стрибкоподібний характер, але ж все-таки спостерігається зменшення рівня травматизму по роках.

Також така ж тенденція відслідковується і за смертельними випадками травмування. Найбільший стрибок травмування зі смертельними наслідками (серед працівників освіти) спостерігався у 2020 році, що є характерним для всіх галузей економіки країни [3].

При аналізі подій, що послугували травмуванню підлітків у закладах освіти були виявлені наступні причини:

- відсутність контролю дорослих (викладачів);
- незабезпечення для здобувачів безпечного середовища;
- недотримання інструкцій з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Для чіткого розуміння ситуації з підлітковим травматизмом необхідно також зазначити і причини побутового травматизму здобувачів освіти, а саме:

- підвищена рухова активність підлітків;
- нестабільність психічного стану здобувачів;
- недостатній рівень якості організації дозвілля;
- недостатній рівень персональної відповідальності.

Проведений аналіз причин, подій, місць та часу нещасних випадків свідчить, що основними причинами травматизму в закладах освіти серед здобувачів є недостатня виховна робота (що є характерним і для побутового травматизму). Також, окремі викладачі (вчителі) нетвердо знають основи запобігання травмам або нехтують ними: допускають перевантаження спортзалів і лабораторій (навчальних майстерень) під час проведення занять, дозволяють здобувачам виконувати досліди у повсякденному одязі.

Аналіз причин нещасних випадків в закладах освіти серед здобувачів показав, що більшості нещасних випадків можна було б запобігти. Тому, як і при будь-яких видах дитячого та підліткового травматизму при плануванні профілактичних заходів треба керуватись двома основними принципами: чітко налагоджена організація трудового процесу і високо освітня виховна робота [4]. Аналіз подій, що послугували травмуванню працівників закладів освіти показав, що тут збережена тенденція розподілу причин як і для інших галузей економіки (на основі аналізу закладів освіти м. Запоріжжя). Але є одна особливість – на перше місце виходять психофізіологічні причини (близько 60 % від загальної кількості).

Для запобігання травмування учасників освітнього процесу необхідна чітка організації роботи з охорони праці в закладі в цілому. Чітке виконання своїх посадових обов'язків, дотримання інструкцій з охорони праці та проведення всіх видів контролю стану охорони праці в закладах освіти дозволить запобігти виникненню травматизму серед їх працівників та здобувачів. Також, діяльність кожного структурного підрозділу закладу освіти повинна бути спрямована не лише на підтримку освітнього процесу, але і на забезпечення безпечного середовища для всіх учасників цього процесу.

Список використаних джерел

1. Звіт про базове відстеження результативності наказу Міністерства освіти і науки України від 16 травня 2019 № 659. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/gromadskosti/dostup-do-publichnoyi-informaciyi>.

2. Звіт про повторне відстеження результативності наказу Міністерства освіти і науки України від 16 травня 2019 № 659. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/regulatorna_dijalnist/2021/09/06/Zvit.vidst.rez.nak.659.Pro.zatv.Pol.por.rozsl.neshchasn.vyp.06.09.pdf.

3. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань. Фонд соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/971983>.

4. Дитячий травматизм та його профілактика. URL: <http://www.tropinka.ks.ua/index.php/news/statti-interv-iu/343-2013-12-13-08-07-44>.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄВРОСОЮЗУ

Маслова О. В.,

*кандидат фізико-математичних наук,
доцентка кафедри технології навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

Сучасний стан та перспектива розвитку охорони праці в нашій країні визначаються стратегією сталого розвитку України до 2030 року [1], де серед загальних розділів є вектор розвитку, а саме: забезпечення сталого розвитку країни, проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання та створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності, який включає реформу сфери трудових відносин. Реальні кроки для втілення реформи трудових відносин у життя – це затверджена концепція реформування системи управління охороною праці, а так же відповідний план заходів [2]. Додатково складено національний профіль з безпеки та гігієни праці України, який вже схвалений соціальними партнерами та урядовими органами. Починаючи з радянських часів на державному рівні використовували термін «техніка безпеки», тому діяльність інспекторів була спрямована на технічні аспекти підприємств, ліквідацію аварій, нещасних випадків, тощо. З 1991 року термін «техніка безпеки» змінюється на термін «охорона праці» та змінюється напрямок законодавчої бази та напрямок діяльності інспекторів на більш соціальну спрямованість та залучення закордонних інвесторів. Сьогодні Україна вже наблизила своє національне законодавство до низки директив ЄС із безпеки і гігієни праці, тому прогнозуємо використання стратегічної рамки «трьох стороннього підходу», а саме:

1. передбачення та управління змінами в контексті зеленого, цифрового та демографічного переходу;

2. покращення запобігання нещасним випадкам і захворюванням, пов'язаним із виробництвом, і прагнення до підходу Vision Zero до смертності, пов'язаної з роботою;

3. підвищення готовності реагувати на поточні та майбутні кризи в галузі охорони здоров'я [3].

Згідно статистичних даних Державної служби статистики України, максимальне значення нещасних випадків виробничого характеру мала соціально-культурна сфера (26,6 %), а саме мінімальна кількість травм виробничого характеру – гірничо рудна, нерудна галузь (0,8%).

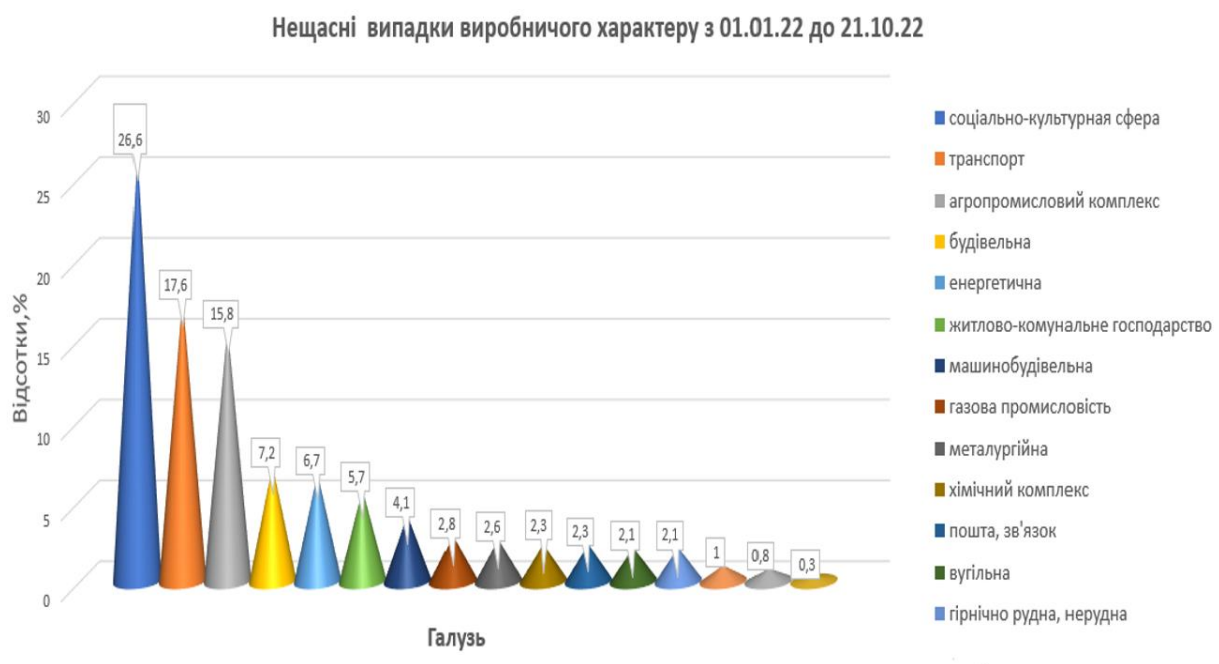

Рис. 1. – Динаміка нещасних випадків виробничого характеру в Україні 2022р

Одним із пояснень такої динаміки є фактори ризику в різних секторах і на робочих місцях. а також ставлення до вимог техніки безпеки, як один із важелів захисту від аварій та виробничого травматизму.

Багаторічні дослідження виявили низку факторів, які потенційно можуть призвести до психосоціальних ризиків для здоров'я на робочому місці, вони включають:

1. надмірне робоче навантаження (в тому числі підвищене емоційне навантаження);

2. суперечливість вимог і відсутність чіткості ролі працівника, який що виконує роботу і перевіряє;

3. відсутність участі колективу у прийнятті рішень, які впливають на працівника, і відсутність впливу на спосіб виконання роботи;

4. погано керовані організаційні зміни, незахищеність роботи;

5. неефективне спілкування, відсутність підтримки з боку керівництва чи колег;

6. психологічні та сексуальні домагання, дискримінація, насильство третьої сторони.

Існують дані досліджень, які свідчать про те, що кожен із них у поєднанні з фізичними факторами ризику може сприяти розвитку захворювань опорно-рухового апарату на робочому місці.

Є також занепокоєння тим, що в багатьох секторах цифровізація економіки (включаючи роботизацію та інші нові форми роботи, такі як дистанційна робота, включаючи роботу з дому, та дистанційна робота) створює нові виклики та нові форми ризику.

Хоча психосоціальні фактори ризику можуть бути присутніми на будь-якому робочому місці в різних секторах, було проведено багато досліджень і оглядів специфічної природи цих факторів у різних секторах або професійних групах.

Таким чином, законодавство України приблизилось до вимог ЄС, але де які певні фактори які вимагають змін.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року <https://ips.ligazakon.net>

2. Про схвалення Концепції реформування системи <https://zakon.rada.gov.ua>

3. Державна служба статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ВІЗУАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Мураховська К. К.

*викладач вищої категорії, «старший викладач»
КЗ «Бершадська дитяча музична школа
ім. Р. А. Скалецького»*

Мистецька школа в українському законодавчому полі – заклад позашкільної освіти сфери культури, що може діяти як державний, комунальний чи приватний заклад початкової мистецької освіти.[5] Мистецька школа здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Законів України «Про освіту» «Про позашкільну освіту», «Про культуру» інших законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства культури та інформаційної політики України, рішень засновників мистецьких шкіл, у тому числі місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, прийнятих в межах їх повноважень, визначених законами України, Положення про мистецьку школу та власного статуту. [6. с.1]

Ми погоджуємось з думкою відомого вченого М. Поташника, який доводить, що навчальний заклад – це живий організм, який постійно розвивається. Він має свою індивідуальну поведінку, свої манери реагування на різні події, зміни зовнішнього середовища; свої можливості; рівень компетентності та професіоналізму; свій темперамент, емоційний настрій; свою історію, біографію, долю; свою систему моральних цінностей; він розвивається завдяки своїм особливостям, внутрішнім закономірностям, тобто навчальний заклад має свою філософію організації. Сучасна мистецька школа – це заклад, де особистість має можливість розвинути мистецькі здібності, набути початкових професійних, у тому числі виконавських, компетентностей, естетичного досвіду та ціннісних орієнтацій через активну мистецьку діяльність. Це середовище творчого розвитку особистості, основа підготовки професійного митця та центр культурно-мистецького життя громади. [7. с.4]

Сьогодні мистецька школа має виконувати багато як основних, так і додаткових функцій, у тому числі чітко дотримання правил охорони праці. Це не лише право, а й обов'язок мистецьких шкіл, який на нормативному рівні зафіксовано в цілій низці документів. В статті 1 Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року чітко прописано, що охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. В це поняття також входять всі ті заходи, що спеціально призначені для створення полегшених умов праці для жінок і неповнолітніх та працівників зі зниженою працездатністю. Безпечні та здорові умови праці - одне з основних прав людини і невід'ємна частина поняття «гідна праця». Стаття 2 Закону України «Про охорону праці» встановлює, що дія його поширюється на всіх юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, та на всіх працюючих. Стаття 4 цього закону визначає, що засади державної політики в галузі охорони праці базуються на таких основних принципах:

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці;
- підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;
- комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля;
- соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

- встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;

- адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;

- використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству;

- інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;

- забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;

- використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва. [2]

- В навчальних закладах обов'язково мають бути куточки з охорони праці, що будуть навчати, пропагувати та допомагати закріплювати набуті знання, а також слугувати додатковим інструментом для попередження травматизму. Бажано, аби там висвітлювалась актуальна інформація, наприклад: чинні нормативні документи з охорони праці, положення, накази, інструктажі тощо.

Для створення безпечного освітнього середовища в закладі мистецької освіти необхідні не лише знання, а й чітке дотримання учнями й працівниками закладу вимог охорони праці. Відповідальність керівника закладу – створити умови для відповідного навчання та забезпечити належний рівень дотримання

вимог щодо охорони праці. [1. с.41] При забезпеченні у закладі належного рівня дотримання цих вимог необхідно звернути увагу на:

- чіткий розподіл повноважень з охорони праці серед керівництва закладу;
- облаштування навчальних кабінетів, концертних залів відповідно до правил вимог охорони праці;
- контроль за безпечним використанням навчального та музичного обладнання;
- регулярні інструктажі з охорони праці як серед учнів, так і працівників під час проведення уроків (практичних занять);
- контроль за виконанням правил, дотримання безпеки при використанні обладнання, інвентаря тощо. [1. с.42]

Також, необхідно приділити увагу кольоровому оздобленню приміщень та обладнання, яке застосовується не лише з метою створення відповідного сприятливого психологічного клімату для працюючих, а і для підвищення рівня безпеки праці. Будь яке кольорове оздоблення необхідно здійснювати з обов'язковим урахуванням естетичних і психофізіологічних особливостей працівників та характеру виконуваної роботи. Кольори можуть свідчити про безпеку, небезпеку, або попереджувати про можливість виникнення небезпеки і вимагати підвищеної уваги. Кількість застосування кольорів має бути мінімальним, так як дуже велика їх кількість, як правило, частково дезорганізовує дії персоналу.[4.с.86] Наприклад: червоний колір, рекомендується використовувати для оздоблення приміщень, пристроїв, обладнання у місцях, де може виникнути аварійна або пожежонебезпечна ситуація, яка вимагає відповідних негайних дій персоналу; жовтий колір означає увагу і обережність; синій колір, як правило, використовується для позначення світлових та інших сигнальних пристроїв вказівного та дозвільного призначення; зелений колір слід використовувати для позначення безпеки (безпечних місць, шляхи евакуації тощо). Крім основних знаків безпеки, можливо також застосування комбінованих та групових, що мають прямокутну форму і до їх

складу входить основний знак безпеки та пояснювальний напис. [4. с. 87-89] Найбільш зручним наочним способом демонстрації правил поведінки та заборон є використання стендів та плакатів з охорони праці. Виготовленні в яскравих кольорах та встановлені у видному місці вони сприятимуть невимушеному вивченню працівниками та учнями правил поведінки, що дозволить запобігти виникненню аварійних ситуацій або ж швидко та правильно ліквідувати наслідки останніх.[8] Наочність з охорони праці має бути яскравою, чіткою з відповідними ілюстраціями та надписами, що дасть можливість привернути максимальну увагу до інформації.

Відомий педагог Я. А. Коменський писав: "... все, що тільки можна, представляти для сприйняття почуттями, а саме: видиме – зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, підлягає смаку – смаком, доступне дотику – шляхом дотику. Якщо будь-які предмети відразу можна сприйняти декількома почуттями, нехай вони відразу схоплюються декількома почуттями». Є загальновідомим факт, що від загального обсягу отриманої інформації на слух людина запам'ятовує 15%, зором – 25%, а якщо все це підсилити наочними матеріалами то обсяг інформації, яка запам'ятається, збільшиться до 65%. Виходячи з вищесказаного можемо зробити певний висновок про доречне використання різних кольорових схем, графічних зображень, плакатів, тощо, але при дотриманні головної умови - доступності та сприйнятності поданої інформації. Адже вірно підібрана наочність з охорони праці дає можливість передавати необхідну і вкрай важливу інформацію для різних вікових категорій, а саме головне - є невід'ємним та вкрай важливим елементом створення безпечного освітнього середовища в закладах мистецької освіти.

Список використаних джерел

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019.с.42.

2. Закон України «Про охорону праці» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення 20.11.22)

3. Засоби наочності – важливий елемент системи засобів навчання. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/010057g4-94e9.docx.html>. (дата звернення 20.11.22)

4. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка. URL: <http://opcb.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/08/Binder21.pdf> - с.86-89.

5. Мистецька школа - в українському законодавчому полі. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%> (дата звернення 10.11.22)

6. Наказ Міністерства культури України від 09.08.2018 року N686 «Положення про мистецьку школу». - с.1.

7. Наказ Міністерства культури України від 20.12.2017р. №1433 «Концепція сучасної мистецької школи». - с.4.

ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ ВИКЛАДАННЯ БЕЗПЕКОВИХ ДИСЦИПЛІН В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Науменко Н.М.,
*викладач спеціальних дисциплін,
Прилуцький технічний фаховий коледж,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*
Яцела С.В.,
*викладач спеціальних дисциплін,
Прилуцький технічний фаховий коледж,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

Тенденція зростання кількості природних і техногенних надзвичайних ситуацій та вагомість наслідків об'єктивно змушують розглядати їх як серйозну загрозу безпеці окремої людини, суспільства та навколишнього середовища, а також стабільності розвитку економіки країни.

Збереження найвищої суспільної цінності – людини, її життя та здоров'я у державах де сповідуються європейські цінності є головним завданням влади, бізнесу, усього суспільства. Проблема безпеки та охорони праці є загальносвітовою, над нею працюють усі члени міжнародної спільноти. Так, за даним Міжнародної організації праці у світі щороку реєструється 270 млн випадків виробничого травматизму та 160 млн випадків професійних захворювань.

У зв'язку з виробничою діяльністю за рік помирають близько 2 млн осіб. В Україні кожні вісім хвилин травмується один працівник, а кожні п'ять годин внаслідок виробничих травм помирає одна людина.

Варто зауважити, що в середньому на 100 тис. працівників щороку припадає близько шести нещасних випадків із смертельними наслідками. Ці показники неможливо зменшити без належної уваги до вивчення безпекових дисциплін, зокрема «Охорона праці» та «Охорона праці в галузі».

Відмітимо, що здобуття освіти у закладах фахової передвищої освіти базується на Конституції України і складається із законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність” та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку (Закон України “Про вищу освіту” [1]).

Відповідно до статті 3 Конституції України і Закону України “Про охорону праці”, основним принципом державної політики є пріоритет життя і здоров'я робітників відносно будь-яких результатів виробничої діяльності. Умови та безпека праці, їх стан та покращення – найважливіша задача соціальної політики будь-якої сучасної промислово розвиненої держави.

Вирішення цієї проблеми неможливе без належної підготовки фахівців з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності. Професійна освіта покликана забезпечити майбутнього фахівця знаннями, уміннями і навичками безпечної професійної діяльності, зокрема під час виконання управлінських дій, при проектуванні чи розробці нових процесів, виконанні конкретних виробничих дій, технологічних операцій тощо.

Випускник закладу фахової передвищої освіти повинен вміти використовувати закони та інші нормативно-правові акти, чинну галузеву нормативно-технічну документацію з охорони праці та безпеки життєдіяльності, оцінювати стан готовності підприємства до безаварійної роботи у межах своєї компетенції за встановленими критеріями та показниками для того, щоб:

- застосовувати отримані знання у практичній діяльності;
- забезпечити безпечні умови праці на будівельному майданчику;

- впроваджувати в організаційно-технічні заходи з метою поліпшення умов праці та попередження виникнення нещасних випадків, аварій та професійних захворювань;

- захищати свої конституційні права;

- орієнтуватися в системі чинного трудового законодавства України, приймати рішення в межах правових основ охорони праці;

- виконувати обов'язки в суворій відповідності із чинним законодавством;

- об'єктивно оцінювати сферу цивільної безпеки;

- застосовувати отриманні знання правових основ охорони праці, цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки у практичній діяльності.

проводити заходи щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві.

Згідно з типовими програмами дисциплін «Охорона праці» та «Охорона праці в галузі» за освітньо-професійним ступенем фаховий молодший бакалавр для всіх спеціальностей ці дисципліни є нормативними дисциплінами, що включаються в навчальні плани як самостійні дисципліни обов'язкового вибору. Вони зберігають свою самостійність за будь-якої організаційної структури закладу освіти. Крім того, завдання з охорони праці включаються окремим розділом у випускні роботи здобувачів освіти.

Цілі навчальних дисциплін - дати здобувачам освіти знання щодо загальних питань законодавства з охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки, електробезпеки, гігієни праці, способів надання першої допомоги при нещасних випадках.

Досягнення цих цілей на практиці викладання дисциплін "Охорона праці" та «Охорона праці в галузі» здійснюється різними шляхами:

- конкретизація явищ і процесів та закріплення цих знань, використовуючи навчальний матеріал професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки;

- забезпечення послідовності розгляду окремих питань в темах для того, щоб сприяти усвідомленню зв'язків;

- показом практичного використання в даній професійній діяльності знань з охорони праці;

- використанням слайдів, кіно- відеофільмів з ілюстрацією в них наступності і взаємозв'язку “Охорони праці”, «Охорони праці в галузі» і професійних знань.

Викладання вище зазначених дисциплін та консультування розділів з охорони праці у випускних роботах повинно здійснюватися фахівцями в цій галузі.

Крім цього, викладачі повинні підвищувати кваліфікацію з дисципліни “Охорона праці” – не рідше, ніж один раз на 3 роки у встановлених законодавством України навчальних закладах (відповідно до ст. 60 Закону України “Про вищу освіту” [1] та наказу МОН України “Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів” [2]).

Таким чином, заклад фахової передвищої освіти повинен сформувати випускника (фахового молодшого бакалавра) як соціальну особистість, здатну вирішувати певні проблеми і задачі соціальної діяльності, виходячи з принципу пріоритетності охорони життя, безпеки життєдіяльності та здоров'я людей.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 18.10.2019).

2. Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 24 січня 2013 р. № 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13> (дата звернення 18.10.2019).

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Удовик С.І.,
*старший викладач кафедри технології навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти нашої країни Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» в Україні був оголошений воєнний стан [2].

В умовах воєнного стану заклад професійної освіти стає осередком, який дає змогу дітям отримувати не лише знання, але й психологічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до спільноти, тому надзвичайно важливо виважено підходити до організації роботи в навчальному закладі та налаштовувати освітній процес так, щоб він був комфортним і безпечним для учнів та викладачів.

Важливою перевагою професійної освіти, сьогодні, є її гнучкість та швидка реакція на запити ринку праці, адже нині пройти навчання в закладах можуть не лише вчорашні випускники шкіл, а й дорослі, які хочуть підвищити кваліфікацію або змінити свою професію

У листі Міністерства освіти і науки України від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу» [3] наголошено на необхідності організації навчання учнів у заклад професійної освіти за допомогою дистанційної форми, що є найбезпечнішою та найоптимальнішою, рекомендується викладачам використовувати під час організації освітнього процесу моделі змішаного та дистанційного навчання у синхронному й асинхронному режимах, здійснювати із застосуванням роботи з онлайн-платформами, взаємодії в хмарних сервісах, інструменти спільної роботи з документами та засоби групової діяльності й комунікації, було рекомендовано

переглянути навчальні плани й визначити теми, які можна ущільнити, а які необхідно подати в повному обсязі.

У сьогоднішніх умовах, в освітньому процесі закладу професійної освіти повинні проводити підтримку й нормалізацію психічного стану учнів, надавати перевагу формульованню оцінюванню, бо реалії сьогодення впливають на всіх учасників освітнього процесу, можуть не відображати повною мірою рівня знань (учень може бути сонний, бо ніч провів у підвалі, хвилюватися через повітряну тривогу, або через нервові напруження він не може зосередитися на відповіді), тому слід передбачити психологічне розвантаження, техніки врегулювання емоційного стану тощо.

Психологічне забезпечення освітнього процесу в закладах професійної освіти здійснює практичний психолог відповідно до Положення про психологічну службу у системі освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509.

Соціальний педагог за фахом є вкрай важливим, особливо, якщо серед здобувачів освіти є діти, які втратили сім'ю, з сімей, що потрапили у скрутні життєві обставини (внутрішньо переміщені, пережили окупацію, батьки втратили роботу, житло тощо).

Керівник закладу професійної освіти забезпечує безпечні і нешкідливі умови навчання, праці і виховання – ця норма передбачена в статті 24 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (Закон № 103/98-ВР).

Систематично, у терміни визначені законодавством, слід проводити навчання/інструктажі з охорони праці, безпеки життєдіяльності, безпечного виконання робіт, пожежної, техногенної безпеки, правил безпечної поведінки в умовах надзвичайних ситуацій, з питань надання домедичної допомоги, реагування на випадки травмування або погіршення самопочуття здобувачів освіти та працівників під час освітнього процесу.

Під час військових дій та ще тривалий час після їх закінчення заклади освіти в Україні працюватимуть у нових для себе вимогах до безпечного освітнього середовища, а тому облаштування укриттів та організація безпечного

освітнього простору у закладі освіти - одне з найважливіших завдань для керівника.

Однією з передумов безпечного освітнього середовища є наявність чітких процедур реагування та поведінки, розробляються та запроваджуються чіткі процедури реагування та поведінки у надзвичайних ситуаціях, знання цих процедур усіма працівниками закладу та постійне відпрацювання правил з учнями і першочергово це мають бути шляхи для евакуації (у тому числі до найближчого укриття, якщо таке не обладнане у закладі).

Вимоги та рекомендації щодо облаштування безпечного укриття у закладі освіти розробила Державна служба з надзвичайних ситуацій, а також надало Міністерство освіти і науки України.

Керівник закладу освіти затверджує посадові інструкції керівників структурних підрозділів, працівників з обов'язковим блоком питань з охорони праці, безпеки життєдіяльності. Така норма передбачена Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669.

Для організації освітнього процесу використовують різноманітні платформи (Google Classroom, Edmodo, Classdojo, Moodle, Teams, Zoom, Skype, Meet, Мій клас) та різноманітні сервіси Google, онлайн-тести тощо. Безумовно важливо обирати ті сервіси, що добре працюють на смартфонах або доступні ще й в режимі офлайн, адже інтернет буває нестабільним, комп'ютери та ноутбуки можуть «не тягнути» деякі програми.

У багатьох регіонах залишається недостатньо якісний зв'язок та доступ до інтернету, саме тому, із 14 березня 2022 року стартував освітній проєкт «Навчання без меж», який передбачає трансляцію відеоуроків для учнів 5-11 класів за всеукраїнським онлайн розкладом (<https://mon.gov.ua/ua/vseukrayinskij-rozklad>), можна переглядати на платформах онлайн-телебачення MEGOGO, Київстар ТБ, 1+1 video, sweet.tv як у прямому ефірі, так і в будь-який зручний час абсолютно безкоштовно.

Ми маємо розуміти, що діти зараз, усі без винятку, травмовані психологічно та емоційно і тому варто звертати увагу на стан дітей і допомагати їм впоратися з цими складнощами.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. №30. Ст.141.

2. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX .

3. Лист Міністерства освіти і науки України від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу»

4. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669.

СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Фалимоненко Н. М.,
майстер виробничого навчання
РЦПТО 1 (м. Кременчук)

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці, а ефективним методом організації охорони праці в навчальному закладі є системний підхід, тобто об'єднання розрізнених підходів з охорони праці в єдину систему цілеспрямованих дій на всіх рівнях і стадіях управління школою шляхом створення і забезпечення функціонування системи управління охороною праці.

Система управління охороною праці (СУОП) в навчальному закладі - це частина загальної системи управління в навчальному закладі, яка сприяє запобіганню нещасним випадкам та професійних захворювань, а також

небезпеки для третіх осіб, що виникають у процесі господарювання, і включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів спрямованих на виконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці в навчальному закладі .

Створення система управління охороною праці (СУОП) в навчальному закладі здійснюється шляхом послідовного визначення мети і об'єкта управління, завдань і заходів з охорони праці, функцій і методів управління, побудови організаційної структури управління, складання нормативно-методичної документації.

Головна мета управління охороною праці в навчальному закладі є створення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, покращення у виробничих майстернях побуту, запобігання травматизму та профзахворювання.

Управління охороною праці здійснює керівник навчального закладу та забезпечує функціонування СУОП.

Організаційно-методичну роботу по управлінню охороною праці, організацію і контроль за функціонуванням СУОП в навчальному закладі і в усіх структурних підрозділах здійснює відповідальний з організації охорони праці, який підпорядкований безпосередньо керівнику.

Охорона праці в навчальному закладі базується на законодавчих, директивних і нормативно-технічних документах, нормативною базою СУОП є: Національна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, Закон України « Про охорону праці», постанови Кабінету Міністрів України, Кодекс законів про працю України, інші законодавчі нормативні документи (діючі стандарти, правила, положення, інструкції), постанови і вказівки Держгірпромнагляду.

При управлінні охороною праці не повинні прийматися рішення і здійснюватися заходи, які суперечать чинному законодавству, державним нормативним актам про охорону праці, стандартам безпеки праці, правилам і нормам охорони праці.

Рис. 1

Система управління охороною праці (СУОП) в навчальному закладі повинна складатися з наступних елементів наведених на рис. 1, які повинні містити таку інформацію:

Процес управління виконанням завдань охорони праці в навчальному закладі і в кожному структурному підрозділі здійснюється шляхом послідовного виконання таких функцій управління:

- прогнозування і планування робіт з охорони праці;
- організація роботи;
- оперативне керівництво і координація;
- стимулювання;
- контроль, облік, аналіз роботи з охорони праці.

Планування робіт з охорони праці включає розробку таких планів:

- розділ «Охорона праці» у колективному договорі;
- оперативні (річний, місячні) плани;

Вихідними даними для роботи і розробки планів з охорони праці є результати паспортизації і атестації умов праці на робочих місцях, результати вивчення травматизму і захворювань, матеріали цільових перевірок стану охорони праці, виконання попередніх планів.

Організація процесу управління охороною праці здійснюється шляхом розробки Положення «Про обов'язки і відповідальність посадових осіб і працівників щодо охорони праці» та його виконання.

Оперативне керівництво і координація роботи з охорони праці здійснюється керівництвом навчального закладу і його підрозділів шляхом застосування відповідних методів управління: організаційно-розпорядчих, соціально-психологічних і економічних.

Згідно з вимогами статті 13 Закону України «Про охорону праці» керівник закладу зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному

підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити дотримання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

З цією метою адміністрація навчального закладу забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме:

створює відповідні служби і призначає посадових осіб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці, затверджує інструкції про їх обов'язки, права та відповідальність за виконання покладених на них функцій, а також контролює їх дотримання;

- розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці;

- забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів відповідно до обставин, що змінюються;

- впроваджує прогресивні технології та інше, тощо;

- забезпечує належне утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та устаткування, моніторинг їх технічного стану;

- забезпечує усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, та здійснення профілактичних заходів, визначених комісіями за підсумками розслідування цих причин;

- організовує проведення аудиту охорони праці, розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці та безпеки життєдіяльності, що діють у межах закладу (далі-акти закладу) та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території закладу, в навчальних приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами та актами закладу з охорони праці;

- здійснює контроль за дотриманням працівником технологічних процесів, правил поводження з механізмами, устаткуванням та іншими засобами

виробництва, використанням засобів колективного та індивідуального захисту, виконанням робіт відповідно до вимог з охорони праці;

- організовує пропаганду безпечних методів праці та співробітництво з працівниками у галузі охорони праці;

- вживає термінових заходів для допомоги потерпілим, залучає за необхідності професійні аварійно-рятувальні формування у разі виникнення на підприємстві аварій та нещасних випадків.

Основними принципами управління охороною праці є:

- забезпечення пріоритету збереження життя і здоров'я працівників;
- гарантії прав працівників на охорону праці;
- наукова обґрунтованість вимог охорони праці, що містяться в законодавстві, галузевих правилах щодо охорони праці, а також у правилах безпеки, санітарних і будівельних нормах і правилах, державних стандартах, організаційно-методичних документах, інструкціях з охорони праці.

СУОП організовується таким чином, щоб здійснювалось адекватне та постійне управління з урахуванням усіх факторів, що впливають на стан охорони праці, і орієнтується на проведення запобіжних дій, що унеможливають виникнення небезпечних ситуацій, але при цьому, у разі їх виникнення, вона повинна своєчасно реагувати на них та усувати їх.

Контроль, облік і аналіз роботи з охорони праці в навчальному закладі здійснюють: керівник, відповідальний з організації охорони праці в навчальному закладі та керівники структурних підрозділів згідно посадових обов'язків.

Основними видами контролю за станом охорони праці є :

- повсякденний контроль з боку керівників робіт та інших посадових осіб;
- контроль з боку відповідального з організації охорони праці в школі;
- контроль з боку уповноваженого з охорони праці трудового колективу;
- нагляд з боку інспекторів Держгірпромнагляду.

При порушенні вперше застосовується:

- позачергова перевірка знань з охорони праці;
- обговорення у трудовому колективі;
- накладання дисциплінарного стягнення.

Працівники закладу зобов'язані: застосовувати видані їм або встановлені на обладнанні засоби індивідуального та колективного захисту; утримувати робочі місця в належному стані; знати та виконувати вимоги інструкцій з охорони праці й технологічної документації.

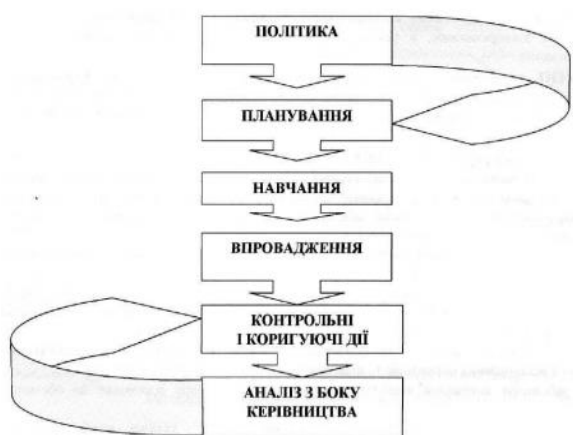

Рис. 2

Отже складові процесу управління охороною праці в навчальному закладі це: політика, планування, навчання, впровадження, контрольні дії та аналіз (рис.2)

У колективі, серед працівників навчального закладу, повинна проводитися постійна робота з виховання в кожного почуття відповідальності за дотримання правил охорони праці, а також нетерпимого ставлення до порушення цих правил. Основними формами виховної роботи є:

- навчання учнів та працівників безпеці праці;
- дотримання правил, норм та інструкцій з охорони праці;
- застосування дисциплінарних та матеріальних дій до порушників у зв'язку з Кодексом законів про працю та Законом «Про охорону праці».

У навчальному закладі повинна бути організована пропаганда охорони праці, робота з проведення інформаційного забезпечення працівників (лекції, семінари тощо) з питань охорони праці.

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ТИЖНЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Фокіна Т.О.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Бондаренко Н.І.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Бондаренко І.В.,

викладач спеціальних дисциплін

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Трохимець М. О.,

здобувач освіти

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки Чернігівської обл.)

Гавула В. В.,

здобувач освіти

Прилуцького технічного фахового коледжу

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Щорічно 28 квітня в понад 100 країнах світу, з метою привернення уваги суспільства і, головне, влади - до проблеми безпеки людини на робочому місці, відзначають Всесвітній день охорони праці.

За оцінками Міжнародної організації праці (МОП) кожен день у світі в середньому близько 5000 чоловік вмирають у результаті нещасних випадків і захворюваності на виробництві, сумарно досягаючи за рік від 2 до 2,3 мільйона випадків виробничо обумовленої смертності. З цього числа близько 350000 випадків складають нещасні випадки зі смертельним результатом і близько 1,7-2 мільйонів смертей, викликаних професійними захворюваннями.

Ідея проведення Всесвітнього дня охорони праці бере початок від Дня пам'яті загиблих працівників, уперше проведеного американськими та канадськими трудівниками в 1989 році в пам'ять про працівників, які загинули та отримали травму на виробництві.

У цей день проводяться заходи, спрямовані на привернення уваги громадськості до невирішених проблем охорони праці.

В Україні цей День отримав назву «День охорони праці» і відзначається згідно до Указу Президента України № 685 від 18 серпня 2006 року щорічно 28 квітня.

Упродовж майже всього періоду незалежності України рівень виробничого травматизму мав стійку тенденцію до зниження, але останнім часом почався зворотній процес і кількість травмованих та загиблих на виробництві досягла критичної позначки.

У деяких галузях виробництва зростання кількості загиблих із розрахунку на 1000 працюючих становить: у вугільній галузі – 61 %, у соціально-культурній сфері – 84 %, в енергетиці – 43 %, на підприємствах зв'язку – 80 %, у газовій та деревообробній промисловості – більше ніж у два рази [2].

Згідно закону України «Про охорону праці» охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності [1].

Основні принципи державної політики в галузі охорони праці встановив Закон України „Про охорону праці”. Згідно з Державними стандартами освіти підготовка кваліфікованих спеціалістів включає вивчення студентами дисципліни «Охорона праці», мета якої – формування в майбутніх фахівців необхідного в їх подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з охорони праці, підвищення їх ефективності, запобігання виробничого травматизму і професійних захворювань, а також активної позиції в дотриманні принципу пріоритетності збереження життя й здоров'я працівників.

Згідно із закону України «Про охорону праці» за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи

притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом [1].

Безпечні та здорові умови праці визначаються не тільки чинною законодавчою базою, а й загальним рівнем цивілізованості, виробничої культури та соціально-економічного розвитку суспільства.

Культура охорони праці – це створення чітко сформульованої системи прав, обов'язків та сфер відповідальності, де принцип профілактики має найвищий пріоритет.

Україна активно інтегрує європейські норми з охорони праці у власну правову систему, створює умови для формування сучасної високої культури і відповідальності за збереження життя та здоров'я працівників.

Заклади освіти покликані забезпечити майбутнього спеціаліста знаннями, уміннями і навичками безпечної професійної діяльності під час виконання виробничих дій, технологічних операцій тощо.

З метою популяризації серед колективу та здобувачів освіти принципів безпеки життєдіяльності та охорони праці у Прилуцькому технічному фаховому коледжі був проведений Тиждень охорони праці, який підготували викладачі циклової комісії електротехнічних та спеціальних дисциплін і студенти відділення «Електрична та комп'ютерна інженерія».

Рішення про проведення Тижня охорони праці приймалося заздалегідь, відповідно до затвердженого плану роботи циклової комісії

Починався Тиждень охорони праці засіданням членів циклової комісії, де мотивувалася діяльність викладачів і студентів щодо проведення Тижня охорони праці. Діяльність викладачів циклової комісії під час Тижня охорони праці передбачала включення здобувачів освіти у роботу з виконання намічених цілей і завдань. У зміст діяльності входило створити умови для прояву у здобувачів освіти творчих, організаторських, лідерських якостей особистості, необхідності розвивати компетенції, які знадобляться їм у майбутньому дорослому житті, важливості формувати у них свідому громадянську позицію .

У рамках Тижня охорони праці було підготовлено і проведено науково-практичну конференцію «28 квітня – Всесвітній день охорони праці» під час якої здобувачі освіти представили свої презентації на задані теми, а саме : «Безпека – базова потреба людини», «Електротравматизм та дія електричного струму на організм людини», «Пожежа: причини, способи гасіння та правила поведінки під час пожеж», «Опіки: види, причини, надання першої допомоги» , «Перша допомога при пораненнях» .

У коледжі був оформлений постійно діючий стенд з охорони праці «Безпека та здоров'я на роботі», проведено конкурс стінгазет «Людське життя – це найвища соціальна цінність».

Для ознайомлення студентів з актуальними проблемами травматизму на робочому місці та формування твердження, що охорона праці є невід'ємною складовою забезпечення гармонійного розвитку суспільства, була проведена вікторина «Брейн-ринг».

По закінченню Тижня охорони праці було проведено засідання циклової комісії, на якому підведені підсумки, проаналізовані переваги і недоліки організації даного Тижня, визначені шляхи подальшого використання отриманого досвіду на практиці.

Отже, проведення Тижня охорони праці ще раз привернуло увагу до теми безпеки і здоров'я, а також допомогло усвідомити, що підвищення рівня культури охорони праці в суспільстві – це запорука збереження здоров'я та життя кожного із нас.

Список використаних джерел

1. Закон України « Про охорону праці». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 07.11.2022)
2. Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці»: Закон України від 21.11.2002 р. № 229-IV: станом на 17 груд. 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-15#Text> (дата звернення: 07.11.2022).

3. Статистика виробничого травматизму на кінець 2021 року. Служба охорони праці: веб-сайт. URL: <https://pro-op.com.ua/news/3377-statistika-virobnichogo-travmatizmu-na-knets-2021-roku> (дата звернення: 07.11.2022)

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ НАВЧАННІ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ.

Хохлова О.І.,
*викладач спеціальних дисциплін
Краматорське вище професійне училище
(м.Краматорськ, Донецька обл.)*

Цифрові технології освіти - це спосіб організації сучасного освітнього середовища, заснований на цифрових технологіях.

Цифровізація освіти та дистанційна онлайн-освіта - не те саме. Поняття цифровізації набагато ширше. Воно означає використання різних програм, програм та інших цифрових ресурсів для електронного навчання як віддалено, так і безпосередньо в училищі або вузі (наприклад, коли деякі завдання виконуються на комп'ютері, планшеті чи телефоні у класі).

Крім того, цифровізація стосується не лише навчальних процесів, а й організаційних. Наприклад, ті ж електронні щоденники і журнали, а також можливість написати викладачеві електронне повідомлення замість того, щоб прийти в училище особисто, – це також цифровізація.

Вже неможливо не помічати і не використовувати ті цифрові рішення та інструменти, які допомагають автоматизувати рутинні процеси, урізноманітнити уроки в класі та домашню роботу.

Розберемо деякі цифрові технології, які я використовую при навчанні.

Електронні підручники

Сьогодні вже стало реальністю застосування цифрових технологій у сфері освіти. Наприклад, мною було створено електронний посібник з Охорони праці для різних спеціальностей, Охорона праці в галузі деяких спеціальностей, а також електронний посібник для виконання розділу в дипломному проекті з охорони праці.

Якщо взяти до уваги, що електронний підручник є середовищем відкритих знань з великим обсягом ресурсів в електронному вигляді (мультимедійні, аудіо та відео, інтернет сайти), то можливо реалізувати різні освітні моделі, такі як "гібридна форма навчання" та інші.

Створення ментальних карт (карти знань)

Ментальні карти – це спосіб систематизації знань за допомогою схем. Ментальні карти сприймаються краще, ніж списки, графіки таблиці та тексти, внаслідок того, що краще відповідає структурі людського мислення. Є багато платформ за допомогою яких можна створити ментальні карти. Одна з платформ MindMeister.

Електронні інтерактивні дошки

Дошки використовують для активного залучення учнів до навчання, спільної роботи в групі. Учні можуть робити записи на дошці одночасно або по черзі. Віртуальна дошка може бути використана для розміщення інформації за темою або завдань; проведення мозкового штурму; публічної репрезентації отриманих результатів; узагальнення та систематизації знань, рефлексії. Дуже багато платформ яких можна використовувати для цього. Деякі з них Jamboard, Padlet

Створення інтерактивних аркушів

Учні, використовуючи цей застосунок, можуть виконувати завдання онлайн та одразу надсилати педагогу на перевірку. У цьому є потрійна перевага: по-перше, така форма роботи зацікавлює учнів навчатися, по-друге, економить викладачу дорогоцінний час, а по-третє, береже навколишнє середовище, оскільки не потребує використання паперу.

До розробки інтерактивних робочих аркушів можна додавати звуки та відео. Також створювати вправи з різних навчальних дисциплін на перетягування об'єктів, множинний вибір і зіставлення тощо. Деякі платформи [Liveworksheets](#), [Wizer.me](#).

Створення коміксів або анімаційних історій, квести

Цю технологію можна розглядати як пояснювально-ілюстративний метод навчання, основне призначення якого організувати засвоєння учнями інформації шляхом повідомлення навчального матеріалу та забезпечити його успішне сприйняття, яке посилюється завдяки залученню зорової пам'яті. Платформи [Storyboard](#) та [Toontastic 3D](#)

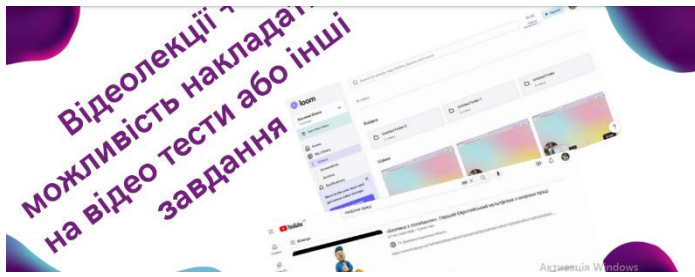
Створення проєктів

На міжнародній платформі [IEARN](#), де учні зі 140 країн світу створюють проєкти, досліджують важливі питання, діляться думками, розвивають лідерські якості та стають справжніми громадянами світу. Цього року більшість проєктів на платформі сприяють реалізації цілей сталого розвитку ООН.

Тестування та перевірка знань

Викладач може створювати вікторини, вправи на співставлення, ігри зі словами. Подібні вправи можна запропонувати для закріплення певних навичок, а також вибірково — для студентів, які потребують додаткової практики. Також є ресурси, що має велику кількість шаблонів оформлення, що дозволяє створювати форми до заняття будь-якої теми. Також у налаштуваннях можна увімкнути режим оцінювання, і позначити правильні варіанти відповідей у кожному з питань. Можна доповнити кожне питання коментарем. Для студента стане зрозумілим, на яких саме аспектах теми варто зосередитись, а які - вже не потребують докладного розгляду. Деякі платформи [Wordwall](#), [Форми Google](#), [LearningApps](#), [Quizizz](#), [Online test pad](#), [Онлайн-тести «ВСЕОСВІТА»](#)

Відеолекції + можливість накладати на відео тести або інші завдання

Можливо здійснити запис лекції, інструкції або презентації з

екрану вашого комп'ютера чи іншого пристрою, зберегти і оприлюднити ваш відеоконтент. Також можна озвучити як правильно виконувати практичну або лабораторну роботу. За допомогою YouTube можна транслявати відео в прямому ефірі, наприклад, під час екскурсії на виробництво або під час виконання певної діяльності. Деякі платформи **Loom**, **YouTube**

Ефективність цифрових технологій в освіті:

1. Спрощує організаційні завдання.
2. Робить освіту зручніше для школярів та студентів. Можливість гібридного навчання, коли частина учнів перебуватиме у класі, а частина підключені дистанційно (наприклад, через хворобу). Можливість змішаного навчання, коли використовуються у класі цифрові технології, допомагають зробити навчання більш індивідуалізованим: більш здатним учням дати заняття складніше, а слабшим – допомогти відпрацювати найважчі для них теми.
3. Дає доступ до значно ширшого спектру освітнього контенту, ніж звичайний формат.
4. У віртуальному середовищі можна відпрацьовувати реальні навички у безпечному середовищі
5. Збирати дані та аналізувати їх, щоб потім покращити освітній процес. Наприклад, онлайн-тестування дозволяє викладачам помітити у групі учнів, чиїх труднощів чи успіхів вони бачили.

Список використаних джерел

1. Кадемія М.Ю. Використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці дітей з вадами слуху // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія,

досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 23 / Редкол.: І.А. Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2010. – С. 250-254.

2. <https://kucprppkmr.odessa.gov.ua/distantnijne-ta-zmishane-navchannya/platformi-ta-servisi-distantijnogo-navchannya/>

УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Черніков В.П.,

викладач спеціальних дисциплін,

Прилуцький технічний фаховий коледж,

(м. Прилуки, Чернігівська обл.)

Захист трудових прав, збереження життя та здоров'я учасників виробничого процесу є одним із ключових пріоритетів сучасного цивілізованого суспільства.

Проблеми охорони праці й здоров'я працівників завжди посідали вагоме місце в державних стратегіях країн Європейського Союзу та США.

Так, законодавство Великобританії вимагає, щоб роботодавці мали в розпорядженні відповідні заходи для управління і контролю безпеки та охорони праці на підприємстві. Для досягнення цих вимог роботодавці повинні мати ефективну систему управління охороною праці та безпеки, яка чітко визначена і точно задокументована.

Існує ряд систем управління охороною праці, які можуть бути застосовані, зокрема методична брошура ТБОЗ і ООС HS (G) 65 «Managing for health and safety», британський стандарт BS OHSAS 18001: 2007 «Occupational health and safety management systems - Requirements» і Міжнародне бюро праці ILO-OSH +2001 «Guidelines on occupational safety and health management systems». Кожна з цих систем управління заснована на моделі «план-дія-перевірка-акт», і втілює принцип постійного поліпшення [9].

Система управління охороною праці в цілому включає багато зацікавлених сторін, у які беруть участь у забезпеченні виконання або поліпшення стандартів безпеки та охорони праці. Серед зацікавлених сторін роботодавці, що працюють

не за наймом, виробників, постачальників, працівників сторонніх організацій, ТБОЗ і ООС і органи місцевої влади [6].

У французькому Законі про гарантії проти професійних ризиків 1991 р. встановлено обов'язок працівників відповідно до інструкцій, отриманих від адміністрації, і правил внутрішнього трудового розпорядку піклуватися про свою безпеку і здоров'я, а також про безпеку інших осіб. За порушення цього обов'язку працівники в певних випадках караються штрафами. У Франції працівник вправі відмовитися виконувати небезпечну для його життя і здоров'я роботу. Контроль за забезпеченням безпечних і здорових умов праці у Франції здійснює інспекція праці.

Професійна техніка безпеки перебуває головним чином у сфері відповідальності Міністерства з питань праці, соціальних відносин, сім'ї, солідарності та розвитку міст [1].

У Швейцарії існує два основних закони, що регулюють охорону праці. Закон про працю передбачає години роботи, охорони здоров'я, будівельні норми на робочому місці та охорону особистісної цілісності. Закон про страхування від нещасних випадків передбачає запобігання нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які викликані повною зайнятістю.

Кантональні інспекції праці, SUVA (основний орган страхування від нещасних випадків) і Державний секретаріат з економічних питань (SECO), дотримуються законів. Координаційна комісія (EKAS) здійснює контроль і фінансує систему запобігання нещасних випадків [7].

Позитивний досвід розбудови національної системи підготовки фахівців з безпеки праці на виробництві накопичено в Німеччині. Останніми роками в цій країні формується новий вигляд охорони праці, який відрізняється від традиційного. У багатьох фірмах охорона праці розглядається не як вимога суспільства про збереження здоров'я громадянина, а як основна мета підприємства на рівні з комерційним успіхом. Фахівці у сфері охорони праці, маючи ґрунтовні знання, зобов'язані щороку проходити курси підвищення професійної кваліфікації загальною тривалістю щонайменш 10 днів. Тренінги

зазвичай присвячені розгляду нових законодавчих актів, новітніх технічних та організаційних рішень, спрямованих на покращення стану охорони праці.[2, с.100].

Як один зі світових економічних лідерів, Сполучені Штати Америки вирізняються досить низьким рівнем інфляції та безробіття, а інноваційні технології зазнають постійного розвитку та сприяють підвищенню рівня життя населення. [4].

Особлива увага приділяється формуванню компетентності з безпеки життєдіяльності людини, починаючи ще з початкової школи: діти навчаються визначати ризики та ділитися своїми думками щодо потенційно небезпечних ситуацій, осмислювати наявну проблему та знаходити оптимальні рішення. Розмови про безпеку допомагають дітям у контролі емоцій, пов'язаних із небезпекою та ризиком [5].

Проте варто зауважити, що не дивлячись на поширену практику вивчення безпечної поведінки в основній школі, забезпечення охорони праці у процесі виробничої діяльності належить до компетенції насамперед роботодавця.

Департамент праці США пропонує різноманітні семінари та практики з навчання правилам провадження безпечної професійної діяльності.

У ході такого навчання працівники:

- опановують знання та навички, необхідні для безпечної роботи й уникнення небезпек, які можуть виникнути на робочому місці;
- навчаються ідентифікувати небезпеки на робочому місці, ознайомлюються зі способами їхнього виявлення, звітування та контролю;
- проходять спеціалізовану підготовку, якщо робота передбачає підвищену небезпеку чи особливі небезпеки, пов'язані з умовами виробничої діяльності [8].

Питаннями охорони праці та професійних захворювань займається Управління з охорони праці (Occupational Safety and Health Administration, OSHA).

Стандартні заходи по забезпеченню безпеки праці, що закріплюються федеральним і місцевим законодавством, в першу чергу, передбачають, що

кожен підприємець зобов'язаний використовувати безпечні технології, застосовувати спеціальний одяг і взуття, забезпечувати безпечні умови праці для працівників і робити все можливе, щоб захистити життя, здоров'я, безпеку і добробут працівників.

Управління безпеки праці на виробництві і відповідні департаменти праці штатів випускають детальні розпорядження, що передбачають, зокрема, обмеження по використанню небезпечних матеріалів, вимоги до вентиляції виробничих приміщень, до водопостачання, зберігання виробничих відходів, забезпечення працівників душовими кабінами тощо.

Крім того, підприємці зобов'язані інформувати працівників про існуючі небезпеки виробничих процесів і вивчати дотримання техніки безпеки.

Також у країні діє цілодобова «гаряча лінія», на яку надходять скарги щодо порушень у сфері охорони праці. Незалежно від форми подачі скарги (телефон, Інтернет, письмове звернення тощо), остання є підставою для негайної перевірки, за умов наявності в ній інформації щодо місця і факту загрози здоров'ю людей.

Показником результативності роботи «гарячої лінії» є щорічне зниження кількості нещасних випадків на виробництві й скорочення на 50 % за останні п'ять років втрат робочого часу з причин аварій.[2, с.100].

Отже, міжнародний досвід, адаптований до умов України, може бути дуже корисним при реалізації завдань пов'язаних з поліпшенням стану охорони праці в нашій державі. У світовій практиці у сфері охорони праці давно і успішно застосовуються підходи, в основі яких лежить принцип запобігання нещасним випадкам і профзахворюванням.

Таким чином, методи, які вживають європейські країни для оптимізації управління охороною праці актуально на сьогоднішній день і для України.

Список використаних джерел

1. Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України (Держгірпромнагляд України) (2011, Серпень 10). Франція. [WWW document].

URL

http://dnop.kiev.ua/web/index.php?option=com_content&task=view&id=6387&Itemid=137

2. Керб Л.П. Основи охорони праці: навчальний посібник / Л.П. Керб. – К.: КНЕУ, 2003. – 215 с.

3. Турманова А.В. Світовий досвід управління охороною праці. [WWW document]. URL <https://binpo.com.ua/wp-content/uploads/2021/11/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A-%D0%A2%D0%95%D0%97-%D0%A1%D0%A3%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%90-%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%93%D0%9C%D0%90-%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98-%D0%97-%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%98-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%A6%D0%86-1.pdf>

4. Anoshkova T. The characteristics of the us higher education and its distinguishing features. URL:

http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/anoshkova_characteristics.pdf

5. Booth E. Activities That Teach Safety. URL: <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teaching-content/activities-teach-safety/>.

6. Health and Safety Executive (HSE) (2013). A guide to health and safety regulation in Great Britain. [WWW document]. URL <http://www.hse.gov.uk/pubns/hse49.pdf>

7. The Joint German Occupational Safety and Health Strategy (GDA) (2013). Work Programmes 2013-2018. [WWW document]. URL <http://www.gda-portal.de/en/AboutGDA/AboutGDA.html>

8. Recommended Practices for Safety and Health Programs. USA Department of Labor. URL: <https://www.osha.gov/shpguidelines/education-training.html>

9. Wrightson, I. (2014). Occupational health and safety management systems. [WWW document]. URL http://www.rsc.org/images/Occupational-Health-and-Safety-Management-Systems_tcm18-240421.pdf

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В КОЛЕДЖІ – ЗАПОРУКА БЕЗПЕЧНОЇ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ І ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Черніков П.І.,

*в.о. директора Прилуцького технічного
фахового коледжу, доктор філософії в галузі освіти,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

Черніков С.В.,

*викладач з охорони праці
Прилуцький технічний фаховий коледж,
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

Робота служби охорони праці Прилуцького технічного фахового коледжу направлена на виконання вимог Законів України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про охорону праці», «Про дорожній рух», «Про пожежну безпеку» та «Положення про організацію роботи охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти», Статуту коледжу, а також на створення безпечних умов життєдіяльності всіх учасників навчально-виховного процесу, запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням, з визначенням пріоритету збереження життя і здоров'я здобувачів освіти та працівників коледжу.

В коледжі укладений колективний договір між адміністрацією коледжу і профспілковою організацією на основі чинного законодавства, в якому відображені розділи «Охорона праці», «Колективні заходи з охорони праці, безпеки життєдіяльності», який зареєстровано управлінням праці та соціального захисту населення Прилуцької райдержадміністрації, з метою регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин і узгодження інтересів працівників та адміністрації коледжу.

В Прилуцькому технічному фаховому коледжі щорічно на початку навчального року видається пакет документів по охороні праці, зокрема:

- наказ №83/01-06/2022 від 01.09.2022р. «Про створення служби охорони праці в ПТФк»;

- наказ №85/01-06/2022 від 01.09.2022р. «Про створення постійно діючої комісії по перевірці з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці» і цілий

ряд наказів про призначення відповідальних за охорону праці, електричну і пожежну безпеку, цивільну оборону.

Організація роботи з охорони праці та техніки безпеки відображена в плані роботи коледжу на 2022-2023 навчальний рік.

На думку багатьох дослідників, у галузі охорони праці спостерігається посилення ролі людського чинника як причини, що призводить до нещасних випадків. Людський чинник є причиною: 70-80% нещасних випадків на транспорті, понад 50% нещасних випадків у побуті. Щорічно на виробництві по Україні травмується близько 50 тисяч чоловік.¹ А тому інженером з охорони праці коледжу Остапець Н.В. розроблені і затверджені програми інструктажів для працівників з охорони праці.

Постійно ведеться навчання, перевірка знань та проведення інструктажів з охорони праці працівників, учасників навчально-виховного процесу відповідно до Положення про порядок навчання, інструктажу і перевірки знань працівників з питань охорони праці.

В навчально-виробничих майстернях, лабораторіях оформлені куточки з охорони праці і безпеки життєдіяльності.

Ведуться журнал обліку первинних засобів пожежогасіння, інструктажів. На випадок виникнення пожежі в Прилуцькому технічному фаховому коледжі розроблені плани евакуації здобувачів освіти, працівників. В головному навчально-лабораторному корпусі обладнана пожежна сигналізація.

Інструктажі з працівниками і здобувачами освіти проводяться відповідно до інструкції, розроблених для кожної професії, кабінету, виробничої майстерні, лабораторії затверджені директором коледжу. Інструкції відповідають змісту і вимогам чинного законодавства України, Закону України «Про охорону праці» та типовим і галузевим інструкціям.

Директор, заступник директора з навчально-виробничої роботи, відповідальний за електрогосподарство та інженер з охорони праці пройшли навчання та перевірку знань в департаменті освіти і науки Чернігівської обласної

державної адміністрації та отримали посвідчення. Інженерно-педагогічні працівники коледжу також пройшли навчання з послідуючою перевіркою знань.

Особливості роботи закладу освіти заключаються в тому, що ми маємо ліцензії та сертифікати на підготовку й випуск фахового молодшого бакалавра по спеціальностях: 192 Будівництво та цивільна інженерія, 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка, 193 Геодезія та землеустрій, 123 Комп'ютерна інженерія, 071 Облік і оподаткування й паралельно маємо ліцензії й сертифікати на робітничі спеціальності: електрик з обслуговування електрообладнання II розряду, касир (на підприємстві, установі, організації), слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування II розряд, оператор з обробки інформації та програмування II категорія, оператор комп'ютерного набору II категорії, муляри II розряду, а тому в період воєнного стану необхідно вміло пристосувати освітній процес до нових умов, важливо проходження практик: електромонтажної, слюсарної, зварювальної, виробничо-технологічної та переддипломної практики.

А тому адміністрація коледжу все зробила можливе щоб навчальний рік розпочався вчасно, і головне створення безпечного освітнього середовища для здобувачів освіти, пристосувавши освітній процес до умов воєнного часу. В головному навчально-лабораторному корпусі обладнано два укриття: найпростіше і укриття подвійного призначення з усім необхідним обладнанням та забезпеченням. В наявності акти прийомки укриттів комісією Прилуцької військової районної адміністрації, таким чином дирекція створила безпечні умови праці та навчання учасників навчально-виробничого процесу.

Запроваджено змішану форму навчання, в поєднанні очної та дистанційної форм навчання. Освітній процес здійснювався з використанням корпоративної платформи Google Workspace (G Suite for Education), здебільшого сервісом Google Classroom. Використання даної платформи дало можливість організувати дистанційне навчання на платформі із забезпеченням захисту персональних даних усіх учасників освітнього процесу. Під час навчання у дистанційній формі

зворотній зв'язок викладач-студент здійснювався через навчальні платформи, сервіси Skype, Zoom, Meet, електронні пошти, телефон.

Обов'язковими залишилися в очній формі навчання лабораторно-практичні заняття, практики. А тому охорона праці, безпека життєдіяльності із здобувачами освіти виноситься на перший план.

Перед початком навчального року призначається наказом директора коледжу постійно-діюча технічна комісія з обстеження приміщень і споруд, що визначає готовність навчальних кабінетів, майстерень, ігрових та спортивних майданчиків і складає акти:

- акти готовності коледжу до нового навчального року;
- акти загального технічного огляду будинків і споруджень навчального закладу;
- акти-дозволи на проведення занять у навчальних майстернях та спортивній кімнаті, майданчиках;
- акти-дозволи на проведення занять в кабінетах фізики, хімії, біології, інформатики, ОБЖ, охорони праці;
- акти-дозволи на введення в експлуатацію устаткування в навчальних майстернях.

Що до усунення недоліків, зазначених приписами органів державного нагляду охорони праці, державного пожежного нагляду, державного технічного нагляду, санепідемстанції розроблені заходи з дотриманням усіх вимог з охорони праці згідно чинного законодавства.

За останні навчальні роки нещасних випадків не зафіксовано, фактів травматизму, що пов'язані з недотриманням вимог охорони праці під час навчальної діяльності не було.

Список використаних джерел

1. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Мельников О.В. Основи охорони праці. Навчальний посібник. – Вид. 4-те, доповнене. – Львів: Афіша, 2000.–350 с.
2. Москальова В.М. Основи охорони праці: Підручник. – К.: ВД «Професіонал», 2005. -672 с.

3. Безпека життєдіяльності: Навч. Посібник./ для вищ. навч. аграр. закл. I-IVакредитації. – Вінниця: «Нова книга», 2000. – 368 с.

4. Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів. Х: Форт 2012р-400с.

5. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів. Х: Форт1998р-176с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НУЦЗ УКРАЇНИ

Шароватова О.П.,
*доцент кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
Національного університету
цивільного захисту України
(м. Харків)*

Резніченко Г.М.,
*старший викладач кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
Національного університету
цивільного захисту України
(м. Харків)*

Мета вивчення освітнього компонента «Охорона праці в галузі» здобувачами освітньо-професійних програм другого рівня вищої освіти, що реалізуються Національним університетом цивільного захисту України, полягає у формуванні у майбутніх фахівців знань, умінь, навичок та компетентностей для поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також усвідомлення нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти серед іншого повинні отримати знання й уміння реалізовувати:

- основні позиції міжнародних норм (Євросоюзу, Міжнародної організації праці) та особливостей міжнародного співробітництва в галузі

охорони праці;

- особливості соціального партнерства / соціального діалогу в охороні праці;

- вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності;

- основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі професійної діяльності;

- розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників і співробітників (установи, організації) у галузі професійної діяльності;

- специфіку охорони праці в галузі професійної діяльності;

- особливості планування заходів та контролю стану охорони праці;

- основні складові інтегрованої системи менеджменту з питань охорони праці;

- особливості порядку державного нагляду і громадського контролю за станом охорони праці;

- аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу;

- основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах;

- особливості забезпечення безпечної евакуації персоналу;

- засоби гасіння пожеж;

- причинно-наслідкові зв'язки травматизму та професійних захворювань в галузі професійної діяльності;

- порядок розслідування нещасних випадків, розслідування та обліку хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві, розслідування та обліку аварій, нещасних випадків невиробничого характеру;

- особливості спеціального розслідування нещасних випадків, розслідування інцидентів та невідповідностей;

- основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі професійної діяльності;

- принципи соціального страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві, виходячи з понять страхового ризику і страхового випадку;

- особливості необхідних умов праці і процедур їх забезпечення;
- актуальні питання охорони праці в наукових дослідженнях.

Також результатом вивчення освітнього компонента «Охорона праці в галузі» здобувачами другого рівня вищої освіти стає комунікація, як здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців, застосовувати основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі професійної діяльності, забезпечувати необхідний рівень охорони праці при вирішенні професійних завдань, і відповідальність та автономія, як здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети, розкривати алгоритм розслідування нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві, розслідування та обліку аварій, нещасних випадків невиробничого характеру, визначати технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі професійної діяльності, запобігати виникненню нещасних випадків і професійних захворювань працівників, використовуючи систему управління охороною праці на підприємстві (в установі, організації) на основі знань законодавчо-нормативних положень і вимог, забезпечувати гарантії збереження здоров'я та працездатності працівників при вирішенні професійних завдань, використовуючи нерозривну єдність успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці з урахуванням відповідальності посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку, розкривати специфіку охорони праці в галузі професійної діяльності.

Особливостями політики викладання освітнього компонента «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти Національного університету цивільного захисту України за освітньо-професійними програмами магістерського освітнього ступеня є:

- аксіологічний пріоритет культури ведення дискусії і культури поведінки, що відповідає Кодексу академічної доброчесності НУЦЗ України;
- сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни;
- активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань;
- користування мобільними пристроями під час заняття тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття;
- здобувач вищої освіти, дізнавшись у викладача освітнього компоненту про кількість накопичених балів, може вести власний облік цих балів;
- пропущені заняття, незалежно від причин, здобувач вищої освіти відпрацьовує за графіком консультацій науково-педагогічного працівника;
- пропущені заняття відпрацьовуються у вигляді підготовки матеріалу теми з подальшим його захистом у додатково узгоджений з викладачем час;
- при виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються роботи, які містять більшу частину оригінального тексту при перевірці на плагіат;
- на період дії воєнного стану у країні в умовах дистанційного навчання у випадку оголошення повітряної тривоги в регіоні, де знаходяться викладач або здобувачі вищої освіти, кожен з учасників заняття може від'єднатись від zoom-сесії і перейти в укриття або інше безпечне місце. Після оголошення відбою повітряної тривоги заняття може бути продовжене у межах часу, передбаченого розкладом занять, або відпрацьоване додатково з використанням інших освітніх форматів.

Таким чином, вивчення освітнього компонента «Охорона праці в галузі» здобувачами вищої освіти за другим (магістерським) рівнем повинно забезпечити досягнення, зокрема, таких результатів навчання, як: аналіз суспільних явищ і процесів на рівні, необхідному для професійної діяльності, знання нормативно-правових засад забезпечення охорони праці, питань нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері охорони праці та

техногенної безпеки; застосування отриманих знань правових основ охорони праці у практичній професійній діяльності; розробка та використання відповідної документації, зокрема з використанням сучасних інформаційних технологій.

Відповідними компетентностями з опанування даного освітнього компонента виступають здатності: застосовувати законодавчі та інші нормативно-правові акти з охорони праці та організовувати контроль за дотриманням передбачених ними вимог; обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи із забезпечення безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасних випадків і професійних захворювань; аналізувати ефективність діяльності служби охорони праці та особливості організації системи управління охороною праці підприємства (установи, організації).

**ЗМІСТОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ГЕНДЕРНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ**

Шароватова О.П.,
*доцентка кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
Національного університету
цивільного захисту України
(м. Харків)*

Цимбал Б.М.,
*доцент кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
Національного університету
цивільного захисту України
(м. Харків)*

Предметом вивчення освітнього компонента «Гендерні основи безпеки та професійної діяльності» для майбутніх фахівців з охорони праці, що здобувають вищу освіту у Національному університеті цивільного захисту України, є основні положення і проблемні питання реалізації гендерної політики в умовах сучасності як у світовому, так і вітчизняному вимірах, в тому числі у секторі безпеки і оборони України; інноваційний напрям теорії безпеки і практичної

професійної діяльності як соціокультурний феномен, пов'язаний із формуванням у молодого покоління уявлень про ролі чоловіків і жінок у сучасному суспільстві, знань про гендерні стереотипи і способи їх подолання.

Змістовною перевагою даного освітнього компонента є залучення здобувачів вищої освіти до актуальних тенденцій сучасної безпекознавчої науки, серед яких дослідження проблем, пов'язаних із питаннями соціальної ролі (гендеру); формування у них уявлень про відмінності між хлопцями та дівчатами, що впливають на становлення особистості; запобігання сформованості у майбутніх фахівців гендерних стереотипів, що історично склались у суспільстві.

Після вивчення «Гендерних основ безпеки та професійної діяльності» майбутні фахівці з охорони праці повинні набути та отримати відповідні:

- знання (напрямів вивчення гендеру в Україні та світі; особливостей конструювання гендеру та здоров'я; різновидів домашнього насильства та сексуальних зловживань; факторів насильства та дискримінації на робочому місці; нормативного забезпечення гендерної політики у державі; аспектів гендерної працезахоронної діяльності в сучасному суспільстві; основної проблематики сфери забезпечення рівності прав і свобод жінок і чоловіків; особливостей реалізації гендерних питань у сфері цивільної безпеки та професійній діяльності);

- уміння (застосовувати гендерний підхід при аналізі стану розвитку сучасної України; аналізувати гендерні питання у різних напрямках безпеки; ефективно використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування сучасного безпекознавства та гендерної теорії; окреслювати особливості гендерних перспектив та гендерного паритету у сфері цивільної безпеки та охорони праці);

- комунікації (щодо реалізації своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні);

- автономію та відповідальність (щодо соціально відповідальних та свідомих дій з урахуванням гендерної рівності).

Після опанування освітнього компонента «Гендерні основи безпеки та професійної діяльності» для отримання допуску до підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен виконати, поряд з іншим, індивідуальне завдання у вигляді реферату на тему «Це Зробила ВОНА» про видатних жінок (мінімум про трьох жінок) у різних сферах розвитку суспільства, про яких до цього часу загалом було мало що відомо. Наприклад, в архітектурі, медицині, фізиці, хімії, історії, політиці, праві, біології, авіабудуванні, військовій справі, програмуванні, археології, астронавтиці, спорті, паралімпійських змаганнях, математиці, шахах, меценатстві, релігійній сфері, громадській діяльності, мистецтві (художниці, поетки, письменниці, співачки), про правительок країн тощо.

Оцінювання виконаної роботи здобувача здійснюється у відповідності до визначених у Національному університеті цивільного захисту України критеріїв. До захисту допускаються роботи, які містять більшу частину оригінального тексту при перевірці на плагіат.

Для популяризації питань академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти - майбутніх фахівців з охорони праці - керівництвом кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, гарантами освітніх програм бакалаврського і магістерського освітніх ступенів та кураторами навчальних груп систематично проводяться відповідні бесіди із наголошенням на принципах самостійності, коректного використання інформації з інших джерел та уникнення плагіату, правил опису джерел, оформлення цитувань тощо.

Здобувачі знайомляться з політикою, стандартами і процедурою дотримання академічної доброчесності в Національному університеті цивільного захисту України, що розкриваються такими документами, як Кодекс академічної доброчесності НУЦЗ України, Положення про організацію освітнього процесу в НУЦЗ України, Положення про систему забезпечення Національним університетом цивільного захисту України якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (системи внутрішнього забезпечення якості), а

також із першоджерелами, що регламентують запобігання академічного плагіату, та розміщеними на веб-сайтах періодичними виданнями Університету з етичними нормами публікації та рецензування статей.

Акцентується увага здобувачів вищої освіти й на тому, що в НУЦЗ України протидія академічному плагіату здійснюється за допомогою Інтернет-сервісу Unichesk. Для перевірки робіт на наявність академічного плагіату реалізується система подвійного контролю - з боку здобувача вищої освіти і з боку керівника роботи.

Отже, вивчення освітнього компонента «Гендерні основи безпеки та професійної діяльності» допомагає здобувачам вищої освіти - майбутнім фахівцям з охорони праці - не просто розумітись на гендерних питаннях, а фахово аналізувати події та суспільні явища з гендерної точки зору, уникати дискримінацій, усвідомлювати свої права і способи їх захисту; також знайомить з аргументами на підтримку формування суспільних політик з позиції недискримінації і гендерної рівності, які майбутні фахівці зможуть ефективно використовувати у професійній діяльності і публічних дискусіях.

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНА ПРАЦІ ЯК ПРІОРИТЕТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Юденкова О. П.,
*кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри методики професійної освіти та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

У Національній доктрині розвитку освіти проголошено, що метою державної політики є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України. При цьому серед пріоритетних напрямів такої політики визначається розвиток професійної (професійно-технічної) освіти. Держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та

впровадження наукомістких й інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Зазначимо, що основна мета професійної освіти - загальний і професійний розвиток особистості, становлення її професійної культури. Тому незалежно від того, кого готують заклади професійної освіти, за якими професіями вони надають освітні послуги, головним є рівень загальної та професійної освіти і професійного розвитку, культури безпеки праці випускників, яких ці заклади готують.

Мета написання тез – актуалізація проблеми формування культури безпеки та гігієни праці в процесі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Поняття «культура безпеки» вперше з'явилося у 1986 році в процесі аналізу причин і наслідків Чорнобильської аварії, проведеного Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ). Було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин трагедії. Щороку 2,78 мільйона працівників помирають від нещасних випадків на виробництві та захворювань, пов'язаних з роботою (з них 2,4 мільйони – через хворобу), а ще 374 мільйони працівників страждають від нещасних випадків на виробництві, які не є смертельними. Окрім економічних витрат, існує нематеріальна вартість, не повністю показана в цих цифрах, про незмірні людські страждання, спричинені поганими умовами безпеки та гігієни праці. Це трагічно і прикро, тому що, як показали дослідження та практика за минуле століття, цим стражданням значною мірою можна запобігти [4].

Психосоціальні ризики, стрес, пов'язаний з роботою, та неінфекційні захворювання викликають велике занепокоєння для багатьох працівників у всіх частинах світу. Водночас, багато працівників залишаються під загрозою постійних ризиків нещасних випадків, пов'язаних із роботою чи професійних захворювань, і важливо не забувати про ці групи населення, оскільки світ праці продовжує трансформуватися. У зв'язку з цим, питання формування культури безпеки та гігієни праці в процесі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників набуває вагомості на загальнодержавному рівні, потребує подальшого детального вивчення та створення в закладах професійної

(професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) відповідних педагогічних умов. Під час проведення практичних занять в ЗП(ПТ)О в умовах, наближених до реальних виробництв, існує великий ризик травмування. Це вимагає підвищеної уваги до заходів безпеки та гігієни праці з боку педагогічних працівників, які проводять заняття з професійно-практичної підготовки в навчальних майстернях.

На сьогодні науковцями не приділяється належної уваги вивченню умов формування культури безпеки та гігієни праці в майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О. У більшості науково-педагогічних дослідженнях це поняття розглядається в межах культури особистості. Навіть термін «культура безпеки професійної діяльності» не визначено сьогодні як науково обґрунтоване поняття. Теоретичні пошуки довели й потребу уточнення суті й структури культури безпеки професійної діяльності [2, с. 5]. Поряд з цим, варто зазначити, що безпека є одним з показників розвитку та стабільного функціонування соціальних, економічних, технічних, екологічних та інших систем. Тому одним з пріоритетних завдань професійної освіти, що готує професіоналів для різних галузей економіки, є формування в майбутніх кваліфікованих робітників мислення, заснованого на глибокому усвідомленні принципів безпечного перетворення навколишнього середовища та найголовніших цінностей – здоров'я та життя людини.

Культура охорони праці - це окремий випадок культури безпеки життєдіяльності як такої. Своєю чергою, культура безпеки життєдіяльності - це система цінностей, переконань, принципів та обмежень, що формується в людини протягом усього життя під впливом виховання, освіти, досвіду і значною мірою визначає безпечність її дій та поведінки за різних життєвих ситуацій. Формування культури безпеки та гігієни праці супроводжує формування особистості. Саме тому навчання в ЗП(ПТ)О є найбільш впливовим періодом для майбутніх кваліфікованих робітників з опанування ними компетентностей у галузі культури безпеки та гігієни праці як пріоритетів для професійної освіти.

Під культурою безпеки праці пропонуємо розуміти високий рівень розвитку системи збереження життя і здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників в процесі підготовки до професійної діяльності. У цілому, науковці розглядають «культуру охорони праці» як теорію, яка включає в себе: цінності, уявлення та принципи, які є основою в управлінні системою безпеки праці; систему практичних процедур і поведінкових реакцій, які втілюють і підсилюють ці основні принципи [1].

Коли ми говоримо про культуру безпеки та гігієни праці, ми також маємо враховувати практичний доробок Міжнародної організації з праці (далі - МОП), яка була заснована на концепції безпечної та здорової праці. Наразі, поряд з основними деклараціями МОП, існує понад 40 інструментів, що стосуються, зокрема, питань безпеки праці.

У процесі підготовки кваліфікованих робітників в зміст освіти не вбудовується системне знайомство з розробленими кодексами усталеної практики МОП, що подають настанови з безпеки праці за небезпечними факторами, притаманними кожній конкретній галузі економіки, а також за природою різних видів небезпек; керівних принципів МОП з систем управління безпекою та гігієною праці та моніторингу здоров'я працівників.

Наразі, МОП прийняла понад 40 міжнародних трудових стандартів, що безпосередньо стосуються безпеки та гігієни праці. Ці стандарти можна класифікувати як такі: пов'язані з конкретними ризиками; пов'язані з певними секторами і галузями трудової діяльності; охоплюють загальні принципи та результати; мають справу з основними принципами безпеки та гігієни праці; технології; демографічна статистика; сталий розвиток; зміни в організації роботи; попередження нових ризиків; розширення горизонту – зв'язок з громадським здоров'ям; міжнародні трудові стандарти; підвищення ролі урядів та соціальних партнерів, розширення партнерських відносин та інше.

Отже, у світі праці сьогодні відбуваються організаційні й технологічні революції, запроваджуються тренди Індустрії 4.0, приносячи з собою унікальні можливості, водночас пропонуючи нові виклики для професійної освіти, яка має

сформувати у випускників сучасні навички, до яких входить культура безпеки і гігієна праці. Тому, пропонуємо вважати проблему формування культури безпеки у майбутніх кваліфікованих робітників пов'язаною з реалізацією концепції сталого (збалансованого) розвитку суспільства, а сам процес підготовки кваліфікованих робітників буде результативним, якщо цьому сприятимуть педагогічні умови, котрі забезпечать цілеспрямоване мотивування майбутніх кваліфікованих робітників до опанування культури безпеки та гігієни праці.

Список використаних джерел

1. Горностай О.Б., Станіславчук О.В. Цінність культури охорони праці у виробничому процесі: Науковий вісник НЛТУ України: 2012. Вип.6. С. 376- 381.
2. Кулалаєва Н. В. Формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю: Методичні рекомендації / Наталя Валеріївна Кулалаєва. – Київ: Компринт, 2019. – 188 с.
3. Скалецький Ю.М., Бірюков Д.С., Матюшева О.О., Яценко Л.Д. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2012. 17 с.
4. Статистичні дані з безпеки культури та гігієни праці. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kostopil-rada.gov.ua/novyny/623-bezpeka-ta-hihiyena-pratsi-klyuch-do-maybutnoyi-roboty>

ТЕХНОЛОГІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ЗАХИСТУ НА ВИРОБНИЦТВІ: НЕБЕЗПЕЧНІ ФАКТОРИ, ЗАСОБИ ЗАХИСТУ В ПРОФЕСІЇ

Яковенко Т.О.,
старший майстер ЦППРК № ,
(м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.)

Головним принципом державної політики в галузі охорони праці є пріоритет життя і здоров'я працюючих по відношенню до результатів виробничої діяльності підприємства, установи, організації..

Головною метою охорони праці є створення на кожному робочому місці безпечних умов праці, умов безпечної експлуатації обладнання, зменшення або повна нейтралізація дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на організм людини і, як наслідок, зниження виробничого травматизму та професійних захворювань.

Національним законодавством України вирішення проблем охорони праці віднесено до першочергових завдань держави, оскільки йдеться про забезпечення додержання конституційних прав громадян на безпечні і нешкідливі

умови під час роботи на підприємствах, в установах, організаціях будь-якої форми власності.

Однією з затребуваних професій на сьогоднішній день є професія: машиніст крана(кранівник), професія складна і в той же час цікава та багатогранна. Він виконує підйомно- транспортні, вантажно- розвантажувальні роботи, піднімання, переміщення, навантажування, розвантажування, транспортування деталей, вузлів, блоків до місця збирання. Слідкує за показниками приладів, сигнальними жестами стропальника, перевіряє технічний стан крана.

Згідно ГОСТ 12.0.003-74 основними характерними небезпечними чинниками для даної професії є такі групи: фізичні і хімічні, які можуть привести працюючих до травм і профзахворювань.

Фізичні фактори: шум, вібрація, підвищена або знижена вологість повітря робочої зони, підвищена або знижена температура поверхні обладнання, рухомі машини і механізми (кран-балки).

Одним з основних заходів в цьому напрямку є паспортизація санітарно-технічного стану умов праці на конкретних робочих місцях.

Для поліпшення санітарно-технічних умов і гігієни праці робітників на виробничих об'єктах обладнують необхідні санітарно-побутові приміщення: роздягальні, душові, умивальні, туалети, кімнати відпочинку, приміщення для сушіння одягу і взуття, приміщення для обігріву працюючих і курильні.

Безпека праці в значній мірі залежить від правильно організованого природного і штучного освітлення. Під час виконання завдань, пов'язаних зі створення сприятливих і безпечних умов праці, власник має керуватися ст. 153, 160, 161, 163-168 Кодексу законів про працю України, Законом України «Про охорону праці», а також нормативними актами з перелічених питань, розробленими й затвердженими відповідними органами та зареєстрованими в установленому порядку в Державному реєстрі міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці.

Види та порядок проведення *інструктажів з охорони праці* визначені Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці № 15 від 26.01.2005 р.

Вступний інструктаж проводиться:

- з усіма працівниками, які приймаються на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;

- з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;

Вступний інструктаж

Вступний інструктаж з питань охорони праці проводиться:

- з усіма працівниками, щойно прийнятими на роботу
- з працівниками інших організацій
- з учнями та студентами, що прибули на практику
- з екскурсантами

У ході вступного інструктажу працівника ознайомлюють:

- із загальними відомостями про підприємство
- характерними особливостями виробництва
- з об'єктами підвищеної небезпеки
- із загальними правилами поведінки на території підприємства
- з методами і засобами запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням
- з засобами інструкційного та індивідуального захисту, значними факторами та ситуаціями
- з обставинами та причинами нещасних випадків
- з порядком розслідування та оформлення нещасних випадків
- з правилами надання першої допомоги потерпілим

- з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження трудового або професійного навчання;

- з екскурсантами у разі екскурсії на підприємство.

З використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва. Програма та тривалість інструктажу затверджуються керівником підприємства.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці, який зберігається службою охорони праці або працівником, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Первинний інструктаж проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником:

- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) на підприємство або до фізичної особи, яка використовує найману працю;

- при переведенні з одного структурного підрозділу підприємства до іншого;

- при виконанні нової для нього роботи;

- який прибуває у відрядження з іншого підприємства, і бере безпосередню участь у виробничому процесі на підприємстві.

Первинний інструктаж проводиться зі здобувачами освіти різних *навчальних закладів*:

- до початку трудового або професійного навчання;

- перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху за діючими на підприємстві інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально з окремим працівником або групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Він здійснюється в терміни, визначені нормативно-правовими актами з охорони праці, які діють у галузі, або роботодавцем (фізичною особою, яка використовує найману працю) з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

- на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці;
- для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;

- при зміні технологічного процесу, або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;

- при порушеннях працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;

- при перерві в роботі виконавця робіт з підвищеною небезпекою більш ніж на 30 календарних днів, а для решти робіт - понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж зі здобувачами освіти проводиться під час проведення трудового і професійного навчання при порушеннях ними вимог нормативно - правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

Позаплановий інструктаж може організовуватися індивідуально з окремим працівником або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

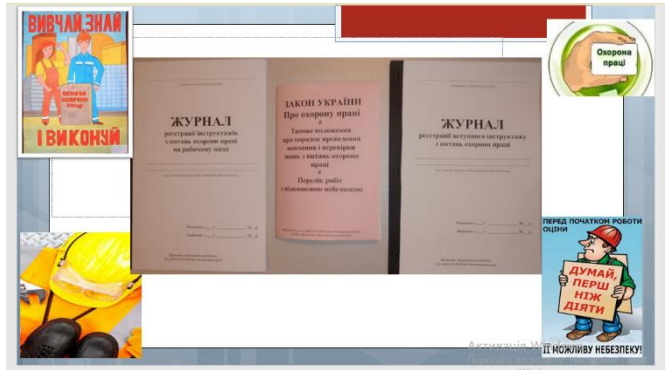
Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

- при ліквідації аварії або стихійного лиха;

- при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж здійснюється індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (начальник структурного підрозділу, майстер) або фізична особа, яка використовує найману працю.

Ці інструктажі завершуються перевіркою знань методом усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці особою, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і повторна перевірка знань.

Одним з найважливіших завдань охорони праці є забезпечення таких умов праці, які б виключали можливість дії на працюючих та здобувачів освіти небезпечних і шкідливих виробничих факторів. Досягненням мети охорони праці на підприємствах та закладах освіти щодо створення безпечних умов праці є оптимізація виробничого середовища, фізичного і нервово-психічного напруження працюючих.

Міжнародна організація праці акцентує увагу на важливості зміцнення системи безпеки та здоров'я (БЗР), включно зі службами безпеки та охорони здоров'я як на національному рівні, так і на рівні підприємств. Саме тому Всесвітній день безпеки та здоров'я на роботі, який проводиться щорічно 28 травня, у 2021 році буде присвячений стратегіям зміцнення національних систем

безпеки та здоров'я та спрямований на посилення життєстійкості та протидії
нинішнім і майбутнім кризам з урахуванням винесених уроків і набутого досвіду
в сфері праці.

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ,
ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ДИЗАЙНУ**

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОХОРОНИ ПРАЦІ
В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

Матеріали

Усеукраїнської науково-практичної інтенет-конференції
(26 жовтня 2022 року, м. Біла Церква)

Упорядкування, макетування та дизайн

Маслова Оксана Володимирівна

Гончарова Ірина Петрівна

